

İDARİ YARGI KARARLARI ÇERÇEVESİNDE BİLİMSEL YAYIN ETİĞİ SORUŞTURMALARI*

Dr. Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU**

---

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** İpek Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi.

Aşağıda yer alan mahkeme kararlarında kararların esasına müdahale edilmeksizin, konu bütünlüğünü sağlamak amacıyla, (konuyla ilgili olmayan kelime ve cümlelerin metinde yer verilmemesi veya kelime ve cümle çıkarılması nedeniyle oluşan boşluğun tamamlanması ve cümlenin bitirilebilmesine yönelik olarak kelime eklenmesi gibi) şekli bir takım değişiklikler ile mahkeme kararlarına konu kişilerin kimliklerinin gizlenmesine yönelik şekli değişiklikler yapılmıştır.

Ö Z

Bilimsel araştırmalarda dürüstlüğü teşvik, akademik ve bilimsel kamu hizmetlerinin sunulmasında kamu yararı açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun için öncelikle nitelikli ve dürüst bir bilim anlayışı, nitelikli ve dürüst araştırma ve bu imkânları sağlayacak nitelikli ve dürüst bilim insanlarının varlığını zorunlu kılmaktadır. Bilim insanlarının niteliklerinin yansması olarak karşımıza çıkan akademik çalışmaların bilim insanlarının dürüstlüğü ile bilim haysiyetinin gerektirdiği nitelikte olmasına yönelik tartışma ve beklentiler her dönemde canlılığını koruyan temel değerler olmuştur. Akademik ahlaksızlık her çağda ve her seviyede bilim insanları arasında sıklıkla karşılaşılan bir davranış şekli olarak varlığını sürdürmüştür. Özellikle üniversitelerdeki acımasız, keyfi ve ideolojik rekabet ortamı ve kadro çekişmeleri içerisinde akademik yükselme ve unvan elde etme uğruna sahte, yalan ve yanıltıcı yayın üretme alışkanlığı öğretim üyeleri arasında sık rastlanan etik dışı davranışlar^[1] arasında yer almaktadır. İntihal, gereksiz yayın, düplikasyon, dilimleme, haksız yazarlık, hayalet yazarlık veya hediye yazarlık gibi uygulamalar yükseköğretim kurumlarında yapılan yayınlarda karşılaşılan etiğe aykırı davranışlardan bazılarıdır. Bu çerçevede doktora, doçentlik, profesörlük gibi unvanların elde edilme sürecinde, üretilen bilimsel yayınlardaki kalite giderek azalmaya başlamıştır. Bu nedenle üniversiteler ve Yükseköğretim Kurulu tarafından kamu düzenini, kamu yararını, nitelikli insan yetiştirilmesi ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluğu ilgilendiren bu alanlarda bilimsel, tarafsız bir değerlendirme sisteminin kurulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. YÖK Başkanlığı yükseköğretim alanında bir kolluk birimi olarak disiplin soruşturması şeklinde yürüttüğü inceleme ve soruşturmalarla bilimsel yayınlarda denetim ve gözetim görevini yürütmektedir^[2].

Anahtar Kelimeler: *Bilimsel dürüstlük, araştırma ve yayın etiği, etik soruşturma, intihal, haksız yazarlık, düplikasyon, haksız yazarlık, sahtecilik, dilimleme.*

- [1] Etik, ahlâkın temellerini inceleyen felsefe dalı ya da bir kimsenin davranışlarına temel olan ahlâk ilkelerinin tümüne denir. Suç, hukuk düzeni tarafından ceza veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış fiildir. Suç oluşturan bir davranış etik de değildir. Ancak etik olmayan her davranış her zaman suç niteliği taşımaz. ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 2007/98 E., 2010/33 K., Bu karar; 18.05.2010 tarih ve 27585 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Ayrıca Etik-Hukuk ilişkisi hakkında bkz. SANCAKTAR-b, s. 445.
- [2] SANCAKTAR-b, s. 256.

ABSTRACT

Promoting honesty in scientific researches is significantly important in terms of public interest in academic and scientific public services. To that end, first of all qualified and honest scientific understanding, qualified and honest research, and qualified and honest scientist who would provide those mentioned opportunities are needed to be existed. Debates about honesty and scientific honor in academic studies considered as reflection of scientists' qualifications have been increased. Academic corruption has turned into a common behavior among scientist in all levels. Within the cruel, arbitrary and ideological competency environment within universities and battle for certain positions, fake, misleading and deceptive paper issuing has been a common behavior among faculty members to the aim of career promotion and certain positions. Several incidents such as plagiarisation, unnecessary publishing, duplication, dissection, unjust authorship, ghost authorship or bounty authorship are some of the unethical behaviors that could be encountered in higher education institutions. The scientific quality of the papers issued during the process to obtain doctorate, assistant PhD., and PhD. titles has been gradually decreased. Thus, it is apparent that both universities and the Higher Education Institution are required to establish a scientific and an objective evaluation system in these subjects regarding training qualified individuals for public order, welfare and responsibility toward future generations.

Keywords: *Scientific integrity, research and publication ethics, ethics investigation, plagiarism, gift authorship, duplication, ghost authorship, falsification, slicing.*

A. NİTELİKLİ BİR ARAŞTIRMA VE YAYIN KÜLTÜRÜ İLE BİLİMSEL ETİĞİN ÖNEMİ

2547 sayılı Yasanın, Yükseköğretimin temel amaç ve ilkelerini düzenleyen hükümleri (*m.4 ve m.5*) incelendiğinde nitelikli bir bilimsel seviye üretilmesine yönelik somut hedeflerin öngörüldüğü görülmektedir. Bilimsel araştırmalarda dürüstlüğü teşvik, akademik ve bilimsel kamu hizmetlerinin sunulmasında kamu yararı açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun için öncelikle nitelikli ve dürüst bir bilim anlayışı, nitelikli ve dürüst araştırma ve bu imkânları sağlayacak nitelikli ve dürüst bilim insanlarının varlığını zorunlu kılmaktadır^[3]. Bu çerçevede son yıllarda bilim insanlarının niteliklerinin birer yansıması olarak karşımıza çıkan akademik çalışmalar, yüksek lisans, doktora, doçentlik tezleri ve araştırma projeleri ile makalelerin bilim insanlarının dürüstlüğü ile bilim haysiyetinin gerektirdiği nitelikte olması tartışmaları hız kazanmış görünmektedir^[4].

- [3] Nitelikli bir yükseköğretim sisteminin nasıl oluşturulabileceğine yönelik pek çok çalışma yapılmaktadır. Yükseköğretimde kalite sorunu, kalite güvence sistemi oluşturulması tartışmaları, mesleki yeterlilik, yükselme/terfi/performans kriterleri, akreditasyon gibi temel kavramlardan hareket edilerek Türk Yükseköğretim sisteminin ve bu sistemin paydaşlarından öğretim elemanlarının niteliklerinin artırılması konusu ülkemiz bilim insanlarının temel araştırma konuları arasında yer almaktadır. Bu konularda pek çok değişik model ve öneriler yer almaktadır. Söz konusu çalışma ve tartışmalar hakkında bknz. ACUN, s. 965 vd., ÖZER/GÜR/KÜÇÜKCAN, s. 957 vd., ALTINÖZ, s. 1077 vd., ÇALIŞKAN, s. 1072 vd., GÖK, s. 1044 vd., YAMAN, s. 1038 vd., GÖZÜBENLİ, s. 1031 vd., Nitelikli bilim insanı seçme sorunu sadece günümüze özgü bir sorun değildir. Ortaçağ'da İslam Coğrafyasında öğretim üyeliği kadrolarına kabul edilebilmek için genellikle üstün nitelikler aranır. Öğretim üyeliği belgesinin (*icazet*) ortaya çıkışından önce adayın hocası tarafından yapılacak tavsiye ya da bölge alimlerinin ortak kanaati belirleyici olurdu. Bir öğretim üyeliği kadrosu boş olduğu zaman en nitelikli kişi tercih edilirdi. Bu konudaki ölçüt, adayın bir münazaracı olarak elde ettiği şöhretti. MAKDISI, s. 255.
- [4] Bilim etiğine aykırı davranışların çok çeşitli sebepleri vardır. Ülkemizde Üniversite sayısındaki artışa paralel olarak yetişmiş insan gücü fazlalığı, bu fazlalığı istihdam edecek iş imkânlarının sınırlı olması, buna karşılık üniversitelerdeki boş kadrolar, sayıları yüzbinleri bulan bir öğretim üyesi/bilim insanı yoğunluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede ülkemizde unvana göre akademik personelin mali haklarının belirleniyor olması, yayın sayısına göre saygınlık kazanılması, üniversitelerdeki idari kadro paylaşımları, makam ve unvan hırsı, yükselme isteği, kendi aralarındaki rekabet duygusu, karşılıklı çıkar/ menfaatler gibi nedenler öğretim üyelerini "*bilimsel dürüstlük*" kurallarına uygun hareket etmeleri konusunda zorlamaktadır. Bu gerekçelere paralel olarak ülkemizde üniversite yayınları ve bilimsel dergilerin sayılarındaki artışa paralel olarak yayınların ciddi inceleme süreçlerinden geçmemesi, bilimsel toplantı kirliliği, üniversitelerle ihale sözleşmesi imzalayan şirketler (*ilaç, tıbbi araç gereç vb.*) arasındaki ilişkilere paralel olarak kongre/ sempozyum/bilimsel toplantıların birer "*tatil*" anlayışına dönüşmesi, kongrelere bildiri kabullerindeki vurdumduymazlıklar ve ciddiyetsizlikler, kongrelerde yeterince bildirilerin tartışılmıyor olması bilimsel dürüstlük zamanla ortadan kaldırmıştır. Aynı şekilde üniversitelerdeki araştırma ve yayın etiği eğitimi eksikliği, hiyerarşi, ast-üst ilişkisi, bilimsel özgürlük/üniversite özerkliğinin olmaması, bilimsel dürüstlüğü aykırı davranışların

Günümüzde idari yargı kararları incelendiğinde yukarıda belirtilen somut hedeflere ulaşılması ve özellikle de “*nitelikli bir bilimsel seviye*” tesis edilebilmesi amacıyla idarenin düzenleyici işlemler tesis edebileceği ve dahası “*bilimsel etiğe aykırı davranışta bulunanlara idari müeyyide/yaptırım uygulayabileceği*” yargı organlarınınca tartışmasız kabul edilmektedir. İdari yargı kararlarında; “*bilimsel yayın ve eserlerinin belli düzeyde olmasını sağlamak*”, “*eğitimin kalitesini yükseltmek*” şeklinde açıklanan somut amaçlar, “*kamu yararı ve hizmetin gereklerine*” uygun düzenlemeler olarak kabul edilmekte ve bu amaçlara aykırı hareket edenlere yaptırım uygulama yetkisi kabul edilmektedir^[5].

Ancak ülkemizde gerek YÖK ve gerekse ÜAK tarafından bilimsel araştırma ve yayınlar üzerinde yapılan denetimin kamu yararı ve kamu düzeni düşünülerek yapıldığını kabul etmek mümkün görünmemektedir. Etik incelemelerin sadece şikayet edilen kişilerle sınırlı tutulduğu, alt unvanlı öğretim üyelerine ceza verilip yayında ismi geçen üst unvanlı öğretim üyelerine hiçbir müeyyide uygulanmaması, intihal tespit edilen bir tezde tez danışmanı ile ilgili hiçbir işlem yapılmaması, yazarların hukuka aykırı olarak beyan ettikleri rıza/muvafakat/onay beyanlarının geçerli kabul edilmesi, çoğu zaman Üniversite senatoları tarafından teşvik edilen etik dışı davranışların görmezlikten gelinmesi gibi uygulamalar YÖK ve ÜAK’ın etik incelemeler konusundaki ciddiyetini ortaya koymaktadır. Etik incelemelerde çok sık görüldüğü üzere çoğu zaman bir yayında 3’üncü veya 4’üncü sırada ismi bulunan, (*sorumlu yazar da olmayan*) ve doçentliğe başvuran herhangi bir kişi etik kurula şikayet edildiğinde o yayınlara daha önce doçentliğe başvurmuş ve yayında 1’inci veya 2’nci sırada ismi olan kişiler hakkında hiçbir işlem yapılmadan, etik inceleme süreci başlatılmadan bütün sorumluluk yayında son sıralarda bulunan kişiler üzerinde kalabilmektedir^[6].

yaptırımsız kalması bilimsel dürüstlüğü zedeleyen, bilimsel ahlak erozyonunu daha da teşvik eden sebeplerin başında gelmektedir. Bu konudaki eleştiriler için ayrıca bkz. İNCİ, s. 71, 77., ERDEM, s. 28, UZBAY, s. 24, KIRAÇ, s. 175.; UÇAK/BİRİNCİ, s. 192.

- [5] ANKARA 1. İDARE MAHKEMESİ 2006/1766 E., 2007/2994 K. Sayılı ilamı.; DANIŞTAY 8.DAİRESİ 2005/4205 E., 2006/4883 K. Sayılı ilamı.
- [6] Davacı tarafından aynı eserlerin ortak yazarlarının haklarında herhangi bir etik suçlaması yapılmadan doçent/profesör oldukları, bu bakımdan söz konusu eserlerin ortak yazarı olan kendisi hakkında bu yönde işlem tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürülmekte ve bilirkişi raporunda da anılan iddiaya paralel olarak A6 ve A7 numaralı eserlerin ortak yazarlarından 2004 yılında Profesörlük kadrosuna atanan Prof. Dr.....’nın profesörlük jüri raporlarında ayrıca diğer ortak yazarları Dr. ....ve Dr.....’nın doçentlik jüri raporlarında bu eserlerin değerlendirildiği, her 3 yazarın sözü edilen jürilerinin raporlarında A6 ve A7 numaralı yayınlar hakkında herhangi bir etik ihlal olduğunun fark edilmediği tespitine yer verilmiş ise de bu durumun dava konusu işlemi sakatlayıcı nitelikte olmadığı açıktır. Zira eşitlik ilkesi ancak hukuka uygun olarak tesis edilmiş işlemlerde geçerli bir ilke olup yanlış uygulamaların eşitlik ilkesi yönünden emsal olmayacağı da hukukun temel ilkelerinden birisidir. Esasen eserlerin ortak yazarları hakkında işlem tesis edip etmemek idarenin sorumluluğu altında olan bir husustur ve dava konusu işlemin yargısal denetimi ile ilgisi

Ülkemizde çağdaş, özgür, nitelikli bir bilimsel yayın ve araştırma kültürünün bulunduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Akademik ahlaksızlık her seviyedeki bilim insanları arasında yaygın bir davranış şekli haline gelmiştir. Üniversitelerdeki acımasız, keyfi ve ideolojik bir rekabet ortamı ve kadro çekişmeleri içerisinde akademik yükselme ve unvan elde etme uğruna sahte, yalan ve yanıltıcı yayın üretme alışkanlığı öğretim üyeleri arasında sık rastlanan davranışlar arasındadır. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı bünyesinde bulunan Etik İnceleme ve Soruşturma Komisyonuna yansıyan pek çok dosyada Türkiye'deki üniversitelerin ve öğretim üyelerinin kaliteleri konusunda bir fikir edinme mümkündür^[7].

YÖK Etik İnceleme Komisyonu tarafından yapılan soruşturmalardan; ülkemizde hiç de azımsanmayacak sayıda özellikle araştırma görevlileri ve yardımcı doçentlerin, kendilerinden daha kıdemli durumda bulunan öğretim üyelerinin onayını almaksızın yayın yapamadıkları, hatta bir çeşit çıkar ilişkisi de denilebilecek şekilde yayınlarında, bu kişilerin isimlerine yer verme zorunluluğunu kendilerinde hissettikleri anlaşılmaktadır. Bu konunun elbette tüm üniversiteleri ve öğretim üyelerini kapsayacak şekilde genellenmesi mümkün değildir. Ancak soruşturmaya konu somut örneklerin azımsanmayacak kadar fazla olduğu da bilinmelidir^[8]. Haksız yazarlık, hayalet yazarlık veya hediye

bulunmamaktadır. ANKARA 6. İDARE MAHKEMESİ, 2008/849 E., 2010/1360 K. Sayılı ilamı.

- [7] Ancak medya organlarına yansıdığı üzere bizzat YÖK tarafından yapılan inceleme/soruşturmada YÖK/ÜAK Etik Kurul'un hukuka aykırı işlemler yaptığı ortaya çıkmıştır. Doçentlik başvurusunda bulunan bir adayın, doktora tezinde intihal bulunmasının doçent olmasına engel olmadığı yönündeki karar nedeniyle yoğun eleştirilere maruz kalan Etik Kurul bu kararı ile Türkiye'de yapılan araştırma/yayın etiği incelemelerinin ciddiyeti konusunda da bir fikir vermektedir. Söz konusu Etik Kurul'da görevli pek çok profesör unvanlı öğretim üyesi hakkında inceleme/soruşturma başlatılmış ve görevi kötüye kullanma suçundan yargılanmaları talebi ile kamu davası açılması talep edilmiştir. TARAF, 07.02.3013.

- [8] Bu konuda YÖK Etik İnceleme Komisyonu tarafından yaptırılan bilirkişi incelemesinde Prof. Dr. Yasemin Balcı, Prof. Dr. Mehmet Akif İnancı ve Prof. Dr. Kemalettin Acar tarafından 01.09.2010 tarihinde düzenlenen bir soruşturma raporunda şu ifadeler yer verilmektedir:

"Kurumda bilimsel araştırma yapmak isteyenlerin .....Bilimsel Araştırma Komisyonuna göndereceği formun Grup Başkanı onayıyla gönderildiği, H.....Bey ile diyaloglarının iyi olduğu dönemde ona jest yapmak amacıyla araştırmaya onun adını da yazdığı, araştırmada adı geçenlerin o araştırmayı birlikte yaptıklarının düşünülmediği.....daha sonra Dr. H... 'nin tutumunu değiştikten sonra araştırmada görev almaya bile kendisinin adının yazılmasını istediği, yayını hazırlayan kişi tarafından yayına yazar olarak yazılan araştırmacıların adlarını çıkartıp kendi istediği kişilerin adlarını yazmasını istediği, bunu kabul etmeyince araştırma önerilerini onaylayıp .....Kurumuna göndermediği, evrak kayıta çalışan kişilere de kendi onayından geçmeyen dilekçeleri kabul etmemelerini tembih ettiği, işine gelmeyen dilekçeleri yırtıp attığı bu süreçte bilimsel araştırma açısından tıkandığı ve Dr. H... 'nin tutumunu nedeniyle mağdur olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca Prof. Dr. Yaşar Bilge tarafından aday hakkında düzenlenen

yazarlık da denilen bu uygulama kimi zaman daha kıdemli durumda bulunan öğretim üyesinin baskısı ile gerçekleşirken kimi zaman da karşılıklı menfaat ve çıkar ilişkileri bu tür alışkanlıklar doğurabilmektedir. Özellikle askeri akademilerde (*GATA gibi*), öğretim üyeleri tarafından üretilen makalelerde isim sıralaması çoğunlukla bölüm başkanı komutan tarafından emir komuta zinciri içerisinde belirlenmektedir. Yine özellikle tıp fakültelerinden yapılan doçentlik başvurularında çoğu zaman yayına hiçbir katkısı olmayan, yayına ilgili en ufak bir fikri bulunmayan kişilerin yazarlar arasına eklendiği ve hatta ilgili klinikte; “*ilk doçentliğe başvuracak kişinin, o klinikte yapılacak tüm bilimsel eserlere 1. İsim olarak isminin yazılması hususunda ilke kararı alındığı*” Komisyona ulaşan bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır^[9].

Bu gün Türk yükseköğretim sisteminin en önemli problemleri arasında; “*akademik yozlaşma, bilim haysiyetine ve bilimsel dürüstlüğe aykırı davranışlar*”, yaşanan ağır ihlallerle birlikte giderek önem kazanmaya, bilimsel araştırma ve bilim insanlarının nitelikleri ile akademik unvanların dağıtımını tartışma konusu olmaya başlamıştır^[10]. Akademik niteliğin ispatı vücudu, bilimsel ve hak edilmiş

eser inceleme raporunda; Dr. H...’nin ismini hiçbir emek ve katkısı olmadığı halde adını kendisine jest olsun diye yazmasından, yazar belirleme kriterinde sorun olduğunun anlaşıldığı, bu etik açıdan anlamlı olduğundan Disiplin Kurulu tarafından değerlendirilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.”

- [9] Bu konuda Adnan Menderes Üniversitesinde yaşanan ve kurumsal bazda yaşanan etik dışılığı gözler önüne seren şu örneği vermek mümkündür. Söz konusu üniversitenin tıp fakültesinde görevli bir yardımcı doçentin eserlerinin ÜAK tarafından etik inceleme sürecinden geçirilmesi aşamasında birliktirki olarak görevlendirilen sayın Prof. Dr. İbrahim Ulman tarafından hazırlanan 26.02.2010 tarihli raporda şu hususlar tespit edilmiştir: “*Dr.B..., Anabilim Dalı öğretim üyelerinin Nisan 2004 tarihinden sonra yapılacak tüm yayınlarda Dr. B...’nin birinci isim olarak yer almasına karar verdiklerini belirtmektedir. Araştırmaya katkılarını bakılmaksızın belirli akademik yükseltmeler öncesinde bir kurumdan yapılan tüm yayınlarda bir kişinin birinci isim olarak yazılması şeklinde bir karar alınması bilimsel araştırmaların bilime katkıdan çok belirli zamanlarda sırası gelen kişiye akademik yükselme için gerekli koşulları sağlama amaçlı yapılması anlamına gelmektedir. Bu durum kurumsal bir soruna işaret etmektedir. Bu gerekçenin kendisi etik dışıdır ve kabul edilmesi mümkün değildir*”.

Aynı olayla ilgili görevlendirilen bir diğer birliktirki sayın Prof. Dr. Mustafa Küçükaydın 24.09.2010 tarihli raporunda şu ifadelerle yer vermektedir:

“*DR. B...’nin iki kez Yükseköğretim kurumuna verdiği savunmada, Anabilim Dalı içerisinde doçentlik sınavına hazırlanan adayların Anabilim Dalından çıkan yayınlarda ilk isim olması yönünde bir centilmenlik anlaşması olduğu anlaşılmaktadır. .... İncece usulü ile yayın yapmanın ahlaki olmadığı bilinmesine rağmen ülkemizde birçok klinikte yaygın şekilde halen de devam ettiği bir gerçekliktir. Bahse konu anabilim dalında da bu geleneğin devam ettiği anlaşılmaktadır*”.

- [10] “*Bilim adamlığının bir unvanı vardır ve bu unvan bilimle uğraşan, toplum ve doğa yararına çalışmalar yapan ve yaşamını sorun çözmeye adanmış topluluğa verilen genel bir ibaredir. ‘Ben bilim adamıyım’ diye bilim adamı olunmaz. Kişinin bilime katkıları toplum ve tarih tarafından itibar görürse unvan alır. Bilim adamı unvanı dendiğinde bir saygı, şükran duygusu sezilmekte ve bilimle uğraşanları onore etmek hedeflenmelidir. Bu*

bir neticesi olarak karşımıza çıkan akademik unvanların elde edilmesi hususu, idare mahkemesi ve Danıştay kararlarına yansıyan uyuşmazlıklardan da anlaşılacağı üzere çok yönlü incelenmesi, tedbir alınması gereken bir konu olarak önem kazanmaya başlamıştır. Bu çerçevede gerek yükseköğretim kurumları olarak Üniversiteler, gerek “üst kuruluşlar” olarak tanımlanan Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı ve Üniversitelerarası Kurul tarafından, kamu düzenini, kamu yararını, nitelikli insan yetiştirilmesi ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluğu ilgilendiren bu alanlarda bilimsel, tarafsız bir değerlendirme sisteminin kurulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde yaşanan somut örneklerde Milli Eğitim Bakanı, YÖK Başkanı, YÖK Üyeleri, Üniversite Rektörleri, profesörler gibi akademik kariyer sahibi üst düzey bilim insanı kişiler ile ilgili olarak dahi zaman zaman araştırma ve yayın etiğine aykırı hareket ettiklerine yönelik iddialar gündeme gelebilmektedir. Ancak bu tür tartışmalar sadece ülkemizle ilgili bir konu olmanın ötesinde dünyadaki pek çok ülkede çeşitli kişilerle ilgili olarak da gündeme gelebilmektedir. Üstelik bu tartışmalar çoğu zaman sadece bilimsel bir tartışmanın ötesine geçerek siyasi kimliğe de bürünebilmektedir. Araştırma ve yayın etiği ile ilgili iddiaların her dönemde ve her yerde güncelliği koruması ayrıca her seviyedeki kişileri ilgilendirmesi bu konuda yürütülecek disiplin soruşturmalarının önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu makalede; bilim dünyasında yürütülen akademik faaliyetler, araştırmalar ve yayınlar konusunda ortaya çıkabilecek etiğe aykırı davranışlarla ilgili olarak yapılan YÖK denetimi ve disiplin soruşturmasının niteliği, usulü, etiğe aykırı davranışların ne olduğu ve karşılığında hangi cezaların verildiğine ilişkin örnek Danıştay kararları çerçevesinde incelenmektedir.

---

bağlamda bir unvan olarak bilim adamlığı, Ar-Gör, Yard. Doç., Doç., Prof. gibi akademik unvanlardan farklı olmak zorundadır. Doçentlik ve profesörlük gibi kişisel unvanların, yasa ve yönetmeliklerle hangi koşulları yerine getiren kişilere verileceği bellidir. Örneğin; mevcut yasa ile üniversitede iyi bir öğrenci olmasanız bile uslu, hocasına veya yöneticilerine karşı saygıda kusur etmeyen, biat eden, iyi bir çocuk olarak ‘Araştırma Görevlisi’ alınabilirsiniz. Sonra hocanın her dediğini yerine getirerek hocanın ölç dediğini ölçerek, tart dediğini tartarak doktoranızı tamamlayabilirsiniz. Hocanın yayınlarının yanına isminizi de yazarak yayın sayısına sahip olabilirsiniz. Hasbel kader dil sınavından geçerseniz önce Doçent, beş yıl sonra da Profesör olursunuz. Maalesef bu durumda olan sayısız akademisyen sayılabilir. Tabii aldığınız Doç. veya Prof. gibi kişisel unvanlar ile bilim adamlığı gibi toplumsal ve onursal unvanların farkı olması gerekir. Çünkü akademik unvan verilir, ancak bilim unvanı alınır”. ORTAŞ, 11-16.

B. YAYIN ETİĞİ SORUŞTURMALARINDA USÛL

1. Yayın Etiği Soruşturmalarını Yürütecek Kurul

YÖK Başkanlığı bünyesinde bilimsel yayın etiği soruşturmalarını YÖK Başkanına bağlı, Başkan tarafından görevlendirilip onun adına soruşturma yürüten ve her biri 9 üye profesörden oluşan 3 adet Etik Kurul tarafından yürütülmektedir. Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Mühendislik Bilimleri alanında oluşturulmuş 3 adet etik kurul, yayın etiği açısından disipline aykırı fiillerin tespiti ve cezalandırılması süreçlerinden sorumludur. 2009 yılına kadar araştırma ve yayın etiği kurulları Üniversitelerarası Kurul bünyesinde faaliyet gösterirken bu tarihte yapılan Yönetmelik değişikliği ile bu kurullar YÖK Başkanlığı bünyesine alınmıştır. Etik Kurul tarafından özellikle intihal ile ilgili alınan kararlar daha sonra disiplin kurulu tarafından görüşülmektedir^[11]. Ancak YÖK tarafından yürütülen soruşturmalarla ilgili bu konuda aynı kurum içerisinde dahi bir yetki karmaşası yaşandığına şahit olunmaktadır^[12]. YÖK Başkanlığında kurum içerisinde Hukuk Müşavirliği bünyesinde sadece araştırma ve yayın etiği ile ilgili şikayetleri inceleyen bir “etik birimi” bir de yükseköğretim kurumları çalışanları ile ilgili disiplin suçları konusunda işlemleri yürüten “disiplin birimi” bulunmaktadır. İntihal suçunun hem etik suçlar kapsamında soruşturmaya tabi olması hem de disiplin Yönetmeliği kapsamında düzenlenmiş olması nedeniyle mükerrer süreçlerin yaşandığı hatta aynı müşavirlik bünyesinde bir birimde, intihal suçu hakkında beraat kararı verilirken diğer birimde mahkumiyet kararı verilebildiği görülebilmektedir^[13]. Etik kurullarla disiplin suçlarını takip

[11] Gerek Etik Kurul ve gerekse Disiplin Kurulunun yaptığı işlemler, irade açıklaması açısından kolektif işlemleri oluşturmaktadır. Bu işlemler, birden fazla iradenin aynı yönde ve aynı anda açıklanmasıyla oluşmaktadır. AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 374., ÖZAY, s. 475., SANCAKTAR-b, s. 350., İdari Kurulların üyeleri kendi nam ve hesabına değil aksine mensubu buldukları organ adına iradelerini açıklamaktadırlar. Yasal düzenlemelerin açıkça gösterdiği durumlarda idare adına irade açıklamaya yetkili kişilerin yine yasal düzenlemelerin gösterdiği konularda kararlar almak veya idari işlemler yapmak için yasal düzenlemelerin gösterdiği anda ve mekanda toplanmalarına idari kurul denir. Disiplin kurulları; idari kurul, yaptıkları işlemler de idari işlem olarak kabul edilmektedir. YILDIRIM-a, s. 100, 105., ERKUT, s. 22.

[12] Yetki; fonksiyonunu yerine getirebilmesi için idarenin eylem ve işlem yapma yeteneği/iktidarıdır. ULU, s. 41, 43. Kanaatimce etik ihlal tespitine yönelik bir danışma ve görüş alma makamı olarak Etik Kurul gerekli inceleme ve soruşturmaları yapmalı ancak sürecin disiplin aşamasında Disiplin Kurulu devreye girmelidir.

[13] Nitekim halen Ankara 15. İdare Mahkemesinde devam etmekte olan 2013/1244 E. sayılı davada davacı BY tarafından YÖK Başkanlığı işlemine karşı açılan iptal davasında; Aksaray Üniversitesinde görevli olduğu dönemde akademik yayınları ile ilgili olarak hakkında YÖK Yüksek Disiplin Kurulu tarafından yapılan soruşturma neticesinde intihal eyleminin gerçekleşmediğine yönelik karar verilmesinden sonra bu sefer YÖK Etik İnceleme Komisyonu tarafından aynı yayınlarla ilgili olarak yapılan soruşturmada intihal

eden birim arasında tam bir yetki karmaşası, eşgüdümsüzlük, iletişimsizlik ve uyumsuzluk yaşanmaktadır^[14].

Yönergenin 12'nci maddesinin 1'inci bendine göre; Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına intikal ettirilen^[15] veya bireysel şikâyetlere dayalı olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına ulaştırılan etik ihlali iddiaları inceleme yapılmak üzere bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarına iletilmektedir. Etik Kurul'un görüşü alınmadan, kendisine danışılmadan doçentlik sürecine devam edilmesi veya sürecin sona erdirilmesi; işlemler biçim ögesi açısından sakat hale getirecektir^[16].

Uygulamada "intihal" suçu dışında etiğe aykırı diğer davranışlar (*haksız yazarlık, dilimleme, düplikasyon*) açısından tespit edilmiş disiplin cezaları bulunmamaktadır. Sadece örneğin doçentlik başvuruları açısından etiğe aykırı davranış tespit edildiğinde başvuruda başarısız sayılıp başkaca bir disiplin müeyyidesi uygulanmaksızın dosya kapatılmaktadır. Bu haliyle doçentlik başvurularında etik suçların karşılığı olan müeyyide açısından tam bir oransızlık söz konusudur. İntihal fiili ile diğer herhangi bir etiğe aykırı davranışın müeyyidesi aynıdır^[17]. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği disiplin hukuku açısından YÖK

---

suçunun işlendiği yönünde karar tesis edilmiştir. İşin garip yanı ise hem YÖK Disiplin Bürosu hem de YÖK Etik İnceleme Kurulu, YÖK Hukuk Müşavirliği bünyesinde idari örgütlenmede yer almakta olup aynı birim içerisinde ve aynı yıl birbirinden farklı/birbiri ile taban tabana çelişen iki karar verilebilmektedir. Bu olay; YÖK Hukuk Müşavirliğinin içerisinde bulunduğu eşgüdümsüzlük/istisaresizlik ve yönetim zafiyetinin en somut örneğidir. Bu konu 19.10.2013 tarihli TARAF gazetesinden haber yapılmıştır.

- [14] Nitekim YÖK'te bu konuda yaşanan somut bir skandal olay hakkında bkzn. TARAF-YÖK'E İNTİHAL DAVASI AÇILDI, 19.10.2013, s. 8.
- [15] Yönetmelik hükmü gereği; jüri üyelerinin etik ihlal iddiaları üzerine ÜAK Genel Sekreterliği tarafından dosya YÖK Başkanlığı bünyesinde bulunan Etik Kurul'lara gönderilmektedir. Etik Kurul kararları ÜAK için uyulması zorunlu/bağlayıcı nitelikte kararlardır. Burada; "Alınması zorunlu olan" bir danışma işlemi söz konusudur. Mevzuatta bir idari makamın bir idari işlem tesis etmeden önce diğer bir idari makama danışması ve onun düşüncesini alması zorunlu olarak öngörülmiş işlemlere alınması zorunlu danışma işlemleri denir. Doktrinde bu tür işlemlerin asıl işlemin hazırlayıcısı olduklarından iptal davasına konu olamayacakları ve bu konuda birçok yargı kararı bulunduğu belirtilmektedir. Bkzn. AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 357., Ancak bu bilimsel görüşlere ve Danıştayın başka konulara ilişkin emsal içtihatlarına karşın, ÜAK tarafından YÖK Etik Kurul'larından alınan danışma işlemleri ile ilgili idari yargı makamlarında iptal davaları açılabilme ve bu davalar esastan incelenebilmektedir. Bu davalarda; YÖK Etik Kurul işlemlerinin zorunlu bir danışma işlemi niteliğinde olduğuna ilişkin savunmalara itibar edilmemekte, ayrılabilir işlem teorisi çerçevesinde Etik Kurul kararları iptal davalarına konu edilebilmektedir. Doçentlik Sınay Yönetmeliğinin .....maddesine göre jüri üyelerinin etik ihlal iddiaları
- [16] KARAHANOĞULLARI-b, s. 401.
- [17] Orantılılık; disiplin hukuku açısından suç ile caza arasında bulunması gereken denge olarak ifade edilebilir. Bkzn. SANCAKTAR-b, s. 469.

uygulamalarında intihal dışındaki etik ihlal türlerinin yaptırımsız kaldığını söylemek mümkündür^[18].

Yönetmeliğin; “*Disiplin Soruşturması Soruşturmaya Yetkili Amir*” başlığını taşıyan 17’nci maddesine göre; Disiplin suçunu soruşturmaya yetkili amir, sıralı disiplin amirleridir. Disiplin Amiri, disiplin suçu hakkında bizzat veya bilvasıta bilgi sahibi olduğunda soruşturmayı kendisi yapabileceği gibi soruşturmacı tayini sureti ile de yaptırabilir. Bu hüküm çerçevesinde YÖK Başkanlığı bünyesinde bulunan ve 9’ar profesörden oluşan Etik Kurullar, bütün yükseköğretim kurumlarının disiplin amiri olan YÖK Başkanı adına soruşturmacı sıfatı ile soruşturmaları yürüten kurullar olarak karşımıza çıkmaktadır. Disiplin Yönetmeliğinin 50’nci maddesine göre Etik Kurullar tarafından yürütülen soruşturmaların safahatlarının diğer disiplin soruşturmalarında olduğu gibi bir deftere kaydedilmesi gerekmektedir. YÖK tarafından yürütülen soruşturmalarda söz konusu soruşturma defterinin tutulmasından YÖK Genel Sekreteri sorumludur. Buna karşılık Üniversitelerdeki etik kurullar tarafından yürütülen disiplin soruşturmalarında Üniversite Genel sekreteri soruşturma defterinin tutulmasından sorumludur.

2. YÖK Etik İnceleme Kurullarının Görevleri ve Çalışma Esasları

Doçentlik Sınav Yönetmeliği tarafından etik inceleme sürecinde kendisine atıf yapılan Disiplin Yönetmeliği hükümleri esas alınacak olursa etik inceleme ve soruşturmanın yapılış usulü ile ilgili olarak Yönetmeliğin 23’üncü maddesinin uygulanması gerekmektedir. Soruşturmacı tanık dinler, keşif yapabilir ve bilirkişiye başvurabileceği gibi^[19] bunları gerektiğinde istinabe sureti ile de

[18] Bu konuda daha ayrıntılı açıklamalar için bkzn. aşağıda “*Etik İhlal Türleri*” başlığı altındaki bölüm. Ayrıca kanunilik ilkesi gereği yaptırımsız kalan suçlar konusunda bkzn. UĞUR, s. 304 vd.

[19] YÖK Etik inceleme komisyonu tarafından yapılan etik incelemelerin büyük kısmında dosyalar, o konuda uzman kişilerden teşekkül ettirilen alt komisyonlara (*bilirkişilere*) gönderilmekte ve bilirkişilerden gelen raporlara göre karar verilmektedir. Daha sonra verilen karara karşı idare mahkemesinde dava açıldığında mahkeme tarafından teknik uzmanlık gerektiren dosyalar (*örneğin tıp alanındaki etik ihlallerle ilgili*) tekrar bilirkişilere gönderilmektedir. Gereksiz tekrarlanan bürokratik işlemler doçentlik sürecini uzattığı gibi emek ve zaman kaybına yol açmaktadır. Kanaatimce gerek doçentlik sınav süreci ve gerekse etik inceleme süreçlerine ilişkin uyumsuzluklar alternatif uyumsuzluk çözüm yolları ile çözümlenebilir ve bu şekilde idari yargı yerleri üzerindeki iş yoğunluğu da azaltılabilir. Zira çoğu zaman teknik uzmanlık gerektiren konularla ilgili olması nedeniyle ancak bilirkişi marifetiyle çözümlenen bu süreçlerde idare mahkemeleri sadece bilirkişi incelemelerine aracılık etmekte ve gelen raporlara göre karar vermektedir. Sayın Çolak’ın belirttiği üzere her ne kadar maddi içerikle ilgili yorum yapması gereken bilirkişilerin hukuki içerikle ilgili de yorum yapmaları nedeniyle yargısal çözümün güvenilirliği ve tatmin ediciliği tartışılmalı da olsa gerekli güvenceler oluşturularak doçentlik sınav süreci ve etik inceleme süreçlerinin de alternatif uyumsuzluk çözüm yolları ile çözümlenebileceğini veya sayın Oğurlu’nun

yaptırabilir. Yükseköğretim Kurumlarının bütün personeli veya diğer kamu veya özel kuruluş yetkilileri disiplin soruşturmacılarının istedikleri her türlü bilgi, dosya ve başka belgeleri hiçbir gecikmeye mahal bırakmaksızın vermeye ve istenecek yardımları yerine getirmeye mecburdurlar.

Etik İnceleme Kurulları ile ilgili olarak Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kabul edilmiştir. Yönerge'nin 10'uncu maddesi ile Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görevleri belirlenmiştir. Yönerge hükümlerine göre Etik kurulların görevleri şunlardır:

a) Yayımlanan veya yayın için gönderilen yazılarda tespit edilen veya dikkate sunulan etiğe aykırı eylemleri incelemek, gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişilerle yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve görüş bildirmek,

b) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları tarafından doğrudan veya görevlendireceği bilirkişiler/uzmanlar aracılığıyla incelenen dosyalar ile ilgili raporları inceleyerek oluşturacağı sonuç raporunu yazılı olarak bir ay içinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına sunmak,

c) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına önerilerde bulunmak,

olarak belirlenmiştir.

Yönergenin 11'inci maddesinde ise Etik kurullarının toplantı usul ve esasları belirlenmiştir. Buna göre bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları en az altı üyenin katılımıyla toplanmakta ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla (4 üye) karar almaktadır^[20]. Kurul başkanın katılmadığı toplantılarda başkan yardımcısı, başkanlık etmektedir. Bu kurullar çalışmalarını bizzat yürütmekle birlikte gerektiğinde Yükseköğretim Kurulu Başkanının onayı ile alanında uzman bilirkişilerden görüş alabilmektedir. Ancak; hakkında inceleme yürütülen kişinin lisansüstü tez danışmanları, doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri, kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri, eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları ile aralarında husumet bulunan kişiler bilirkişi veya uzman olarak belirlenmemektedir.

Yönergeye göre; ilgilinin çalıştığı anabilim dalında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın anabilim dalında çalışan öğretim üyeleri arasından veya gerekli görülmesi halinde ilgili anabilim dalı dışından bilirkişi atanabilmektedir. Birden fazla bilirkişi atanması halinde her bilirkişinin ayrı rapor düzenlemesi gerekmektedir. Anlaşılabacağı üzere müşterek rapor sistemi etik incelemeler

belirttiği tek hakimli görülen uyumsuzluklar kapsamına alınabileceğini düşünüyorum. Bu konuda bkz. ÇOLAK, s. 102 vd., OĞURLU-b, s. 137.

[20] Yukarıda belirtildiği üzere Etik Kurulun yaptığı işlemler, irade açıklaması açısından kolektif işlem niteliğindedir.

açısından benimsenmemiştir. Bilirkişilerin, dosya kendilerine ulaştığı andan itibaren en geç bir ay içerisinde konuya ilişkin raporu hazırlayıp göndermeleri gerekmektedir Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üyeleri kendileriyle ilgili veya kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ilgili etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılmamaktadırlar.

Yönergenin 12'nci maddesine göre; Etik Kurullara iletilen ihlal iddiaları ile ilgili olarak; her bir şikayet/başvuru için ayrı bir dosya açılmaktadır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı aracılığıyla yapılmaktadır. Etik Kurullarda hazırlanan raporlar, tartışmaya açıldıktan sonra oylanmakta ve kesin rapor kurul üyelerince imzalanmaktadır. Karara muhalif kalan üye/üyelerin karşı oy gerekçesini yazmaları zorunludur. İnceleme sonuçlarını içeren kurul kararları Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına sunulmakta olup etik ihlali saptanan kişilerle ilgili olarak kurullar tarafından düzenlenen rapor konusunda Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı gerekli adli ve idari işlemleri başlatmaktadır. Etik ihlali iddiasında bulunan kişi ve kuruluşların, başvuruları ile ilgili olarak alınan kararlar hakkında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından ilgili birim ve kurumlarla birlikte bilgilendirilmeleri gerekmektedir^[21].

Disiplin Yönetmeliğinde soruşturmanın sona ermesini müteakip soruşturma raporunun içeriğinin ne olacağı düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 25'inci maddesine göre; soruşturma sona erince bir rapor düzenlenmesi gerekmektedir. Raporda soruşturma onayı, soruşturmaya başlama tarihi, soruşturulanın kimliği, resmi sıfatı, suç konuları, soruşturmanın safhaları, deliller, alınan savunmaların özetlenmesi gerekir. Her suç maddesinin ayrı ayrı tahlil edilerek delillere göre suçun sabit olup olmadığının tartışılması, uygulanacak cezanın teklif edilmesi, varsa belge asıl veya suretlerinin bir dizi pusulasına bağlanarak rapora eklenmesi ve raporun gecikmeden onay merciine tevdi edilmesi gerekmektedir.

Disiplin Yönetmeliğinin 52'nci maddesine göre yürütülecek soruşturmalarda kişilerle olan yazışmaların iadeli taahhütlü olarak yapılması gerekmekte olup soruşturma evraklarının elden verilmesi halinde alınacak imzalı belgenin dosyada muhafaza edilmesi gerekir. Yazışmalarla ilgili diğer hususlarda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

YÖK tarafından yürütülen etik inceleme ve soruşturma işlemlerinde soruşturma sonucunda alınan kararın ilgililerine (*şikayetçiye veya hakkında etik inceleme yürütülen kişiye*) bildirilmesi aşamasında çok önemli anayasal bir ilke ihlal edilmektedir. Anayasanın 40'inci maddesine 2001 yılında eklenen 2'nci

[21] Etik ihlal iddiası gerekçesi ile şikayetçi olup yapılan incelemede bu şikayetin reddedilmesinden/etik ihlal bulunmadığı yönünde karar verilmesinden dolayı menfaati ihlal edilen kişilerin de; "*etik ihlal bulunmadığı*" yönündeki kurul kararlarına karşı dava açma hakları bulunmaktadır.

fıkra hükmüne göre; “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır”. Etik inceleme süreci bağımsız bir inceleme/soruşturma süreci olarak icrai nitelikte idari işlem olmasının yanında doçentlik sınav süreci içerisinde (zincir işlem sürecinde)^[22] ayrılabilir icrai bir işlem olması^[23] itibarıyla de Anayasanın 125’inci maddesi çerçevesinde yargı yoluna başvurulabilir nitelikte bir idari işlem niteliğindedir. Bu nedenle etik inceleme süreci sonucunda verilen kararların şikayetçiye veya hakkında inceleme yapılan kişiye bildirilmesi aşamasında “kanun yolları, merciler ve süreler” konusunda gerekli bildirim yapılması gerekmektedir. Bu gereklilik; idari işlemin açık ve bilgilendirici olma zorunluluğunun da bir sonucudur.^[24] Başvuru yollarının, mercilerin ve süresinin gösterilmesi yükümlülüğü yönetilenlerin hak aramalarına yönelik güvence niteliğinde bir yöntem kuralı olmasına rağmen Danıştay tarafından asli şekil kuralı olarak değerlendirilmemektedir.^[25]

- [22] İlki ikincisinin maddi sebebi olan bir ayrılabilir işlemler zinciri söz konusudur. Bu işlemler zincirinin ayrı bir halkasını oluşturan her işlemde mevcut hukuka aykırılıklar, yalnızca o işlemi hukuka aykırı kılacak ve yalnızca o işlemin iptali istemiyle açılacak idari davada ileri sürülmesi halinde idari yargı tarafından dikkate alınabilecek niteliktedir. Şayet, içerdiği hukuka aykırılıklara karşın, bu işlemlerden birisi dava konusu edilmeyecek olursa, idari dava açma süresinin geçmesiyle hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaya başlayan bu işlemin, zincirin sonraki halkasını oluşturan işleme karşı açılacak idari davada hukuka uygunluk denetimine tabi tutulması, anılan karine ile korunan kamu düzeninin ihlali sonucunu yaratır. DANIŞTAY 7. DAİRESİ, 2000/1506 E., 2001/501 K. Sayılı ilamı.
- [23] Ayrılabilir işlem kuramı; tek yanlı idari işlemin bulunduğu yer neresi olursa olsun içinde bulunduğu işlem süreci veya hukuki ilişkiden ayrıştırılarak iptal davası denetimine tabi tutulan bir tekniği ifade etmektedir. İdarenin tek yanlı işlemi, bulunduğu süreç veya ilişkiye göre değil iptal davasına konu olup olmayacağına göre belirlenir. SEZGİNER-a , s. 15., SEZGİNER-b, s. 245. ÖZAY, s. 512-514, 519-521, 541., KARAHANOGULLARI-b, s. 300, SANCAKTAR-b, s. 351. Bir başka ifadeye göre ayrılabilir işlem kuramı; yer aldıkları idari süreç ve statülerden bağımsız olarak farklı bir takım hukuki sonuçlar yaratabilen işlemlerin, söz konusu statü ve süreçten ayrılarak iptal davasına konu olmalarını öngörmektedir. ERKUT, s. 130. Ayrıca bir Danıştay kararında ayrılabilir işlem hakkında; “Bağımsız ve ayrı bir işlem ve nitelik olarak da idarenin asıl sözleşmeden farklı olarak kamu gücüne dayanarak kullandığı tek yanlı bir irade açıklamasını içerdiğinden “idari işlem” olduğu” şeklinde tanımlamaya yer verilmektedir. Bknz. DANIŞTAY 1. DAİRESİ, 2003/19 E., 2003/26 K.
- [24] AKYILMAZ, s. 213. Ayrıca bknz. AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 550., Bu konuda ayrıca bknz. KARAHANOGULLARI-b, s. 397 vd.
- [25] ATAY, s. 310., İdarenin Anayasa’dan kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmesi esas olmakla birlikte belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmemesi, idari işlemlere karşı açılan davalarda dava açma süresinin işletilmeyip, ihmal edilmesi sonucunu da doğurmamalıdır. Anayasa’nın 125’inci maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağını belirtilmesi karşısında, usulüne uygun tebliğ olunan veya bütün unsurlarıyla ilgililer tarafından öğrenilen idari işlemler üzerine, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur. DANIŞTAY 14. DAİRESİ, 2012/4891 E., 2013/697 K. Sayılı ilamı.

3. Uygulanacak Mevzuat

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 7'nci maddesinin 6'ncı fıkrasında; “Eser incelemesi yapan jüri üyeleri, başvuru dosyasında yer alan herhangi bir eserde intihal dışında yayın ve araştırma etiğine aykırılığın varlığını tespit ederse, durumu bir raporla Üniversitelerarası Kurula bildirir. Bu iddia ile ilgili olarak bir karar verilinceye kadar, Üniversitelerarası Kurul doçentlik başvurusu ile ilgili herhangi bir işlem yapmaz. Bu durumda aday hakkında yükseköğretim disiplin mevzuatı hükümlerine göre derhal soruşturma yapılır” hükmü yer almakta olup bu hüküm çerçevesinde “yükseköğretim disiplin mevzuatı” esas alınarak kişiler hakkında disiplin soruşturması yapılması gerekmektedir.

Etik inceleme süreci de bir “disiplin soruşturması” olduğuna göre disiplin soruşturmasının yasal dayanak teşkil eden Yönetmelik çerçevesinde soruşturma işlemlerinin yürütülmesi gerekir. Bu aşamada esas alınacak Yönetmelik ise “Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği” olacaktır. Yürütülecek soruşturmalarda disiplin yönetmeliği hükümleri çerçevesinde adil yargılanma ilkelerine, savunma hakkının dokunulmazlığı, delillerin değerlendirilmesi, soruşturma süresi, zamanaşımı gibi usuli ilkelere riayet edilmesi gerekmektedir.

4. Birden Fazla Etik Soruşturma Bulunması Durumu

Hiç şüphesiz bilimsel yayınlarla ilgili disiplin soruşturmaları YÖK Başkanlığı bünyesinde bulunan Etik kurullar dışında Üniversiteler tarafından da yürütülebilir^[26]. Ancak yine yönetmelik hükmü gereğince üst disiplin amirinin soruşturma açtığı veya açtırdığı disiplin olayında alt disiplin amiri ayrıca soruşturma yapamaz veya yaptırılmaz. Daha önce açılmış soruşturma varsa bunlar üst amirin açtığı veya açtırdığı soruşturma dosyası ile birleştirilir. Bu çerçevede örneğin YÖK Başkanlığı bünyesinde açılmış ve yürütülen bir etik inceleme ve soruşturma süreci varsa aynı konuda Üniversitelerde başka bir soruşturma yapılamaz. Bu şekilde bir soruşturma varsa bu soruşturmanın YÖK Başkanlığı bünyesinde bulunan soruşturma ile birleştirilmesi gerekir.

Yönetmeliğin; “Ceza Kovuşturması ile Disiplin Kovuşturmasının Bir Arada Yürütülmesi” başlığını taşıyan 20'nci maddesine göre; “Aynı olaydan dolayı yönetici, öğretim elemanı, memur veya diğer görevliler hakkında ceza muhakemesinde

[26] Yönetmeliğin 17.maddesine göre “Yükseköğretim Kurulu Başkanı, üst kuruluşlar ile bütün yükseköğretim kurumlarının; Rektör, bütün üniversitenin, Dekan, bütün fakültenin; Enstitü veya yükseköğretim müdürü, bütün enstitü veya yükseköğretim her kademesindeki görevlilerin disiplin amiri olup bunlar hakkında resen disiplin soruşturması açabilir veya açtırabilir. Bölüm Başkanı; anabilim, anasanat, bilim veya sanat dalları başkanları görev alanları ile ilgili disiplin soruşturma taleplerini en yakın disiplin amirine yaparlar. Bu talep gecikilmeden uygulanmaya konulur”. Bknz. SANCAKTAR-b, s. 265.

kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez. Saniğin Ceza Kanunu'na göre mahkum olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olmaz. Disiplin soruşturması veya sonuçları, ceza soruşturmasını etkilemez" hükmü yer almaktadır. Aynı şekilde Yönerge'nin 12. Maddesinin 5'inci bendinde de; "*Başka kuruluşlarca yapılmış ya da yapılmakta olan inceleme ve soruşturmalar, bu düzenleme kapsamında yapılacak etik ihlali incelemelerine engel oluşturmaz*" hükmü yer almaktadır.^[27]

2547 sayılı Kanuna tabi personel hakkında intihal ve diğer etik suçlar nedeniyle Cumhuriyet Savcılıklarına yapılan şikâyetlerle ilgili olarak görevsizlik kararı verilip gereğinin yapılması için dosyanın YÖK Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir. Bu konuda 2547 sayılı Yasanın 53/c maddesi ile özel düzenleme getirilmiş olup, bu madde kapsamındaki kamu görevlilerinin görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında, öncelikle soruşturma başlatılması, görevlendirilen soruşturmacının bir fezleke düzenlemesi ve sonuçta men-i muhakeme yani yargılanmaya gerek bulunmadığı, ya da lüzum-u muhakeme yani yargılamanın gerekli olduğu kararlarından birisinin yetkili kılınan kurullar tarafından verilmesi zorunluluğu öngörülerek, ceza soruşturması konusundaki yasal prosedürün yükseköğretim personeli açısından nasıl işleyeceği bağlı yetki kuralları içinde belirtilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde aynı anda hem Cumhuriyet Savcılığı hem de YÖK Başkanlığı nezninde etik suçlardan dolayı soruşturma yürütülmesi söz konusu olmayıp savcılıklara yapılan bu tür başvuruların (*şikâyet edilen kişi emekli olsa bile*) görevsizlik kararı verilerek dosyanın YÖK Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir.^[28]

Bu konunun suiistimal edilen tarafı daha çok doçentlik başvurularında yaşanmaktadır. Belli bir dönem doçentlik başvurusunda bulunup yayınları etik kurul tarafından incelenen ve örneğin bir yayınında etik ihlal bulunan aday o dönem için müeyyide olarak doçentlik sınavında başarısız kabul edilmektedir. Aday daha sonraki yıllarda doçentlik sınavına tekrar başvurduğunda daha önce etik ihlal bulunup cezalandırıldığı aynı yayınlı ilgili olarak tekrar etik kurula

[27] SANCAKTAR-b, s. 266.

[28] UZ, s. 172-173. Bağlı yetki; bir işlemin tüm unsurlarının hukuk kuralları tarafından belirlendiği ve idareye tecih/seçim olanağı bırakılmadığı, belli bir yönde davranmak, karar almak zorunda bulunduğu durumlarda söz konusudur. ÖZAY, s. 455, KARAHANOĞULLARI-b, s. 501., KAYA, s. 89, 92-93., SANCAKTAR-b, s. 338-339., Bağlı yetkinin karşıtı olarak kullanılan takdir yetkisi ise idarenin belli şart ve durumların meydana gelmesi halinde belli bir kararı alıp almamak veya kanunda öngörülen değişik çözümler arasında bir seçim yapmak konusunda tanınan bir serbestiye ya da belirli bir konuda karar alabilmek için hangi şart ve durumların ortaya çıkması gerektiğini tesbit etmek imkânına sahip olduğunun açıkça anlaşılması halidir. KALABALIK, s. 207.

gönderilip tekrar disiplin soruşturması açılmakta ve tekrar cezalandırılmaktadır. Bu şekilde aynı yayınlı ilgili olarak hakkında 4-5 defa disiplin soruşturması yapılan kişiler bulunmaktadır. Geçmişte daha çok doçentliğe başvuran bazı kişileri her bir başvurusunda cezalandırmak amacıyla kullanılan bu yöntem aynı zamanda idare açısından da gereksiz yere yazışmalara, kırtasiyeye, gereksiz işlem, zaman ve emek kaybına yol açmaktadır. Bu şekildeki uygulama aynı zamanda; “*non bis in idem*” olarak bilinen; “*aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez*” ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir^[29].

5. Savunma Alınması Zorunluluğu

Disiplin mevzuatı hükümlerine göre yürütülecek etik inceleme soruşturmalarında bir başka önemli husus; haklarında soruşturma yürütülen kişilerin savunmalarının alınması zorunluluğudur^[30]. Yönetmeliği, “*Savunma Hakkı*” başlığını taşıyan 24 ‘üncü maddesine göre; “*Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Soruşturmayı yapanın veya disiplin kurulunun yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içerisinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayanlar savunma hakkından vazgeçmiş sayılırlar. Saniğe gönderilen yazıda, hakkında disiplin soruşturması açılan fiilin neden ibaret bulunduğu, savunmasını belirtilen sürede yapmadığı takdirde savunmasından vazgeçmiş sayılacağı bildirilir*”.

[29] Bknz. GÖZLER, s. 640., ATAY, 763. ÇAĞLAYAN, s. 44.

[30] SANCAKTAR-b, s. 266., ÇAĞLAYAN, s. 46. Karşılaştırma için bknz. KARAHANOGULLARI-a, s. 68, KARAHANOGULLARI-b, s. 396, ATAY, s. 763, GÖZLER, s. 645., GÜNDAY, 552. ; Aslında doçent adaylarının dosyaları ile ilgili eser inceleme aşamasında; etik ihlal yapıldığı kanaatine ulaşan jüri üyesine, eser inceleme aşamasında dosyasını bu aşamada etik ihlale ilişkin ek bilgi ve belge talep edilebilir. Çoğu zaman jüri üyelerinin etik ihlal iddiaları, Etik Kurul tarafından adaylardan savunma alınması aşamasında delilleriyle birlikte çürütülebilmekte ve makul/meşru açıklamalarla ortada bir etik ihlal bulunmadığı açıklığa kavuşturulabilmektedir. Kanaatimce Etik Kurul üzerindeki aşırı iş yükünü/bürokrasiyi/kırtasiyeciliği, boş yere emek ve zaman kaybını azaltmak adına; etik ihlal bulunduğu kanaatinde olan jüri üyesine, eser inceleme aşamasında dosyasını incelediği adaydan ek bilgi ve belge (*etik şüpheye ilişkin*) talep etme yetkisi verilmelidir. Bu şekildeki bir yetki ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir. Ölçülülük; hukukun başlıca genel ilkeleri arasında sayılmaktadır. (SANCAKTAR, s. 104)., Ölçülülük; “*idari makamın, kararı takdir ederken kendisini amaca götüreceği en uygun ve gerekli müdahaleyi tercih etmesi*” (AKYILMAZ, s. 186), “*Meşru hedefe ulaşmada mümkün olan en hafif şiddetteki önleme başvurusu*” (OGURLU, s. 21), “*takmilacak tavrın sadece varılmak istenilen sonuca ulaştırmaya yetecek kadarının geçerli olması*” (ÖZAY, s. 743), “*alınacak kararların duruma uygun, ölçülü, kademeli, uygun araç niteliğinde olması*” (KARAHANOGULLARI-b, s. 315), “*adil denge, adil oran, gerekli denge, amaçla araç arasındaki makul bir ilişki*” (KAYA, s. 155) olarak tanımlanacaksa jüri üyesine, yayınlarda etik kusur bulunup bulunmadığını tespit edebilme açısından bu şekildeki makul bir müdahale imkanı da sağlanabilmeli, itham altında kalan kişiye kendisini disiplin soruşturması aşamasına geçilmeksizin henüz bu aşamada savunması imkanı tanınabilmelidir. Bu sayede gereksiz yere disiplin soruşturmasına dönüşebilecek bir etik inceleme süreci de baştan engellenmiş olacaktır.

Yayınları ve çalışmaları hakkında etik inceleme süreci yürütülen adaylardan savunma alınması ile ilgili diğer bir düzenleme de Yönergede düzenlenmiştir. Yönergenin 12’nci maddesinin 3’üncü bendinde yer alan düzenlemeye göre de; “Hakkında etik ihlali iddiası bulunan kişiden iddialara ilişkin olarak savunma ve gerekli bilgi ve belgeler istenir. İlgili kişiler, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulunun bu yöndeki isteğinin kendilerine ulaştığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde yazılı savunmalarını vermedikleri takdirde, Kurul, diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verir. Kurul, gerekli gördüğü hallerde savunmayı sözlü olarak da alabilir.

6. Öğretim Elemanının Görevinden Ayrılması Emekli Olması Yer Değiştirmesinin Etik Soruşturmalara Etkisi

Disiplin Yönetmeliğinin “*Yer Değiştirme Etkisi*” başlığını taşıyan 21’inci maddesinde öğretim elemanlarının emekli olması, yükseköğretim kurumlarından ayrılması Madde 21–Sanığın disiplin suçundan sonra görev yaptığı üst kuruluşu, Yükseköğretim Kurumu’nu veya statüsünü değiştirmiş veya kurumundan ayrılmış olması, suç sırasında bağlı olduğu yükseköğretim kurumu veya üst kuruluş tarafından disiplin soruşturmasının başlatılmasına, başlamışsa tamamlanmasına ve gerektiğinde disiplin cezasının verilmesine engel olmaz.

7. Soruşturma Süresi

Uygulamada etik inceleme ve soruşturmaları ile ilgili disiplin süreçlerinin yıllar aldığı görülmektedir. Oysa kendisine atıf yapılan “*Disiplin Yönetmeliği*” nin 22’nci maddesinde soruşturma süresi düzenlenmiştir. Soruşturmanın soruşturmacı tayini suretiyle yapılması halinde, soruşturma kararı gecikilmeksizin soruşturmacıya bildirilir. Soruşturmacı, soruşturmayı kararın kendisine tebliğinden itibaren iki ay içerisinde bitirir. Bu süre içerisinde soruşturma bitirilmiyor ise soruşturmacı, gerekçeli olarak ek süre talebinde bulunur. Disiplin amiri, ek süre vermesi halinde, durumu bir üst disiplin amirine bilgi olarak sunar.

8. Rektörler Hakkında Yapılacak Etik İncelemeler

Araştırma ve yayın etiği soruşturmaları Rektör düzeyinde üniversite yöneticileri hakkında da yürütülmektedir. Basın yayın organlarında da çoğu zaman Üniversite rektörlerinin intihal ve benzeri etiğe aykırı davranışları nedeniyle haberler yayımlanmaktadır^[31]. Yönetmeliğin 18’inci maddesine göre; Rektörler hakkında soruşturma açılması Yükseköğretim Kurulu Başkanının kararı ile olur. Bu soruşturma Yükseköğretim Denetleme Kurulu üyeleri tarafından yapılır.

[31] Örneğin Bknz. CUMHURİYET Gazetesi-İntihal Ortaklığı, 18.12.2011

Rektörler hakkında uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından verilir. Diğer cezalar için Yüksek Disiplin Kurulunun kararı şarttır.

Öğretim elemanlarından soruşturmacı tayin edilmesi halinde, bunların sanığın akademik unvanına veya daha üst akademik unvana sahip olmaları şarttır. Yöneticiler hakkındaki soruşturmalarda ünvan eşitliği veya üstlüğü aranır.

9. Etik ihlal İddiasının Asılsız Çıkması Durumunda Şikayetçinin Durumu

Akademik camiada öğretim üyeleri birbirlerinin yayınları hakkında yoğun olarak etik ihlal/intihal isnadı ile yetkili makamlara suç duyurusunda bulunmakta, özellikle doçentlik sınav süreci öncesi doçentliğe başvuran öğretim üyeleri hakkında ihbar/şikayet dilekçeleri YÖK Başkanlığına gönderilmektedir. Yönergenin 8'inci maddesinin (f) bendine göre de; “*tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak*” başlı başına bir etik ihlal türü (*dolayısıyla disiplin suçu*) olarak belirlenmiştir.

Etik ihlal iddiası, niteliğine göre bir suç isnadıdır. Bu isnat; doçentlik sınav jürileri tarafından ileri sürülebileceği gibi daha çok haksız surette fikri haklarına müdahale edilen kişiler tarafından da ileri sürülebilmekte, bu isnatlar çerçevesinde kişiler hakkında disiplin soruşturması açılmaktadır. Bu isnat; Türk Ceza Kanunu, Fikir ve sanat eserlerinin korunması hakkındaki kanun, Yükseköğretim Kurumları Yönetici Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği çerçevesinde kişiler hakkında müeyyide uygulanmasını gerektiren suçlamalardır. Yapılan inceleme/soruşturma süreçleri sonucunda etik ihlal yaptığı iddia edilen kişiler ya beraat etmekte ya da bu suçlamalardan dolayı ceza almaktadırlar. Ancak her halükarda bu şekildeki bir isnat kişilerin akademik şeref ve haysiyetlerine, bilimsel itibar ve onurlarına zarar verebilecek nitelikte iddialardır.

İdarenin isimsiz-imsasız ve hiçbir belgeye dayanmayan etik ihlal iddiaları nedeniyle disiplin soruşturması açıp doçentlik sürecini durdurması durumunda tazminat sorumluluğunun doğacağını ve söz konusu işlemleri yürüten personel hakkında da cezai sorumluluğun doğacağını düşünmekteyim. Bu şekildeki/nitelikteki ihbar/şikayet dilekçelerinden dolayı doçentlik süreçlerinin durdurulmaması gerekir.

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 7'nci maddesinin 6'ncı fıkrasında etik ihlal iddiasının haksız çıkması durumunda jüri üyeleri ile ilgili ne gibi işlemler tesis edilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre; “*İddianın asılsız çıkması halinde, doçentlik süreci kaldığı yerden devam eder ve ilgili jüri üyesi hakkında şartların varlığı halinde idari ve adli soruşturma yapılır.*”

Ancak Yönetmelikteki açık hükme rağmen etik ihlal/intihal suçlaması yapan jüri üyesi hakkında idari ve adli soruşturma yapılması uygulamasına

YÖK/ÜAK uygulamalarında hiç rastlanılmadığı gibi bu şekildeki talepler de Üniversitelerarası Kurul tarafından reddedilmektedir^[32].

İdare yargı makamları, eser inceleme aşamasında aday hakkında etik ihlal/intihal iddiasında bulunan bir jüri üyesinin, aday hakkında yapılan inceleme/soruşturma sonucunda etik ihlal yapmadığına karar verilmesi durumunda sözlü sınav aşamasında sınavın nesnellığı açısından jüriden çıkartılması gerektiğine karar vermektedirler^[33].

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “*isnat ve iftiralara karşı korunma*” başlığını taşıyan 25. maddesinde; Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikayetler, gazez veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından isteyecekleri hükmüne yer verilmiştir. Hatta Danıştay bir kararında gazetelerde hakkında çıkan haberlerle haksız suç isnadına maruz kalan devlet memuru ile ilgili olarak çalıştığı kurumun, isnatta bulunan gazeteler hakkında suç duyurusunda bulunmaması nedeniyle söz konusu kurumu tazminat ödemeye mahkum etmiştir^[34]. Bu çerçevede örneğin intihal suçunu işlediği yönünde kişiler tarafından yapılan şikayetler veya basın yayın organlarında çıkan haberler üzerine yapılan soruşturma sonucunda kişinin intihal yapmadığı yönünde bir sonuca ulaşılması durumunda ilgili kamu kurumuna, haksız suç isnadında bulunan kişi hakkında cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunma yükümlülüğü getirilmektedir.

[32] Dr. ÜD’in jürisinde görevli bulunan Prof. Dr. TT’in kendisi ile ilgili Etik ihbarda bulunduğu ancak Yükseköğretim Kurulunca yapılan inceleme sonucunda Etik kusurunun bulunmadığına karar verildiği bu nedenle adı geçen öğretim üyesi hakkında Doçentlik Sınav Yönetmeliği’nin 7/6. maddesi gereğince idari ve adli soruşturma yapılması hakkındaki dilekçesini inceleyen Mevzuat Komisyonunun raporu görüşüldü; jüri üyesinin adayın dosyasını titizlikle incelediği adaya karşı kasıt içeren bir davranışı veya gerekli dikkat ve özeni göstermemiş olduğunu ortaya koyacak bir delil olmadığına, etik ihlal konularının her somut olayda ayrıca değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin raporun kabulüne oybirliği ile karar verilmiştir. ÜNİVERSİTELERARASI KURUL 189. Toplantı Tarih. 17.10.2010, Karar no: 22.

[33] “*Eser incelemesinde aday hakkında olumsuz değerlendirmede bulunanların sözlü sınav jürisinde de yer almaması gerektiğine ilişkin bir düzenleme bulunmamakla birlikte eser incelemesinde olumsuz görüş bildirmenin yanında adayın bilimsel etik ihlalinde bulunduğu iddia eden jüri üyelerinin sözlü sınav aşamasında da bilim jürisi olarak görevlendirilmesinin yapılacağı değerlendirilmesinin nesnellığı konusunda kuşku uyandıracak açık olduğundan adı geçen kişilerin de yer aldığı jüri tarafından yapılan sözlü sınavda davacının başarısız sayılmasına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır*”. ANKARA 15.İDARE MAHKEMESİ, 2008/1355 E., 2009/619 K. Sayılı ilamı.

[34] DANIŞTAY 2. DAİRESİ, 2004/2624 E., 2004/1641 K. Sayılı ilamı.

TCK'nın "iftira" başlığını taşıyan 267'nci maddesinin 1'inci paragrafında; "Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmü yer almaktadır. Anlaşılabacağı üzere bir idari yaptırım türü olarak disiplin cezası gerektiren bir fiilin isnat edilmesi halinde de iftira suçu oluşmaktadır.

Anılan hüküm dikkate alındığında, şikâyet edilen kişinin suç işlemediğinin, şikâyet eden tarafından bilindiğinin ispatlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında şikâyetin yetkili bir makama yapılmasının da zorunlu olduğu madde yine belirtilmiştir. Oysa haksız şikâyetle, bu şekilde özel bir kasıt aranmadığı gibi kusur veya ihmali bir davranışta yeterlidir. Şikâyet hakkı, hukuken korunan Anayasal bir haktır. Ancak tüm haklarda olduğu gibi bu hakkın da kötüye kullanılması halinde hukuken bir koruma olmadığı gibi şikâyet edilen açısından yine Anayasa ile koruma altına alınan kişilik haklarının ihlali söz konusu olacaktır. İhbar ve şikâyetle bulunan kimse, elinde şikâyetine konu edeceği olayın vukuuna delalet edecek ciddi ve inandırıcı kanıtları bulunmadığı halde, sırf tahmin ve benzetmeye dayanarak yada vasat düzeyde bir kimsenin dahi yeterliliğini tartışabileceği kanıtları yeterli sayarak ...bir suçlama ile şikâyet yoluna gitmiş ise bu kişinin davranışında aşırılığın, hukuka aykırılığın ve ağır kusurun varlığını kabul zorunludur. Bu durumda da elbette haksız ve sorumluluk doğuran bir şikâyet söz konusu olacaktır.^[35]

Türk vatandaşlarının kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurma haklarının kullanılma biçimini düzenlemek amacıyla 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun^[36] kabul edilmiştir. Kanun'un "Dilekçe Hakkı" başlığını taşıyan 3'üncü maddesine göre Türk vatandaşları kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptirler. Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara

[35] Bir şikâyetin hukuk sınırları içinde olup olmadığının tayini için bazı kriterlerin bilinmesi gereklidir ve bu kriterler Yargıtay içtihatları ile geliştirilmiştir. Bir isnat, suç olmayabilir (*iftira sayılmayabilir*) ama haksız şikâyet teşkil edebilir. Şikâyet hakkının kötüye kullanıldığından söz edebilmek için şikâyet olunanı kasten ve zararlandırmak amacıyla yani kin ve garazle hareket ettiğinin gerçekleşmesi gerekli değildir. Kişinin böyle bir davranışta bulunması kastın varlığı dışında kusurlu bir davranış niteliğinde olsa bile ve derecesi de ağırsa özellikle isnat olunan eylemin işlendiğine dair ortada hiç yada yeterli emare yoksa şikâyet hakkının kötüye kullanıldığı kabulü ve sonuç olarak da manevi tazminata hükmetmek gerekir. Öyle ise, haksız şikâyet nedeni ile açılan manevi tazminat davalarında, şikâyet eden kişi ceza davasında beraat etse bile, hukuk mahkemesinde açılan manevi tazminat davasında hüküm giyebilir. KARAARSLAN, s. 5.

[36] 10 Kasım 1984 Tarihli Resmî Gazete Sayı: 18571

verdikleri veya gönderdikleri dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgah adresinin bulunması gerekir. (m.4). Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmesi durumunda, bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilir ve ayrıca dilekçe sahibine de bilgi verilir. (m.5). Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerden; belli bir konuyu ihtiva etmeyenler, yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanlar, dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgah adresine ilişkin şartlardan herhangi birini taşımayanlar, incelenemezler. (m.6). Türk vatandaşlarının kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç iki ay içinde cevap verilir. İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir. (m.7).

4483 sayılı yasanın işleme konulmayacak ihbar ve dilekçeleri düzenleyen 4'üncü maddesi uyarınca da bu tür ihbar ve şikayetlerin işleme alınmadan, imha edilmesi gereklidir. “*Olayın yetkili mercie iletilmesi, işleme konulmayacak ihbar ve şikayetler*” başlığını taşıyan 4'üncü maddeye göre; Cumhuriyet başsavcılarını, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu Kanun kapsamına giren suçlarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikayet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikayette bulunulan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakin bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni isterler. Diğer makam ve memurlarla kamu görevlileri de, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini ihbar, şikayet, bilgi, belge veya bulgulara dayanarak öğrendiklerinde durumu izin vermeye yetkili mercie iletirler. Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur. Bu şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcılarını ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetinde bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyad ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz^[37]. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır.

[37] YÖK Etik Kurul'una da özellikle doçent adayları başta olmak üzere öğretim üyeleri hakkında isimsiz, imzasız veya sahte isim/imzalı ihbar dilekçeleri gelmektedir. Bu dilekçelerde somut bilgi ve belgelere yer verilmesi halinde etik inceleme süreci işletilebilmektedir. Soyut, genel, bilgi ve belgeye dayanmayan ihbar/şikâyetler ise işleme alınmamaktadır.

10. İntihal Etik Suçu Disiplin Affi Hükümlerine Tabidir

Danıştay intihal suçunu yüz kızartıcı suçlardan saymadığından^[38] dolayı af kanunu kapsamında değerlendirmektedir. “*Yüz kızartıcı suç*” kavramından Anayasanın 76’ncı maddesinde; milletvekili seçilememesi durumu ile ilgili olarak bahsedilmekte olup madde hükmünde; “*zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi*”^[39] yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymiş olanlar” ifadesi kullanılarak yüz kızartıcı suçlar sayılmaktadır. Aynı şekilde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48/5’inci maddesinde; “*zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçlardan...dolayı hükümlü bulunmak*” ifadesi kullanılarak sayma yolu ile bu suçlar belirlenmiştir.

Ancak araştırma ve yayın etiği suçlarından kabul edilen diğer etik ihlal türleri değil sadece; “*görevleriyle sürekli olarak ilişik kesilmesi sonucunu doğurran*” intihal eylemi af kanunları kapsamında yer almaktadır^[40]. Her ne kadar

[38] Yüz kızartıcı suç kavramı hakkında çeşitli eleştiriler yapılmaktadır. MALKOÇ, s. 597-598.

[39] Yargıtay, Danıştay, Yüksek Seçim Kurulu kararlarında; yaz kızartıcı suçların sadece sayılan suçlar olduğu, “*gibi*” sözüne dayanılıp yorum suretiyle benzerlerinin bu nitelikte kabul edilemeyeceğine karar verilmiştir. “*Gibi*” sözcüğünün “*benzerleri*” anlamında olduğunun kabulü halinde, kapsama girecek suç tiplerini belirleme güçlüğü ve kapsamı genişletme tehlikesi vardır. MALKOÇ, s. 592.

[40] Dosyanın incelenmesinden; .....Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ..... olarak görev yapmakta olan davacının, 2002 yılında yayımlanan eserinde intihal yapıldığından bahisle Yükseköğretim Kurumları Yönetici Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin 11/a-3 maddesi uyarınca üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin Yükseköğretim Kurulu Yüksek Disiplin Kurulu’nun 20.10.2006 gün ve 2006/76 sayılı işleminin iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı, idare mahkemesince verilen yürütmenin durdurulması isteminin reddi kararını itirazın inceleyen Konya Bölge İdare Mahkemesinin 3.3.2009 günlü, YD itiraz No: 2009/77 sayılı kararıyla dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulduğu ve bu yargı kararı uygulanarak Yükseköğretim Kurulu Yüksek Disiplin Kurulunun 20.05.2009 gün ve 2009/75 sayılı kararı ile dava konusu işlemin iptal edildiği, sonuç itibarıyla İdare Mahkemesince bakılan davanın reddedildiği anlaşılmaktadır. 4.7.2006 gün ve 26218 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5525 sayılı yasa ile 23.4.1999 günü ile 14.2.2005 günü arasında gerçekleşen eylemlerden ötürü verilen disiplin cezaları (*bazı disiplin cezaları ayrıktutulularak*) bütün sonuçları ile affedilmiştir. Anılan yasa ile yüz kızartıcı (*dolandırıcılık, hırsızlık gibi*) eylemlerden kaynaklanan disiplin cezaları kapsam dışı bırakılmış olup bu eylemler arasında intihale yer verilmemiştir. Dolayısıyla davacı için tesis edilen disiplin cezası nitelik ve tarih itibarıyla 5525 sayılı yasa kapsamına girmektedir. Olayda davacının intihal yaptığından bahisle verilen imzasız ihbar dilekçesi üzerine Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 10.10.2005 gün ve 22591 sayılı işlemi doğrultusunda yapılan inceleme sonucunda .....Üniversitesi Rektörlüğünün 30.11.2005 gün ve 6527 sayılı soruşturma emri ile dava konusu işleme dayanak disiplin soruşturması başlatılmış ise de af kapsamına giren disiplin cezasının verilmesini gerektiren fiil nedeniyle 5525 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affi Hakkında Yasanın 4.7.2006 gün ve 26218 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi üzerine disiplin soruşturması

gerek bazı yargıçlar ve gerekse bilim insanları tarafından^[41] intihal suçunun yüz kızartıcı^[42] bir suç olduğu, hırsızlık suçunun özel bir türü olarak “*fikir hırsızlığı*” niteliği taşıdığı ve bu nedenle af kanunları kapsamında değerlendirilemeyeceği savunulmakta ise de Danıştay’ın yerleşik içtihatları gereği intihal suçu “*yüz kızartıcı suçlardan*” sayılmamakta ve bu nedenle af kanunları kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte intihal fiili nedeniyle disiplin affi hükümlerinden faydalanabilmek için; anılan suçtan dolayı ceza yargılaması sonucu hüküm giymemiş olmak, bir başka ifade ile adli yargı makamlarınca verilmiş bir mahkumiyet kararı bulunmaması da gerekmektedir^[43].

Bununla birlikte 5525 sayılı kanundan önce çıkarılan 4455 sayılı “*Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affi Hakkında Kanun*” da 23 Nisan 1999 tarihinden önce işlenen suçlarla ilgili af hükümlerini düzenlediğinden bu tarihe kadar işlenen intihal eylemleri ile ilgili disiplin soruşturmasının yapılmaması veya verilen cezaların kaldırılması gerekmektedir. Kanuna göre 23 Nisan 1999 tarihinden önce işlenen ve af kapsamına giren disiplin cezalarının verilmesini gerektiren fiillerden dolayı, ilgililer hakkında disiplin soruşturma ve kovuşturması yapılmaz; devam etmekte olan disiplin soruşturma ve kovuşturmaları işleminden kaldırılır; kesinleşmiş olan disiplin cezaları infaz edilmez.

11. Etik Suçlarda Zamanaşımı Sorunu

Disiplin Yönetmeliğinin zamanaşımı başlığını taşıyan 19’uncu maddesinde; yönetmelikte sayılan disiplin suçu niteliğindeki fiil ve halleri işleyenler hakkında bu fiil ve hallerin işlendiğinin soruşturmaya yetkili amirlerce öğrenildiği tarihten itibaren; uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına, memurluktan

---

yapılmaması ve devam etmekte olan disiplin soruşturmasının işleminden kaldırılması gerekirken dava konusu disiplin cezasının tesis edildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda 5525 sayılı Yasa dikkate alınmaksızın disiplin soruşturmasının devam ettirilmesi suretiyle tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık davayı reddeden idare mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamıştır. DANIŞTAY 8. DAİRE 2010/7301 E., 2011/1801 K. sayılı ilamı.

[41] KARLUK, s. 16-17.

[42] 657 Sayılı Kanunun 48/A5 nci maddesinde Devlet Memurluğuna alınmaya engel yüz kızartıcı suçların neler olduğu bir bir sayılarak listelenmiştir. Buna göre “*zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sabetcilik, inancı körüye kullanma, dolanlı iflas*” suçlarından birisi veya birkaçından hükümlü bulunmak Devlet Memuriyetine alınmaya engeldir. Anayasanın 128 ve 657 Sayılı Kanunun 18 nci maddesi karşısında, kanunda ismen belirlenen suçların “*Tadadı ve tahdidi*” olduğunu kabulde zaruret vardır. AYİM 1. DAİRE KARARI, Karar No: 89/308372. Dergi No: 7.

[43] DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ KURULU, 2007/1815 E., 2012/1218 K. sayılı ilamı.

çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğramaktadır.

Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde de ceza verme yetkisi zaman aşımına uğramaktadır^[44].

YÖK Genel Kurulu 3 Haziran 2005 tarihli kararı ile yönetmeliğin 19'uncu maddesinde yer alan “*zamanaşımı*” na ilişkin düzenlemenin ne şekilde anlaşılıp uygulanması gerektiği konusunda bir karar vermiştir. Buna göre;

İntihale ilişkin suçlarda; suçun temadi etmesi, intihale konu eserin herhangi bir şekilde alınıp satılıyor veya kütüphanelerde bulunuyor veya internet ortamında ulaşılabiliyor ve bu suretle yazarları veya üçüncü kişiler tarafından kullanılıyor veya yararlanılıyor olması, yazarın veya yazarların intihale konu teşkil eden eserden başka bir esere alıntı yapması veya yapımları veya atıfta bulunması veya bulunmaları, eserin başka bir amaç veya yarar sağlamak üzere kullanılması (*örneğin yayın desteği alınması*), eserin kaynak veya dayanak gösterilerek, hukukî, idarî veya bilimsel bir karar alınmış olması veya işlem yapılması (*örneğin bu yayının dolayısıyla profesörlük kadrosuna atanması*)

Diğer disiplin suçlarında; suçun temadi etmesi veya fiilin işlenmesinden sonraki bir tarihte hukuki veya fiili bir sonuç doğurması,

hallerinde iki yıllık ceza verme zamanaşımı süresinin, en son fiil veya hâlin vuku bulduğu tarihten itibaren başlayacağı sonucuna varılmış, soruşturmalarda buna göre işlem yapılmasına karar verilmiştir.

Yukarıda belirtilen Yönetmelik hükmü ile bu hükme paralel olarak kabul edilen YÖK Genel Kurul kararı ile etik inceleme ve soruşturma sürecinde “*zamanaşımı*” konusu açıklığa kavuşturulmasına rağmen Yönerge hükmü ile Genel Kurul kararı ile çelişen bir düzenleme yürürlüğe konulmuştur.

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi' nin “*Zamanaşımı*” başlığını taşıyan 14.maddesine göre; İntihal ve sahtecilik şeklindeki etik ihlallerinde inceleme başlatılması herhangi bir süre sınırlamasına tabi değildir. Ancak bunların haricindeki etik ihlallerinde eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra etik inceleme yapılamaz. İntihal ve sahtecilik haricindeki diğer etik ihlallerinde, etik ihlal teşkil eden eylemin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl içinde etik inceleme başlatılmaması halinde etik ihlal iddiası incelenemez.

Anlaşılabacağı üzere Genel Kurul kararında suçun temadi etmesi, hukuki ve fiili sonuç doğurmaya/etiğe aykırı yayının kullanılmaya devam etmesi vb. hallerinde zamanaşımının; en son fiilin vuku bulduğu andan itibaren işlemeye

[44] SANCAKTAR-b, s. 272-273.

başlayacağı düzenlenmişken en son yürürlüğe giren Yönerge hükmü ile “*eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren*” zamanaşımının başlayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte gerek 4455 ve gerekse 5525 sayılı Af Kanunlarında zamanaşımı konusu, YÖK Genel Kurulu kararına aykırı olarak yorumlanmakta ve uzamış zamanaşımı kabul edilmemektedir. Yani etik kusur içeren eserin yayınlaniyor olması/ulaşılabilir/erişilebilir olması, yeni baskısının yapılması vb. durumları zamanaşımın hesaplanmasında dikkate almamakta buna karşılık eylemin ilk gerçekleştiği tarihten itibaren zamanaşımını yorumlayarak af kanunu kapsamına dahil etmektedir.

12. Ceza Hukuku Açısından Suç Sayılan Etik İhlaller

a. İnsan Üzerinde Deney

Özellikle tıp alanında üretilen araştırma ve yayınlarda vakaların ayırık ve özel durumlarından, hastaları ilgilendiren kayıtlardan, tedavi süreçlerinden, tedavi sonuçlarından yararlanılması suretiyle yayın yapıldığı görülmektedir. Bu şekilde yapılan yayınların sadece yayın yapanları ilgilendiren bir konu olmanın ötesinde (*tedavi bekleyen hastalar başta olmak üzere*) tüm insanlığı ilgilendiren sonuçlarının doğabilmesi özellikle tıp alanında yapılan yayınlarda daha dikkatli olunması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir^[45]. Bu yayınlarda sıklıkla görüldüğü üzere çarpıtma, tedavi sonuçları ile oynama, uydurma, denek sayılarını abartma gibi yöntemlerle yayın yapanların, araştırmada kendi istedikleri sonucu elde edebilecekleri şekilde araştırma süreçleri ile oynayabildikleri, gerçeğe aykırı veriler üretebildikleri görülmektedir. Özellikle özgürlüğü kısıtlanmış (*örneğin mahkumlar, askerler gibi*) veya reşit ve/veya mümeyyiz olmayan kişiler kullanılarak tıbbi ya da bilimsel araştırma çalışmalarında kesinlikle etik ilkelere hassasiyetle riayet edilmesi gerekmektedir^[46].

Ceza Kanunu çerçevesinde incelendiğinde insan üzerinde bilimsel deneye dayanan araştırma ve yayınlardan dolayı kişilerin cezai sorumlulukları düzenlenmiştir. Cezai sorumluluk yanında insan üzerinde araştırma ve deney yapılması nedeniyle kişiler hakkında ayrıca idari soruşturma aşaması da yürütülmektedir^[47].

[45] Kanaatimce bu husus; “*insan onuru*” ile doğrudan ilgilidir. İnsan onuru ise “*kamu düzeni*” anlayışı içerisinde kabul edilmektedir. İnsan üzerinde deney ile ilgili olarak ülkemizde son yıllarda özellikle GATA (*Gülhane Askeri Tıp Akademisi*) kaynaklı tartışmalar yaşanmış, yapılan araştırma ve deneylerde askerlerin kobay olarak kullanıldığına dair haberler yayımlanmıştır. SABAH-GATA’da Kobay Skandalı, 29.03.2011, MİLLİYET-Beni Kobay Olarak Kullandılar, 25.04.2011.

[46] BÜKEN, s. 456-457.

[47] Dosyanın incelenmesinden, şüphelinin “*Tümör lizatla yüklü dentritik hücre aşısı (kansere aşısı)*” isimli çalışmasının 2007 yılında yayımlanması üzerine şikayetçinin 17.02.2011 tarihli dilekçe ile Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunması üzerine Rektörlükçe yaptırılan soruşturma sonucunda, Karadeniz Teknik Üniversitesi

TCK'nın “İnsan üzerinde deney” başlığını taşıyan 90'ıncı maddesine göre; İnsan üzerinde bilimsel bir deney yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. İnsan üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için;

- a) Deneyle ilgili olarak yetkili kurul veya makamlardan gerekli iznin alınmış olması,
- b) Deneyin öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,
- c) İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,
- d) Deneyin, insan sağlığı üzerinde öngörülebilir zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,
- e) Deney sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,
- f) Deneyle varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği külfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,
- g) Deneyin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak açıklanan rızanın yazılı olması ve herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması, gerekmektedir.

Rektörlüğünce oluşturulan Kurulun 16.09.2011 tarih ve 2011/13 sayılı kararıyla şüphelinin lüzum-u muhakemesine karar verildiği, bu karara karşı şüphelinin itiraz ettiği, şikayetçinin de 17.02.2011 tarihli dilekçesinde hakkında suç duyurusunda bulunduğu iki kişi için Kurulun 16.09.2011 tarih ve 2011/13 sayılı kararında men-i muhakeme kararı verildiğini belirterek söz konusu karara itiraz ettiği görülmekle birlikte, şikayet edilen iki kişinin soruşturma kapsamı dışında bırakıldığı ve haklarında Kurul tarafından men-i muhakeme kararı verilmediği, dolayısıyla Kurul kararının meni muhakemeye ilişkin bir kısmı bulunmadığı gibi ortada şikayetçinin itiraz edebileceği nitelikte bir Kurul kararı da olmadığı, diğer taraftan Kurul kararında, şüphelinin “*bazı kanser hastalarına hukuka ve etik kurallara aykırı olarak kök hücre tedavisi ve tümör aşısı uygulamak suretiyle hastalar üzerinde deney yapmak*” eylemi nedeniyle lüzum-u muhakemesine karar verilmiş ise de, aynı eylemle ilgili olarak şüpheli hakkında daha önce yapılan soruşturma sonucunda Rektörlükçe oluşturulan Kurul tarafından verilen 5.11.2007 tarih ve 2007/23 sayılı men-i muhakeme kararının Yasa gereği incelemesi üzerine Dairemizin 25.12.2007 tarih ve E: 2007/1401, K: 2001/1540 sayılı kararıyla, söz konusu men-i muhakeme kararının bozulmasına, ...'nın Türk Ceza Kanununun 257'nci maddesi gereğince lüzum-u muhakemesine karar verildiği, bu dosyada ise, aynı eylemle ilişkin olarak mükerrer soruşturma yapıldığı ve Kurul kararı alındığı anlaşıldığından, aynı eylemle ilgili olarak şüpheli hakkında mükerrer olarak verilen Yetkili Kurulun 16.09.2011 tarih ve 2011/13 sayılı lüzum-u muhakeme kararının bozulmasına, adı geçen hakkında ayrıca karar verilmesine yer olmadığına, dosyanın karar ekli olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne, kararın birer örneğinin itiraz edenlere gönderilmesine 13.03.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi. DANIŞTAY 1. DAİRESİ 2011/1827 E., 2012/390 K. Sayılı ilamı.

Çocuklar üzerinde bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için yukarıda sayılan koşulların yanı sıra;

a) Yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların çocuklar üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

b) Rıza açıklama yeteneğine sahip çocuğun kendi rızasının yanı sıra ana ve babasının veya vasisinin yazılı muvafakatinin de alınması,

c) Deneyle ilgili izin verecek yetkili kurullarda çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanının bulunması,

gerekmektedir. Hasta olan insan üzerinde rıza olmaksızın tedavi amaçlı denemede bulunan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, bilinen tıbbi müdahale yöntemlerinin uygulanmasının sonuç vermeyeceğinin anlaşılması üzerine, kişi üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel yöntemlere uygun tedavi amaçlı deneme, ceza sorumluluğunu gerektirmez. Açıklanan rızanın, denemenin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı olması ve tedavinin uzman hekim tarafından bir hastane ortamında yapılması gerekir. Birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun yaralanması veya ölmesi halinde, kasten yaralama veya kasten öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Bu suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

b. İntihal Suçu ve Cezai Müeyyidesi

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71'inci maddesinde özellikle intihal ile ilgili değişik durumlar göz önünde bulundurularak suç oluşturan eylemlerle verilecek cezalar düzenleme altına alınmıştır. Buna göre;

1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışı arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükmolunamaz.

3. Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

4. Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

6. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

İntihal suçundan dolayı öğretim üyeleri hakkında verilen lüzum-u muhakeme kararı gereğince haklarında kamu davası açılmakta ve ceza yargılamaları yapılmaktadır^[48].

C. Etik İhlal Türleri

Ceza hukukunda; “suçların ve cezaların kanuniliği” ilkesi mutlak olarak kabul edilmekle birlikte disiplin hukuku yönünden doktrinde tartışma bulunmaktadır^[49]. Bu konudaki (aşağıda örneklerine yer verdiğim) keyfi ÜAK uygulamaları ile somut örneklerden yola çıkılacak olursa etik ihlal oluşturan suçlar ve verilecek cezalar açısından kanunilik ilkesinin mutlak olarak uygulanması gerektiği kanaatindeyim. Zira etik ihlal türleri ve uygulanacak yaptırımlar

[48] Yükseköğretim Denetleme Kurulunca ve Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünce oluşturulan Kurulca tespit edilen bilirkişilerce hazırlanan raporlar birlikte değerlendirildiğinde, şüphelilerin yayınladıkları üç makalede şikayetçilerin eserlerinden kaynak göstermeden alıntı yaptıkları konusunda yeterli şüphe bulunduğu, bu nedenle delillerin takdirinin adli yargı yerlerine ait olmak üzere, üstlerine atılı suçu işlediklerini doğrulayacak ve haklarında kamu davasının açılmasını gerektirecek yeterli kanıtın dosyada mevcut olduğu anlaşıldığından, Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünce oluşturulan Kurulun 21.11.2007 günlü, sayısız lüzum-u muhakeme kararının onanmasına, eylemlerine uyan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71 inci maddesi uyarınca yargılanmalarına, yargılamanın Konya Asliye Ceza Mahkemesinde yapılmasına, dosyanın Konya Cumhuriyet Başsavcılığına, kararın birer örneğinin Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne ve itiraz edenlere gönderilmesine 17.1.2008 gününde oybirliğiyle karar verildi. DANIŞTAY 1. DAİRESİ, 2007/1485 E., 2008/90 K. Sayılı ilamı.

[49] GÖZLER; disiplin suçları alanında kanunilik ilkesinin geçerli olmadığını belirtmektedir. (s. 641), GÜNDAY; “Disiplin suçu teşkil edecek davranışların neler olduğu ve bu davranışlara ne gibi cezaların uygulanacağı önceden belirlenmiş olmalıdır (s. 548)” diyerek disiplin hukukunda kanunilik ilkesini geçerli olacağını belirtmektedir. ATAY; “Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin disiplin hukukunda da uygulanacağını belirttikten sonra ikili bir ayırım yapmakta ve “kanunsuz ceza olmaz” ilkesinin mutlak olarak uygulanacağını ancak “kanunsuz suç olmaz” ilkesi ile ilgili olarak, suç olarak nitelendirilecek bütün fiillerin önceden belirlenmesinin her zaman mümkün olmaması ve bu tür bir yöntemin disiplin hukukunun amacına uygun düşmemesi dolayısıyla mutlak bir şekilde uygulanamayacağını belirtmektedir. (s. 757). Bu konudaki yargısal ve doktriner tartışmalar için bkz. KARAHANOGULLARI, s. 59-62., AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 630-631. ÇAĞLAYAN, s. 37-42.

açısından YÖK, ÜAK veya ilgili komisyon/jüri üyelerine bir takdir yetkisi tanınmamıştır.

Belirlilik (*certainty*) bu alanda keyfilğin en büyük düşmanı ve idareyi kanunlara uygun hareket etmesi için yönlendiren temel bir ilke olacaktır^[50]. Keyfilğe karşı kişi hak ve özgürlüklerinin en temel güvencelerinde bir tanesi “*Suçlarda, kabahatlerde kanunilik ilkesine paralel olarak cezada, müeyyidede, yaptırımlarda kanunilik ilkesidir. YÖK mevzuatında her ne kadar yaptırımlara ilişkin bir boşluk bulunsa da etik suçlara ilişkin bir belirlilik söz konusudur. Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nin “Etiğe aykırı eylemler” başlığını taşıyan 8’inci maddesinde bilim araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler; tek tek sayılarak açıkça belirtilmiştir.*

Bu temel ilkeye rağmen bazı somut olaylarda görüldüğü üzere keyfilik, ciddiyetsizlik, hukuk dışılık o kadar ileri gitmiştir ki pek çok örnekte Üniversitelerarası Kurul’un mevzuatta yer almayan etik ihlal türleri belirleyip yine mevzuatta yer almayan müeyyideleri de kişilere uygulamaya kalktığına şahit olunmaktadır. Örneğin, bir öğretim üyesinin kendi bilim alanı dışında başka bir bilim alanında makale yazmasını etik ihlal olarak değerlendiren jüri üyeleri bulunduğu gibi, doçentlik başvuru dosyasının düzensiz hazırlanmasını etik ihlal olarak kabul edip adaylar hakkında soruşturma açılmasını talep eden jüri üyeleri de bulunmaktadır. Çoğu zaman Etik Kurul; etik ihlalin varlığını tam olarak ispatlayamadığı eylemlerle ilgili kişilerin “*ihhtar edilmesine*” şeklinde kararlar alabilmektedir. Bu kararlara gerekçe olarak da aşağıda dipnotta örneği verildiği üzere; hiçbir hukuki dayanağı olmayan, bilgi ve belgeye dayanmayan tahmini bir “*sezme*” kavramından hareket edilerek adaylar hakkında yaptırımlar tesis edilebilmektedir. Hukukta inceleme ve soruşturmalar somut bilgi ve belgeye dayanmasına rağmen “*bazı etik sorunlar olduğunun sezildiği*” şeklindeki gerekçelerle öğretim üyeleri üzerinde şaibeye sebebiyet verecek kararlar alınabilmekte hatta mevzuatta yer almayan suçlamalardan hareketle yine mevzuatta yer almayan yaptırımlar uygulanarak adaylar doçentlik sınavlarında başarısız ilan edilebilmektedirler^[51]. Oysa mevzuatta, yayınlarında etik ihlal tespit edilen kişilerin ihtar edileceğine ilişkin hiçbir düzenleme bulunmamakla birlikte bu tür

[50] CAN, Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış, s. ;

[51] Sayın Akyılmaz’ın belirttiği üzere gerekçe, idarenin hukuka uygun hareket etmesi konusunda azami özen göstermesini sağlamaktadır. Gerekçenin; hukuka uygunluğu kontrol işlevi, işleme açıklık kazandırma işlevi, ikna ve tatmin işlevi ve hukuki yardım işlevi gibi işlevleri vardır. AKYILMAZ, s. 203-205, 208., AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 545-549., Ayrıca bkzn. SANCAKTAR-b, s. 337. Ancak uygulamada jüri üyeleri tarafından hukukten delillendirilemeyen, açık ve anlaşılabilir olmayan soyut gerekçelerle adaylar hakkında etik kusur isnatlarına sıklıkla başvurulduğu görülmektedir.

bir uygulama; kabahatte kanunilik-yaptırım da kanunilik ilkesine de aykırıdır^[52]. İdare, yasal belirleme ve dayanak olmadan herhangi bir davranışın yaptırım gerektirdiğini takdir edip kendi yetkisiyle bu konuda kural koyamaz^[53]. Aşağıdaki dipnotta verilen örnekte ülkemizdeki etik ihlal incelemelerini yapan kişilerin bu konudaki genel bilgi düzeyleri hakkında da bir kanaate varmak mümkündür. Zira bir yandan; adayın aynı eseri aynı dergide birden fazla defa yayınladığını iddia eden etik kurul, bu eylemin düplikasyon etik suçu oluşturacağını ve bu suçun cezasının da mevzuatta yer aldığını bilmediğinden bu sefer adaya, mevzuatta yer almayan bir yaptırım uygulamaya kalkmaktadır.

Etik ihlal incelemesi yapılan yayınlarda çok sık görüldüğü üzere genel olarak yayınlarda tek bir etik ihlal suçu değil birden fazla etik ihlal suçu bir arada işlenmektedir. Örneğin yayın hem düplikasyon hem de veya dilimleme suçunu bir arada barındırabilmektedir. İntihal eylemi ile haksız yazarlık eylemi bir arada olabilmekte, yayının değişik bölüm/kısımlarında farklı farklı etiğe aykırı eylemler bulunabilmektedir. Aynı şekilde bu tür etik ihlaller birden fazla yazarlı yayınlarda farklı kişiler tarafından da işlenebilmektedir. Bu durumda ceza hukukundaki genel ilkelerden hareketle “*Suçların İçtima*” müessesesi yoluyla bir çözüme ulaşılması mümkündür^[54]. Türk Ceza Kanunu’nda asıl olan “*gerçek içtima*” kuralının uygulanmasıdır. Bu çerçevede fiil sayısınca suç sayısı ve dolayısıyla suç sayısınca da ceza sayısı belirlenir. Ancak TCK’nın suçların içtimasını düzenleyen beşinci bölümünde 3 özel durum hüküm altına alınmıştır. Bunlar; “*Bileşik Suç*”, “*Zincirleme Suç*” ve Fikri İçtima” düzenlemeleridir.

[52] Etik Komisyonca oluşturulan alt komisyonca etik suçlamalarına yönelik yapılan inceleme sonucunda iddia edildiği gibi eserlerde bazı etik sorunlar olduğunun sezildiği ancak bunun sahtecilik boyutunda olmadığı, olsa olsa ayıplı addedilebileceği kanaatinin olduğu, adayın kendisine ait olmayan verileri kullanmadığı, bu yolla bilim hırsızlığı yapmadığı, verilerle oynamadığı cihetle yapılanın sahtecilik olarak nitelendirilemeyeceği ancak yayın sayısını yüksek göstermek amacıyla aynı materyali defaatle aynı yayın organında kullandığı için yapılanın “*ayıplı*” olarak nitelendirilmesi kararına varıldığının bildirildiği ve bu rapor üzerine davacının kusurlu davrandığından bahisle “*ihhtar edilmesi*” yönünde getirilen teklif doğrultusunda bu raporun kabulüne Üniversitelerarası Kurul toplantısında karar verildiği, davacının ihhtar edilmesinden sonra doçentlik sınav başvurusunun sonucunu öğrenmek istemiyle yaptığı başvuruya verilen yanıtta; başvuru dosyasının etik komisyonca incelenmesi sonucunda etik bakımdan kusurlu bulunması ve tarafına ihhtar verilmesi nedeniyle başarısız olduğunun bildirildiği davacı tarafından ihhtar verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Davalı idarenin etik kurulu raporuna dayalı olarak doçent adaylarına ihhtar verebileceğine dair mevzuatta herhangi bir hüküm olmadığından başka bir anlatımla davacının ihhtar edilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından tesis edilen işlemden hukuka uyarlık görülmemiştir. ANKARA 4. İDARE MAHKEMESİ, 2004/1220 E., 2004/1886 K.

[53] ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 1987/16 E., 1988/8 K. Ayrıca bkz. YILDIRIM-a, s. 101.

[54] Bu konudaki ayrıntılar için bkz. YAMAN, s. 1564., KİTAPÇIOĞLU, s. 11, 17, 21

TCK'nın “*Bileşik Suç*” başlığını taşıyan 42'nci maddesine göre; Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz^[55]. Örneğin bir kişi, başkasına ait bir uzmanlık tezini kopyalayarak makale üretmiş, bu makaleyi yeni bir isimle ve kendi eseri gibi göstermiş ve bu eserde asıl tez sahibine de atıf yapmamışsa bu durumda bileşik suç oluşmuştur ve içtima hükümleri uygulanmaksızın faille sadece intihal suçundan ceza vermek gerekecektir. Zira burada failin asıl amacı bu tezi sahiplenmek ve kendi adına yayımlamaktır. Fail, ancak asıl yazarın ismini çıkararak bu intihal suçunu işleyebilmektedir.

TCK'nın, “*Zincirleme suç*” başlığını taşıyan 43'üncü maddesine göre; Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.

Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Örneğin tarih alanında çalışmaları bulunan bir öğretim üyesi bir başka tarihçinin arşiv çalışmalarını kopyalayarak ve asıl yazara atıf yapılmaksızın birden fazla kongre/sempozyumda bildiri olarak sunarsa kanaatimce zincirleme suç oluşur^[56].

TCK'nın “*Fikri İçtima*” ismini taşıyan 44'üncü maddesine göre; “*İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır*”^[57]. Örneğin bir kişi daha önce ortak yazarlarla birlikte yayınladığı bir makaleyi 5 yıl sonra diğer ortak yazarların ismini çıkartarak başka bir dergide tekrar yayımlarsa burada hem düplikasyon hem de haksız yazarlık suçu işlenmektedir ve bu suçlardan hangisinin cezası ağırorsa o ceza ile cezalandırılması gerekir.

Kanun'un gerekçe kısmında fikri içtima ile ilgili düzenlemenin; “*non bis in idem*” ilkesi gereği bir fiilden dolayı kişinin birden fazla cezalandırılmasının önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir^[58]. İçtima hükümleri uyarınca fail akademik yayınlarında, aynı eserde birden çok farklı eser sahibinin haklarını ihlal ederse (*farklı kişilerin eserlerinde intihal gibi*) bu takdirde cezası artırılarak tayin olunacaktır. Failin hareketi aynı eserden hem intihal hem de atıf sahteciliği (*veya düplikasyon, haksız yazarlık gibi*) suçuna vücut vermekte ise bu takdirde gerçek içtima kurallarının uygulanması gerekecektir.

[55] Bileşik suç hakkında bkzn. İÇEL, s. 44. İPEKÇİOĞLU, s. 46-50,

[56] Bknz. Aynı görüşte, KİTAPÇIOĞLU, s. 21

[57] Fikri içtima konusunda bkzn. KESKİNSOY, s. 42 vd.

[58] ŞAHİN/ÖZGENÇ/SÖZÜER, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı C. I, s. 95.

1. İntihal

Yönergenin 8'inci maddesine göre intihal; başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak olarak belirlenmiştir. İntihal; disiplin yönetmeliğinde üniversite öğretim mesleğinden çıkartılma cezasını gerektiren fiiller arasında sayılmıştır^[59]. İntihalın akademik çevrelerde çok değişik uygulama yöntemleri vardır. Bazı durumlarda metinler olduğu gibi kopyalanırken bazı durumlarda metin bir başka kaynaktan kopyalanmakta ancak içerisindeki bazı kelimeler (*eşanlamlı*) başka kelimelerle değiştirilebilmektedir. Bazı durumlarda ise oluşturulan metin birden çok kaynağın bir araya getirilip harmanlanması suretiyle orijinal bir metin olarak sunulmaktadır.

Aynı şekilde yabancı dilde yayımlanmış bir kaynağın tercüme edilerek ve bu yayına atf yapılmaksızın kendi yazmış gibi yayımlanması durumu da intihal olarak kabul edilmektedir^[60].

Ünal/Toprak/Başpınar tarafından yapılan tanıma göre intihal veya aşırma şu şekilde tarif edilmektedir.

“Başkasının yöntem, veri, bulgu veya yayını atıfta bulunmadan, kendisinin kanısını doğrudan veya dolaylı olarak uyandıracak şekilde alenileştirme veya yayınlama intihal veya Türkçe karşılığı ile aşırma olarak tanımlanmaktadır. Yine, sadece kelimelerle oynayarak, yeni, kayda değer bir katkı sunmadan başkalarının çalışmalarını kendi çalışması gibi takdim etme, yayınlama da bir aşırma çeşididir. Son olarak, yabancı dilden kaynakları tercüme ederek kendi eseriymiş gibi alenileştirme veya yayınlama aşırma olarak kabul edilmektedir”.

Yargıtay, eski YÖK Başkanlarından İhsan Doğramacı hakkındaki intihal iddiası ile ilgili olarak vermiş olduğu (*fikri mülkiyet ilkelerine uymayan ve çok tartışılacak bir kararla*) “atıf” kavramını oldukça geniş çerçevede ele alarak metin

[59] Bknz. SANCAKTAR, s. 263.

[60] Adayın D 25 nolu yayınının .....başlıklı (*yurtdışı*) yayınlı büyük ölçüde örtüştüğü, önemli bir kısmının orijinal metnin birebir tercümesi olduğu, aralara başka kaynaklardan cümleler eklendiği, orijinal yazıda yer alan bölüm sıralamasıyla neredeyse aynı olduğu makalenin son bölümüne orijinal metinde yer almayan bölümler eklenerek makalenin kısmen değiştirildiği, 67 kaynakla orijinal metnin 47 kaynağının aynen aktarıldığı ve adı geçen orijinal yayına atf yapılmadığı, 6 kaynağın 2 kere 1 kaynağın 3 kere yinelenmesi ile kaynak sayılarının artırıldığı belirlenmiştir. Adayın yazısının derleme türü bir makale olması, intihal niteliği taşımayacağı anlamına gelmemektedir. Yukarıda tespit edilen hususlar Etiğe Aykırı Davranışlar listesinin birinci maddesinde yer alan intihal tanımına uyduğu ve adayın D25 nolu yayınında intihal davranışında bulunduğu kanaatine varılmıştır. ANKARA 7. İDARE MAHKEMESİ 2008/1776 E., 2010/1005 K. Sayılı ilamı.

içerisinde herhangi bir yerde alıntı yapılan kaynağın isminin geçmiş olmasını hukuka uygun bir atıf olarak değerlendirmiştir^[61].

Buna karşılık söz konusu Yargıtay kararını tekzip edecek şekilde verilen bir idare mahkemesi kararında bilimsel atıfların nasıl yapılması gerektiği ayrıntılı

- [61] Dava konusu edilen yazı; davalı tarafından yazılmış olup, Milliyet Gazetesi'nin 15 Kasım 2000 tarihli sayısında yer almıştır. Davalı, "Önce Doğramacı'yı Kınamak Lazım" başlıklı yazısında YÖK'ün; "Doçent adaylarının bilim ahlakını denetleyecek etik komite kurmasını çok yerinde bulduğunu, çünkü bilim alanında aşırmanın çok yaygın olduğunu konunun bu nedenle önem taşıdığını belirttikten sonra, Sayın İ.Doğramacı'nın başkalarının eserlerini kendisinin gibi göstermesi artık bıkırtıcı düzeylere geldi. Siz bugüne dek yapılmış aşırıların belki de en büyüğünü ve fütursuzunu yaptınız. Uğur Mumcu'nun ortaya koyduklarından sonra Spock aşırmasını 13. baskıya kadar getirdiniz... Bir genç doçent adayının aşırma yaptığı kanıtlanıp, yükseltilmesi durdurulduğunda, üniversiteden ilişkisi kesildiğinde, -benden yüz misli daha fazla aşırıların karşısında hala saygıyla eğilenler sizler değil misiniz derse ne diyebiliriz?. Aşırma, ahlaki bir sapmadır. ....biçiminde eleştiri ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Dosyaya Türkiye Bilimler Akademisi, Doğramacı'yla ilgili Bilim Ahlakından Sapma İddiası ve Konu Hakkında Bilim Ahlakı Komitesi Raporu, 9 Ocak 1998 Tarihli Raporu Ek, 12 Ocak 1998, Türkiye Bilimler Akademisi Konsey Başkanlığına başlıklı rapor; Prof.Hasan Yazıcı (Başkan), Prof.Arda Denkel (Üye), Prof.Ismail Hakkı Duru (Üye) hazırlanmış ve kısaca; ...Aynı kişinin yıllardır ve fütursuzca bu bilimsel aşırmada ısrar edebilmesi ülkemiz bilim ve yüksek öğreniminin şimdisi için utanç, geleceği için de bu kişiye bilim çevrelerince gerekli tepki gösterilmemeye devam edilirse son derece endişe vericidir. Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatlar Bölümü İngiliz Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat Profesörü Prof. Dr.Jale Parl'ının 5 Şubat 2001 tarihli noter tasdikli raporunda özetle; "Prof.Dr.İhsan Doğramacı'nın yazdığı "Annenin Kitabı"nda Dr.Benjamin Spock'un yazdığı Baby And Child Care"den büyük oranda aşırma yapıldığı belirlenmiştir." Denilmektedir. Muhakeme sırasında, mahalli mahkemece, dosya belirlenen bilirkişi heyetine sunulmuş, bilirkişi heyeti; ...Çocuk bakımı ve sağlığıyla ilgili doğru bilgi ve görüşlerin hemen hemen her ülkede ortak ve evrensel olduğunu, bu doğru bilgi ve görüşlerin her hangi bir kişinin orijinal görüş ve fikirleri olmadığını... kısaca bunların anonim (aleni) bilgiler olduğunu, bunların Dünya Sağlık Örgütü ve UNİCEF başta olmak üzere uluslar arası pek çok örgüt tarafından yayınlanması istenilen bilgiler olduğunu, ...el kitabı niteliğindeki bu kitaplardaki bilgilerin bir kişinin orijinal buluşu olmadığını, ...aşırmanın olabilmesi için bir başkasının fikrini veya eserini kendisine mal etmesi gerektiğini, halka mal olmuş orijinal yönü bulunmayan bilgilerin kullanılmasının kesinlikle aşırma olamayacağını, ...vurgulamışlardır. Bilirkişi incelemesinde, dava konusu olan ve davacı tarafından yazılan "Annenin Kitabı" isimli eserin orijinali olduğu iddia edilen Benjamin Spock'un kitabındaki benzerliklerden bahsedildikten sonra bazı fotoğraflarda yer yer çeviriden yararlanmaya dayanan anlatım benzerlikleri olduğu belirtilmiştir. Ancak kitabın ilk baskısının "Bitirirken" başlıklı kısmında davacının asıl kitabın yazarı olan Benjamin Spock'tan söz ettiği, böylece bunun bir kaynak gösterme olduğu, bu halıyla de intihalden söz edilemeyeceği sonucuna varılarak, bu sonuç yerel mahkemece de kabul görmüş ve davalı (karşı davacı) nun 15.11.2000 tarihli Milliyet Gazetesinde "Önce Doğramacı'yı Kınamak Lazım" başlıklı yayınlı davacı (karşı davalı) nun kişilik haklarına saldırının varlığı kabul edilmiştir". YARGITAY HUKUK GENEL KURULU 2006/4-230 E., 2006/288 K, sayılı ilamı. İhsan Doğramacı ile ilgili ilk intihal iddiası UĞUR MUMCU tarafından dile getirilmiştir. Bknz. CUMHURİYET-29.11.1982, Yine ŞAHİN ALPAY da bu konudaki iddiaları gazetedeki köşesinde taşıyan yazarlar arasında yer almıştır. ZAMAN- 06.07.2006. Ayrıca bknz. ÜNAL/TOPIK/BAŞPINAR, s. 7.

olarak açıklanmış intihal ile ilgili geniş yorum anlayışının kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Söz konusu kararda alıntı yapılan metnin tırnak içerisinde, farklı büyüklükte, farklı yazı tipinde verilmesi gerektiği, sadece cümle sonunda veya dipnotta kaynak gösterilmesinin iyimser bir bakış açısı ile kabul edilebilirse de bu uygulamanın eserin bütününde yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır^[62].

a. Alıntı Yapılan Kaynağa Değil İlk Kaynağa Atıf Durumunda (Dolaylı Atıf) İntihal Gerçekleşir mi?

Ülkemizde yapılan akademik çalışmalarda sıklıkla görülen etik ihlal türlerinden bir tanesi de “*dolaylı atıf*” veya “*kaçak atıf*” uygulamasıdır. Yabancı kaynaklarda; “*aggregator: toplayıcılık*” kelimesi ile ifade edilmektedir^[63]. Bu etik ihlal türünde yapılan yayında esasen kullanılan kaynaklara atıf yapılmaktadır. Ancak bu kaynakların asıl orijinal nüshaları görülerek, kullanılarak, okunarak, değerlendirilerek yapılan bir atıf söz konusu değildir. Daha çok bu orijinal kaynaklara atıf yapan ikincil kaynakların dipnot ve kaynakça bölümlerinden yararlanılarak dolaylı olarak orijinal kaynağa atıf yapılmaktadır. Ya da ikincil kaynaklarda kullanılan birincil kaynaklara ilişkin ifadeler değiştirilerek, sadece kelimeler üzerinde oynanarak özgün ilk kaynağa atıf yapılmaktadır. Bu uygulamada esasen kaçak atıf/dolaylı atıf söz konusudur. Sonraki kaynaklarda, ilk kaynağa yapılan atıflar kullanılarak birincil kaynağa atıf yapılmaktadır. İkincil/üçüncül kaynaklardaki dipnotlar ve kaynakça bölümleri kopyalanarak ve sanki birincil kaynaklar değerlendirilip yorumlanmış gibi ilk kaynaklara atıf yapılmaktadır. Burada teknik olarak intihalden söz edilemese de kanaatimce sahtecilik başlığı altında incelenen; kuru laboratuarcılık/masabaşı yayın olarak ifade edilebilecek bir etik ihlal söz konusudur.

[62] Birebir alıntı yapmanın evrensel akademik kuralı; alıntının ana ve özgün metinde tırnakla “...” Hatta italik yazı tipi ile ve/veya farklı büyüklükte (*puntoda*) ve/veya koyu yazı tipi ile (*bold*) ayrılmasıdır. Bunda amaç; alıntının hiçbir karıştırmaya meydan bırakmayacak biçimde kimden, hangi kaynaktan alındığının belirtilmesi, ayrıştırılmasıdır. Çünkü bu biçimde sunulan bilgi çalışma içeriğinde kuramsal ya da örneklemede vazgeçilemeyecek bir yer tutar. Çalışmanın bir kısmı ya da tamamı bu alıntı içeriğine dayanır ya da gelişir. Resim, şema, tablo gibi görsel malzeme için de durum aynıdır. Başka bir deyişle metni zenginleştirmek veya metni oluşturmak (*kolaj-kes-yapıştır*) için kullanılmamalıdır. Bu durum kasıt olmasa bile teknik olarak aşırma anlamına gelir. ...Bu açıdan bakıldığı zaman sayın B'nin bu evrensel kurala uymayıp sadece cümle sonunda ve/veya dipnotta kaynak vermesi eksik/hatalı, da olsa açıklanan amaca hizmet ettiği iyimser bir bakışla kabul edilebilir. Ancak bunun da her yerde yapılması beklenir. Yani sadece bir yerde bu yöntemle kaynak belirtip diğer pek çok yerde kaynak göstermemek kabul edilemez. ANKARA 6. İDARE MAHKEMESİ, 2008/775 E., 2009/1438 K. sayılı ilamı.

[63] http://pages.turnitin.com/rs/iparadigms/images/Turnitin_WhitePaper_PlagiarismSpectrum.pdf, s. 17.

b. İntihal Durumunda Rızanın Etkisi Var mıdır?

Son yıllarda bilimsel yayınlarda yapılan etik ihlallerle ilgili olarak karşılaşılan diğer ilginç bir konu “*feragat/rızalizin/onay*” konusudur. Bilimsel etik kurallara aykırı hareket edilmesi durumunda, hakkı ihlal edilen şahısların bu duruma izin/onay vermesi veya rızalarının olduğuna yönelik beyanda bulunmaları ya da şikayetlerinden feragat etmeleri halinde bu durum “*etiğe ve hukuka aykırı*” davranışı acaba meşru bir duruma dönüştürebilir mi?

Çoğu zaman karşılıklı çıkarların/menfaatler bir gereği olarak ya da yasal zorunlulukları muvazaa yoluyla aşmak amacıyla bireyler yazarlık haklarını karşılıklı olarak birbirlerine devredebilmekte veya kendi uzmanlık/doktora tezlerinden üretilen yayınları karşılıklı olarak değişebilmektedirler. Örneğin doçentlik başvurusunun kabul edilebilmesi için kişilerin, “*lisansüstü tezlerinden üretilmemiş yayınları*” ile doçentliğe başvurmaları gerekmektedir. Doçent adayları mevzuat gereği aranan bu zorunlu şartı aşmak için; önce kendi uzmanlık alanları olan lisansüstü tezlerden yayın üretmekte daha sonra da bu tezleri karşılıklı olarak birbirleri ile becayiş yapmakta, karşılıklı olarak değişmektedirler. Bu uygulama günümüzde doçent adayları tarafından doçentlik başvurularında çok sık rastlanılan bir kötüye kullanma örneğidir. Özgün, orijinal, daha önce üzerinde çalışmadıkları alanlarda yayın yapma sıkıntısı çeken doçent adayları, üretmiş oldukları uzmanlık tezlerini bölümlere ayırarak makale haline getirmekte daha sonra da bu makaleleri başkaları ile değişmektedirler^[64].

Bu uygulamanın yanısıra bazı durumlarda ise psikolojik baskı altında bulunan (*bölüm başkanlarının veya idarecilerinin baskısı nedeniyle*) ya da acıma duygusu ile hareket eden öğretim üyeleri, eserlerini intihalen kullanan meslektaşlarının bu davranışlarına izin verdiklerini beyan edebilmektedirler. Zira intihal suçunun disiplin hukuku anlamında karşılığı; “*öğretim üyeliği mesleğinden çıkarma*” olduğundan, eserleri haksız yere kopyalanan öğretim üyeleri kerhen de olsa meslektaşlarının bu etik dışı davranışlarına icazet verebilmektedirler.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun “*Kesin hükümsüzlük*” başlığını taşıyan 27’nci maddesine göre; “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür*”. Bu çerçevede bilimsel yayın etiği konusunda öğretim üyeleri arasında yapılan çeşitli anlaşmalar veya etik konuda yapılan yazılı beyanlarla ilgili olarak, kamu yararı/özel yarar dengesinden hareket edilerek bir karar verilmesi gerekmektedir. Kanaatimce pek çok idari yargı kararında da vurgu

[64] Bu uygulama “*emek tembelliği*” olarak da ifade edilebilir. Emek tembelliği; orijinal çalışma için çaba sarf etmek yerine çalışmanın büyük bir kısmının (*kendisine veya başka yazarlara ait*) başka kaynaklardan alıntılarla doldurulmasıdır. Bknz. aktaran UÇAK/BİRİNCİ, s. 191, Burada aslında özgünlük/orjinallik söz konusu değildir. Gereksiz yayın, yayın sayısının fazla göstermek için yayın gibi sonuçlara sebebiyet vermektedir.

yapıldığı üzere kamu düzenini, kamu yararını, bilimsel ahlak ve seviyeyi ilgilendiren bir alanda bu şekilde intihal konusu bir davranışa izin/icazet/rıza/onay verilmesine yönelik beyanların hukuken geçerli bir karşılığı bulunmamalıdır. Zira artık kamu düzenini, kamu yararını, ülkemizde bir bilim toplumu oluşturulabilmesini, muasır medeniyetler arasında ileri bilim düzeyine ulaşmış bir medeniyet idealini ilgilendiren bir konuda bireysel izin ve icazetlerin bir anlam taşımaması gerekmektedir. Aksi takdirde dar yararçı/kişisel menfaatlere, toplum menfaatinin feda edildiği bir sonuç ortaya çıkar ki bu anlayışın “*kamusal menfaat/kamusal çıkar/kamu yararı*” ilkelerine taban tabana zıt sonuçlar doğuracağı ortadadır^[65]. Bu nedenlerle intihal, haksız yazarlık gibi etik dışı davranışlarda kişilerin menfaat odaklı anlaşmalarının ve bu sözleşmelerde kişilerin rıza/onay/icazetlerinin hukuken korunabilecek meşru irade beyanları olmadığı ve hatta hukuki sorumluluk dahi doğurabileceğinin kabul edilmesi gerekir^[66].

c. Bir Kişinin Kendi Yazdığı Esere Atıf Yapmaması İntihal Midir? (Self Plagiarism)

Yabancı kaynaklarda “*self plagiarism*” olarak ifade edilen^[67] bu etik ihlal türünde kişi, kendisi tarafından daha önce yapılan yayınlardaki ifadeleri aynen alıp kullanmakta ancak önceki yayınlarına atıf yapmamaktadır. Yabancı

[65] Kamu yararı ile şahsi yarar/kişisel yarar kavramları birbirine zıddır. Kamu yararı şahsi yarara tercih edilir. Kamu yararı toplumun esenliğine, çoğunluğun yararına, hukuk toplumu için neyin önem taşıdığına önem verir. KAYA-b, s. 47.

[66] 2004 yılında Doçentlik sınavına 1 yıl girememe yaptırımının uygulanmasına ilişkin ÜAK Bakanlığının işleminin iptali istenilmektedir. “.....konusunda ortak bir çalışma yapmak üzere sözleşme imzalayan CP, EG ve MEİ'nin sözleşmede bu çalışmayı kitap haline getirmeyi kararlaştırdıkları, sözleşmenin 1. Maddesinde CP'nin, ...adlı kitabın ortak çalışma nüshasının ilk ve kendisi tarafından onaylanan halinin EG ve MEİ'nin adına ortak basılmasını kabul ettiğine ilişkin hükmü koyduğu, bu madde ile kendisi tarafından yapılan çalışmanın kitaba girmesinin kendisinin onayına tabi kılındığı, ancak EG ve MEİ adına yayınlanan .....kitabın CP tarafından yazılan 33-46.sayfalarının sözleşmedeki hükmün aksine CP'nin izni alınmaksızın kitapta yer verildiği, keza sözleşmenin 1.maddesinde ortak çalışmanın ürünü olan .....kitabının ilk nüshasının EG ve MEİ tarafından bastırılabilceği, bu izin karşılığında kitabın aynı nüshasının sonraki baskılarının CP tarafından geliştirilerek CP adına bastırılacağı, EG ve MEİ'nin kitap üzerinde hiçbir hak iddia etmeyecekleri, bilimsel ve fikri haklar dahil diğer bütün haklarından kayıtsız ve şartsız vazgeçerek CP'ye devrettikleri hükmüne yer verildiği, bu hükmün bilimsel etik kurallarına tamamen aykırı olduğu öte yandan CP tarafından.....adlı kitabın 4-12. Sayfalarının kendisi tarafından yazıldığını iddia ettiği, soruşturma raporunda yer verilen MEİ'nin ifadesinin de bu durumu doğruladığı sonuç olarak CP, EG, MEİ'nin yapmış oldukları ortak çalışmanın sözleşmeye aktarılmasında ve daha sonra bu çalışmaların kitap haline getirilmesinde izlemiş oldukları yöntemin bilimsel etik kurallara aykırı olduğu anlaşıldığından davacı hakkında tesis edilen işlemden mevzuata aykırılık bulunmamaktadır. ANKARA 9.İDARE MAHKEMESİ 2006/762 E., 2008/699 K. Sayılı ilamı.

[67] http://pages.turned.com/rs/iparadigms/images/Turnitin_WhitePaper_PlagiarismSpectrum.pdf, s. 13.

kaynaklarda bu şekilde bir intihal tanımına yer verilmesine rağmen “*kendinden intihal*” olarak da ifade edilebilecek bu etik ihlal türü Danıştay tarafından “*intihal*” olarak kabul edilmemektedir. Zira intihal, başkalarına ait görüş, düşünce ve fikirlerin kendi özgün eseri imiş gibi kopyalanarak yayın yapılması olduğuna göre bir kişinin kendisine ait olan ve daha önce yayınlanmış bulunan bir kaynağa atıf yapmaması “*intihal*” olarak değerlendirilemez.

Bir kişinin daha önce yayımladığı çalışmalara, daha sonraki yayınlarında atıf yapması (*kişinin kendisini tekrarlamasına, gereksiz yayına, geçmiş çalışmanın birebir kopyalanması şeklinde düplikasyona vücut vermediği sürece*) hukuka, etiğe ve bilimsel dürüstlüğe uygun bir davranıştır.

Bununla birlikte bir kişinin kendisinin de araştırmacılar arasında bulunduğu bir çalışmada çalışmayı yayımlayan kişiden ayrı olarak kendisinin de, o çalışmadan elde edilen sonuçlar hakkında yayın yapması ve çalışma sonuçlarını ilk yayımlayan kişiye atıf yapılmamasının intihale vücut vermeyeceği hüküm altına alınmıştır^[68]. Ancak kanaatimce burada başka bir etik ihlal türü olarak; çalışmada yazar olarak katkısı bulunan kişinin haksız yere isminin çıkarılması/haksız yazarlık suretinde bir etik ihlal oluşabilecektir.

d. Yüksek Lisans/Doktora/Uzmanlık Tez Danışmanlarının, Tez Öğrencileri ile Birlikte Yaptıkları Tez Çalışmalarına Atıf Yapma Zorunluluğu

Yüksek lisans/doktora/uzmanlık tezlerinde tez danışmanlarının tez yazarının ismine yer vermeyerek bu tezlerden yayın üretmeleri durumu da etik ihlal olarak kabul edilmektedir. Tezlerden üretilen yayınlarda asıl olarak 1. İsim hakkı tez yazarına aittir. Tez danışmanı/danışmanları 2’nci ve devam eden yazarlık haklarına sahiptirler^[69].

[68] Davacı tarafından alıntı yapıldığı belirtilen kısımların başkasına ait bir fikri, metot veri ya da uygulamaları yazı ya da yapıt ve şekil anlamında bir alıntı olmadığı dolayısıyla intihal kapsamında değerlendirilemeyeceği sonuç itibarıyla davacının da katıldığı laboratuvar çalışması sonucu elde edilen parametrelerin kendi tezinde de kullanılacağı dolayısıyla bu durumun etik olmayan davranışlar kapsamında değerlendirilmesine de olanak bulunmadığından davalı idarece davacı hakkında tesis olunan işlemin hukuka, hakkaniyete, hak ve nesafet ilkelerine aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır. ANKARA 4. İDARE MAHKEMESİ 2006/2464 E., 2007/1267 K. Sayılı ilamı.

[69] Davacının 2005 yılında danışmanlığını yaptığı KP tarafından yazılan..... isimli yüksek lisans tez ve yazarının ismini zikretmeden içerik ve kaynak olarak büyük ölçüde yararlandığı gerekçesi ile etik komisyon tarafından “*düplikasyon ve yayınlarda bilimsel kurallara uymayan makul ölçüleri aşan alıntılar yapmak*” türünde etik ihlaller yaptığının belirlenmesinden dolayı 2007 başvurusunun reddi ile doçentlik sınavına bir yıl girememe yönünde getirilen öneriye uygun olarak ÜAK tarafından dava konusu işlemin tesis edildiği görülmektedir. ....Dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir. ANKARA 1. İDARE MAHKEMESİ, 2008/1008 E., 2009/119 K. Sayılı ilamı.

e. Birden Fazla Yazarlı Olan ve Farklı Disiplinlerin Çalışması ile Oluşturulan Makalelerde İntihal Eyleminden Sorumluluk

Etik ihlal incelemelerinde sıklıkla görüldüğü üzere birden fazla yazarı bulunan yayınlarda etik ihlalden sorumlu olacak kişinin tespit edilmesi, bir başka ifadeyle etik ihlal oluşturan eylemin bireyselleştirilmesi gerekmektedir. Bu tür birden fazla yazarlı yayınlarda “*yazının sorumluluğunu üstlenen*” yazarın etik kusurlardan da sorumlu olacağı ifade edilmektedir. Ancak bu tür bir ifade her zaman gerçek etik dışı davranışı sergileyen kişinin bulunmasında doğru sonuçlara bizi götürmeyebilir. Yazı bir bütünlük arz etmesine rağmen farklı bölümlere ayrılabilir veya birden fazla uzmanlık alanının bir araya gelmesi sonucu oluşturulmuşsa (*örneğin kardioloji ve anestezi bilim dalları gibi*) bu takdirde sorumluluğun, etik ihlalin görüldüğü bölümü oluşturan yazarlara ait olması gerekir. Yayında belli bir uzmanlık alanından birden fazla yazarın katkısı varsa (*örneğin kardiolog ve anestezi uzmanlarından yayına hazırlanan bir makalede 3 kardiolog 2 anestezi uzmanı olarak bulunuyorsa*) o takdirde etik ihlal yapılan bölümle ilgili fiilin bireyselleştirilmesi, hangi yazara ait olduğunun belirlenmesi gerekecektir. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi de ortak yazarlı makalelerde etik ihlalden, bizzat ilgili bölümün yazarının sorumlu olmasını gerektirmektedir.^[70]

Ancak genel kural olarak birden fazla yazarlı yayınlarda çalışmayı esas olarak tasarlayan, diğer bilim dallarında yapılacak katkıları ve isim sıralamasını belirleyen, sorumluluğu üstlenen yazarın etik ihlallerden de sorumlu olacağı kabul edilmektedir.^[71]

[70] Ceza sorumluluğunun şahsiliği cezada kolektif sorumluluk ilkesinin yerine geçmiştir. Suçu işleyen failin/faillerin cezadan bizzat sorumlu olması, failin/faillerin dışındaki kişilere doğrudan doğruya bu sorumluluğun yüklenmemesi ve cezalandırılmaması demektir. Mevcut yasal düzenlemelere göre bu ilke; kanunda suç olarak belirlenmiş hareketin kusurlu failinin ya da kanunlarda istenmeyen durum olarak belirlenmiş hale neden olan kişinin, kusur ile hareketi arasında illiyet bağı olması halinde bizzat cezalandırılması şeklinde kabul edilmektedir. ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 2003/97 E., 2006/115 K. Sayılı kararın itiraz bölümü. TCK'nın 20'nci maddesine göre; “*Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz*”.

[71] Örneğin birden fazla yazarlı bir makalede 2. Sırada yazar olan bir öğretim üyesi ile ilgili olarak ÜAK tarafından verilen etik ihlal kararı üzerine açılan davada mahkeme, başka bir kişinin uzmanlık tezinden üretilen çalışmada primer sorumlu olmayan ve 2. Sırada yazar olan kişinin etik ihlalden sorumlu olmayacağına karar vermiştir. Bu konuda ayrıca makalenin “*haksız yazarlık*” ile ilgili bölümüne bakılmalıdır. Bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlene raporda söz konusu çalışmanın kardioloji kliniğinde ekokardiyografi ile yapılan bir çalışma olduğu, çalışmada primer sorumlu araştırmacı olan DR.K...’nın bu çalışmada hastaların ekokardiyografi ile değerlendirilmelerinin davacı ile birlikte yapıldığını, araştırmacının yayın aşamasında yazarların isim sıralamasını yaptıkları katkılara göre belirlediğini ve bu çalışmanın başka birinin tezi olduğu konusunda davacının bilgisinin olmadığı, sözü edilen çalışmada primer

2. Haksız Yazarlık

Ülkemizde çok sık görülen etik ihlal türlerinden bir tanesi de haksız yazarlıktır. Bilim etiği eğitimi ve bilincinde yoksun, bilim eşiği düşük bazı araştırmacılar yazarlar listesini zenginleştirmek, yayına ağırlık kazandırmak, yayınlanmasını sağlamak için özellikle kıdemli, itibarlı araştırmacıları yazar listesine eklemektedirler^[72]. Bunun yanında çoğu zaman alt unvanlı öğretim üyeleri, kıdemli ve üst unvanlı öğretim üyelerinin isimlerini yayına yazma zorunda olduklarını düşünmekte ve bu nedenle isimlerini yayına eklemektedir. Bazı durumlarda ise yayının sayısını artırmak amacıyla akademisyenler karşılıklı olarak (*mütekabil olarak*) kendi yazdıkları yayınlara, diğer öğretim üyelerinin ismini ekleyebilmektedir. Bu şekildeki bireysel yolsuzluklar yanında bazı durumlarda üniversite yönetimleri de öğretim üyelerini, birbirlerinin yayınlara isim eklemeleri hususunda zorlayabilmekte, üniversite içerisinde zor durumda kalmak istemeyen akademisyenler mecburen diğer öğretim üyelerinin isimlerini kendi yayınlara yazar olarak eklemek zorunda kalabilmektedirler. Yayına ismi, hiçbir emek sarf edilmeksizin ve katkı sunulmaksızın lütuf olarak eklenen kişiler, daha sonra yayından isimleri çıkartıldığında bu duruma sessiz de kalabilmektedirler^[73].

Kural olarak bir eserin sahibi o eseri meydana getiren kişidir. Dolayısıyla yazarlık hakları da eseri meydana getiren kişi tarafından kullanılır. Yazarlık sıralaması ile ilgili 3 temel unsur üzerinde durulmaktadır. Bunlar; içerik, önemli katkı ve sorumluluktur. Bir makalede bulunması gereken amaç, materyal, metod, bulgular, ve tartışma bölümü "*içerik*" kapsamında değerlendirilmektedir. "*Önemli ve yeterli katkı*"; çalışmayı planlamak, başlatmak, verileri oluşturmak, yorumlamak, makalenin yazımızda yer almaktır. "*Sorumluluk*" (*sorumlu*

---

sorumlu Dr. K...’ olup çalışmaya katkısı olanların isimlerini katkı düzeylerine göre makaleye yazdığı, bu nedenle davacının isminin makalede yer almasının doğal ve etik kurallara uygun olduğu, yazılan makaledeki isim sıralamasını belirlemede Kardiyoloji Anabilim Dalı açısından davacının sorumlu olmadığı, Gastroenteroloji Bilim Dalı açısından ise ilgili bilim dalını temsilen DR.KY’nin yer aldığı ve davacının intihal fiilini işlemediği görüşlerine yer verilmiş ve sonuçta intihal fiilini işlemediği tespit edilen davacının doçentlik başvurusunun reddi ile 3 yıl süre ile doçentlik sınavına girememe cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. ANKARA 14.İDARE MAHEKEMESİ 2006/64 E., 2008/1537 K. Sayılı ilamı.

[72] İNCİ, s. 77.

[73] Kongre/sempozyumlarda bildiri/poster sunumlarında isimleri yayında yer alan yazarların pek çoğunun ismine, daha sonra bu bildirilerin makale haline getirilmesi aşamasında rastlanmamaktadır. Zira ülkemizde kongre turizmi adı altında yapılan göstermelik bilimsel toplantılar bir ücretsiz tatil imkanı haline gelmiştir. İlaç şirketleri tarafından (*hangi gerekçe ile olduğu herkeşçe malum sebeplerle*) masrafları karşılanan öğretim üyeleri bu tür toplantılarda, hiçbir emek/katkıları olmayan poster/bildirilerle iştirak etmekte, aileleriyle tatillerini bu şekilde yapıp herhangi bir bilimsel etkinliğe de dahil olmaksızın .....bu kongrelere kimlerin katılacağı ve kongredeki bildiri/posterlere kimlerin isimlerinin yazılacağı çoğu zaman hastane polikliniklerindeki amirler tarafından belirlenmektedir.

yazarlık: *corresponding author*) ise çalışma içeriğinin bütününe savunabilmektedir. Sorumluluk başkasına devredilemez ve yazar/yazarlar yazdıklarından tümüyle sorumludur^[74].

FSEK'nın “*Eser sahipliği hakkında karineler*” başlığını taşıyan ve “*Sahibinin adı belirtilen eserleri*” düzenleyen 11'inci maddesinde;

Yayımlanmış eser nüshalarında veya güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak adını veya bunun yerine tanınmış müstear adını kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır.

Hükmüne yer verilerek yayımlanmış eser üzerinde eser sahibi olarak adını kullanan kişinin o eserin sahibi sayılacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla bilimsel makale, kitap gibi yayınlarda o eser üzerinde ismi bulunan kişi/kişiler karine olarak o eserin sahipleridir. Ancak sıklıkla görüldüğü üzere bazı durumlarda eser üzerinde ismi bulunan kişilerin aslında o eseri vücuda getiren kişiler olmadıkları ve dolayısıyla eserin sahibi olmadıkları veya tam tersi o eseri vücuda getiren kişilerin isminin eser üzerinde yer almadığı görülmektedir. bu tür uygulamalar en ağır şekilde intihal suçunu oluşturabileceği gibi bazen de “*haksız yazarlık*” disiplin suçuna vücut verebilmektedir.

Yönergenin 8'inci maddesinin (e) bendine göre; haksız yazarlık;

Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek, aktif katkısı olan kişileri yazarlar arasına dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini yayım sırasında veya sonraki baskılarda eserden çıkarmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

olarak tanımlanmıştır.

Ünal/Toprak/Başpınar tarafından uygulamada görülen örneklerden yola çıkılarak yapılan tanıma göre haksız yazarlık^[75];

Yazar olarak belirtilmeyi haklılaştırmayacak küçük bir katkı nedeniyle yeni yazar ekleme, yazar sırasını izinsiz değiştirme, onursal yazarlık, ikram yazarlık, karşılıklı yazarlık, saygın bir kişinin adını ortak yazar olarak izinsiz yazma, ortak yazarın adını çıkarma, bedel karşılığı (*hayalet yazara*) kendi adına çalışma/yayın yaptırma bu tür ihmallerin örneklerindedir.

Haksız yazarlık etik suçu; yayında yazar sayısının birden fazla olduğu, birden fazla kişinin katılımı ile oluşan yayınlarda sıklıkla görülen bir uygulamadır. Bu etiğe aykırılık, yayına katkısı olan kişinin isminin yayından çıkartılması veya yayına hiçbir katkısı bulunmayan kişinin isminin yayına eklenmesi şeklinde uygulanmaktadır. 5846 sayılı FSEK'nın “*Eser sahiplerinin birden fazla oluşu*” başlığını taşıyan 9'uncu maddesinde;

[74] YÜKSEL, s. 36.

[75] ÜNAL/TOPRAK/BAŞPINAR, s. 20.

Birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır. Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkemece müsaade verilebilir. Aynı hüküm mali hakların kullanılmasında da uygulanır.

hükmü yer almaktadır. Bu tür yayınlar daha çok belli bir konuda bir kişinin editörlüğü altında o konunun alt uzmanlık konuları ile ilgili farklı yazarların yayınlarının bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulmuş eserlerdir. Her bir alt eser/konu, diğerlerinden bağımsız olarak onu vücuda getiren kişinin mülkiyeti ve sorumluluğu altındadır^[76].

Buna karşılık yayının alt bölümlere ayrılmasının mümkün olmadığı ve eserin bir konu hakkında bütünlük arz ettiği yayınlarda FSEK'nın "*Eser sahipleri arasındaki birlik*" başlığını taşıyan 10'uncu maddesi uygulama kabiliyeti taşımaktadır. Söz konusu madde hükmüne göre;

Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir. Birliğe adi şirket hakkındaki hükümler uygulanır. Eser sahiplerinden biri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir. Eser sahiplerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket edebilir. Bir eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmez.

Bu madde hükmündeki son cümle akademik çalışmalar açısından kanaatimce son derece önemlidir. Zira son cümle; "*Bir eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmez*" ifadelerini taşımakta olup bu çerçevede örneğin makalenin içeriği ile ilgili hiçbir fikrî katkısı olmaksızın sadece başka bir dile tercüme edilmesine, yazımına, yayına hazırlanmasına katkıda bulunan kişilerin eseri vücuda getiren kişiler olarak kabulü mümkün olmamalıdır.

Yine FSEK'nın 10'uncu maddesinde;

Birden fazla kimsenin iştiraki ile vücuda getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır. Sinema eseri ile ilgili haklar saklıdır.

[76] Örneğin Beta yayınları tarafından 2010 yılında basımı yapılan; "*Sigortacılık*" isimli kitap; Feridun Kaya Editörlüğünde hazırlanmış ve içerisinde her bir bölümü farklı yazarlar tarafından hazırlanan 19 bölüm başlığından oluşan bir eserdir. Söz konusu yayının daha ilk sayfasında; "*Bölüm içeriklerine ait her türlü sorumluluk bölüm yazarlarına aittir*" notu yer almaktadır.

Hükmüne yer verilerek bir gerçek veya tüzel kişinin bir araya getirdiği kişiler tarafından oluşturulan eserler üzerindeki hakların bu eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılacağı düzenlenmiştir. Örneğin bir yayıncının bir araya getirdiği yazarlarca kaleme alınan bir kitapta durum böyledir^[77].

Yukarıda kanun metni verilen 10'uncu madde hükmüne göre birlikte yazar olunan eserlerle ilgili olarak “*adi şirket*” hükümleri uygulanmaktadır. Adi şirket; 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 620-645'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. TBK'nın 620'nci maddesindeki tanıma göre Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir. Anlaşılacağı üzere tanımda adi ortaklığın bir sözleşme olduğu, kişilerin bir araya gelmesi ile oluşacağı, katılım payı olarak emek yahut mal konulabileceği ve ortak amaç unsurunun bulunması hususu belirtilmektedir. “*Ortak amaç*” ve “*emek*” unsurları özellikle bir arada yapılan müşterek yayınlarla ilgili tabi olunan hukuki mevzuat açısından bizleri yönlendirmektedir. TBK. m. 622 uyarınca “*Ortaklar, niteliği gereği ortaklığa ait olan bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlüdürler*”. TBK. m. 626 uyarınca “*Ortaklar, kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici işleri yapamazlar*”.

Haksız yazarlığa ilişkin etik ihlaller akademik çalışmalarda değişik şekillerde görülebilmektedir. Haksız yazarlık ile ilgili çeşitli sorun ve uygulamaları şu şekillerde sıralayabiliriz:

a. Tez Sahiplerinin veya Tez Danışmanlarının İsimlerine Tezlerden Üretilen Yayınlarda Yer Verilmemesi (İsim Çıkartılması)

Akademik çalışmalarda sıklıkla ihlal edilen davranışlardan bir tanesi de tezden üretilen yayınlarda tez sahibinin veya tez danışmanının ismine yer verilmemesi hususudur. Ülkemiz uygulamalarında aksi yönde olmakla birlikte tez, hem yazarı hem de danışmanı/danışmanları ile birlikte hazırlanan bir bütündür. Tez üzerinde yazarın ve danışmanın fikir işçiliği söz konusudur. O nedenle tezden üretilen yayınlarda hem tez yazarının hem de tez danışmanının ismine yer verilmesi zorunludur^[78]. Hele hele ki uygulamada çok sık görüldüğü üzere bir başkasına ait tezden yayın üretip (*tez aşırma*) bu yayında tez yazarının ve

[77] KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL, s. 76.

[78] Tezlerden üretilen makalelerde birinci yazar tez öğrencisi olmalıdır. Zira tez, yapanındır. Ancak tezin fikri danışmana ait ise, çalışmaların çoğu danışman tarafından yapılmışsa ve analiz yapılarak makale de danışman tarafından yazılmışsa bu durumda irinci isim tez danışmanı, ortak yazar ise öğrencisi olur. İNCİ, s. 78.

danışmanın ismine yer vermemek tam bir etik ihlal niteliği taşımaktadır.^[79] Bu konuda tezinin kullanılmasına izin veren tez yazarının irade beyanı geçerli kabul edilmediği gibi kanaatimce kamu yararına aykırı ve bilim dünyasını yanıltmaya yönelik bir beyan olması sebebiyle cezalandırılmaya yol açabilecek bir beyan niteliği de taşımaktadır.^[80] Sonuç olarak tez yazarının ve tez danışmanın, tezlerden üretilen yayınlarda “yazar” sıfatıyla isim hakları vardır ve herhangi birisinin ismine yer verilmemesi etik ihlal oluşturmaktadır.^[81]

Ülkemiz uygulamalarında tüm üniversiteler için geçerli olabilecek; gerçek anlamda bir tez danışmanlığı yapılabildiğini savunmak zordur.

Ancak bu konuda şu eleştiriyi yapmayı gerekli görüyorum. YÖK ve ÜAK uygulamalarında tezden üretilen yayınlarla ilgili olarak herhangi bir yayında etik ihlal /intihal tespit edildiğinde tüm idari/cezai sorumluluk tez yazarına bırakılmakta tez danışmanları ile ilgili hiçbir işlem yapılmamaktadır. Bir tezin tamamen kopya olduğu tespit edilse dahi tezin yazarı ile ilgili disiplin süreci işletilirken tez danışmanı hakkında herhangi bir disiplin süreci işletilmemektedir. İdare

[79] Hatta sayın İNCİ'nin “tez aşırma” işaret ettiği; “Fikir, proje, tezin yürütülmesi ve yazılıma hiçbir katkı sağlamadan bir başkasına ait tezi makale olarak yayımlanmasında tez sahibinin adının yayında yer alması dahi etik ihlali ortadan kaldırmaz. İNCİ, s. 78.

[80] Uyuşmazlık konusu olayda davacının eserler listesinde bulunan ve üniversitelerde öğrencilerin veya öğretim üyelerinin hazırlayıp bazen bir sınav kurulu önünde savundukları bilimsel eser olarak tanımlanan Dr.S....., Dr.K....., Dr. G.....'ye ait 3 adet uzmanlık tezinin, birinci isim olmak üzere uluslararası dergilerde “bir görüşü, bir düşünceyi savunmak ve kanıtlamak için yazılan yazı” olarak tanımlanan makale haline getirmek suretiyle yayımladığı ve bu suretle etik ihlalinde bulunduğu hususu sabittir. Öte yandan tezlerin gerçek sahiplerinin isim haklarını devretmeleri ya da anabilim dalı başkanının bilgisi ve onayının olması etik ihlalini ortadan kaldırmayacağından davacının bu yöndeki iddiaları ile diğer iddiaları işlemi kusurlandıracak nitelikte görülmemiştir. ANKARA 7. İDARE MAHKEMESİ' nin 2006/2391 E., 2007/2519 K. sayılı ilamı.

[81] Dava, S... Üniversitesi öğretim üyesi olan davacının, doçentlik sınavına müracaat eden Yrd.Doç.Dr....'un etik ihlali yaptığına ilişkin başvurusunun reddine ilişkin davalı idarenin işleminin iptali istemiyle açılmıştır. Olayda davacının yazarlık hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespiti açısından mahkememizce yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenerek 12.06.2009 tarihinde sunulan bilirkişi raporunda sonuç olarak; etik ihlal yapıldığı iddiasına konu olan İngilizce makalenin, davacının birinci tez danışmanı olduğu doktora tezinden üretildiği ancak makaleye davacının adının yazılmaması hususunun Üniversitelerarası Kurul Etik Yönergesinin 6.maddesinde yer alan haksız yazarlık ve diğer etik ihlal türleri arasında sayılan, yüksek lisans ve doktora çalışmalarından çıkan yayınlarda öğrencinin veya danışmanın ismini yazmama fiiline uyduğu görüşüne yer verilmiştir. Bu durumda gerek S... Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda düzenlenen raporun gerekse bilirkişiler tarafından yapılan inceleme sonucunda düzenlenen raporun birlikte değerlendirilmesinden Yrd.Doç. Dr.....'nın, davacının birinci tez danışmanı olarak adı geçen makalede yazarlık hakkı olmasına rağmen adını makaleye koymayarak yazarlık hakkını ve akademik etik kurallarını ihlal ettiği sonucuna varıldığından, etik ihlal tespit edilmediği yönündeki işlemde hukuka uyarlık görülmemiştir. ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/710 E., 2009/1088 K. sayılı ilamı.

hukukunda; “Bir şeyin menfaatine nail olan o şeyin mücazattına da mütehammil olur” ilkesi esastır. Bu çerçevede tezden üretilen bir yayında (yani ortaya çıkan bir menfaatte) isminin mutlaka yayına eklenmesi gerektiği kabul edilen tez danışmanlarının, o yayınlı ilgili bir etik ihlal tespit edildiğinde sorumluluktan (mücazattan) berî tutulmaları kabul edilebilir adaletli bir yaklaşım değildir.

b. Yayında İsmi Geçen Yazarların Aynı Yerde Bulunma Zorunluluğunun Olup Olmadığı

Yapılan etik ihlal inceleme başvurularında sıkça şikayet edilen durumlardan bir tanesi de; yayında ismi geçen kişilerin aynı klinikte, şehirde hatta ülkede olmadıkları bu nedenle hediye yazarlık ihtimalinin bulunduğu yönündeki tespitlerdir^[82]. Yerleşik idari yargı kararları çerçevesinde; günümüzün gelişen iletişim ve haberleşme teknolojileri göz önünde bulundurulduğunda yayında ismi geçen kişilerin aynı bölümde, üniversitede, şehirde veya ülkede bulunmalarının zorunlu

[82] Her ne kadar davalı idarece davacının E1 E2 E3 E4 E8 nolu çalışmalarında bilimsel katkısının, E9 nolu çalışmasında nasıl bir görev yaptığının A4 numaralı çalışmasında da iç hastalıkları ve çocuk cerrahisinden görevli doktorların nasıl bir katkısının olduğunun anlaşılmadığı, bu nedenle haksız yazarlık türünde etik ihlalinde bulunduğu ileri sürülmekte ise de söz konusu eserlerde davacının ve A4 nolu eserde ismi geçenlerin katkısının olup olmadığının açık ve net bir biçimde ortaya konulmadığı gibi bilimsel katkısının anlaşılmadığı vb. ibareler kullanılmak suretiyle soyut ifadelerle yer verildiği, savunma dilekçesi ekinde bulunan yazılarda eseri hazırlayan diğer kişilerin davacının eserde katkısı bulunduğunu beyan ettikleri anlaşılmakta olup teknolojiadaki gelişmelerle birlikte ihlale konu posterlerdeki vakaların internet ortamında konsülte edilebileceği, hikayesi, muayene bulguları, röntgen bilgileri, muayene sonuçlarının elektronik ortamda gönderilebileceği ve teşhis konulabileceği de açık olduğundan bir eserin hazırlanabilmesi için aynı yerde olmak zorunluluğunun bulunmadığı hususu da dikkate alındığında davalı idarece somut bir şekilde etik ihlalinde bulunduğu saptanamayan davacının, Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 11. Maddesi gereğince doçentlik sınavına 2 yıl girememe cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2008/1050 E., 2009/507 K. sayılı ilamı. Davacının doçentlik başvurusunda yer alan A6 ve A7 nolu eserlerin tümüyle adayın İngiltere’de tamamladığı doktora tezinden üretilmiş olduğu, üç isimli bu eserde isimleri bulunan M.....ve Z.....’nin aynı tarihlerde ABD’de doktora yaptıkları göz önüne alınırsa bu yayına katkılarının olamayacağı iddiasıyla ilgili olarak, katkısı olmayanları yazar olarak katmak suretiyle etik ihlali yaptığı yönünde yapılan değerlendirmede ise, davacının doktora tezini 1998 yılında İngiltere’de hazırladıktan sonra Türkiye’ye döndüğü, ... Üniversitesi’nde görevine devam ettiği sırada 2001 ve 2002 yıllarında doktora tezinin ilgili bölümlerinin makale formatında yayınlanması aşamasında M.....ve Z.....’nin önerisi, eleştirisi ve yorumlarıyla önemli katkılarda buldukları, bu katkılarıyla doktora tezinden üretilen makalelerin bilimsel niteliğini artıran ve makalelere katkı sunan M..... ve Z.....’nin bu katkıları sebebiyle isimlerine yer verilebileceği ve bu durumun hediye yazarlık nedeniyle etik ihlali oluşturmayacağı sonucuna varıldığından etik ihlalın olduğu şeklinde değerlendirme yapılan Etik Komisyon Raporuna dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. ANKARA 5. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2006/2233 E., 2008/1233 K. sayılı ilamı.

olmadığına karar verilmektedir. Ancak çoğu zaman bu gerekçe ile yapılan etik ihlal şikayetlerini, idari yargı makamlarının oluşturduğu yerleşik içtihatlarla geçersiz ve hukuka aykırı saymak kolaycılık olacaktır. Kanaatimce eseri meydana getirenlerin elektronik ortamda çeşitli materyalleri birbirlerine gönderebilecekleri ve bu şekilde elektronik ortamda görüşüp eser meydana getirebilecekleri ihtimalinde hareket edilerek; yazarların aynı yerde bulunma zorunluluğunun olmadığı ilkesi kabul edilecekse, bu ihtimalin gerçekleşip gerçekleşmediği, eseri meydana getirenler arasındaki elektronik iletişim ve haberleşmenin gerçekten mevcut olup olmadığı araştırılmaksızın, “*haberleşebilecekleri*” imkan ve ihtimalinden yola çıkılarak karar verilmesinin bir eksik inceleme olduğu düşüncesindeyim. Bu şekildeki bir haksız yazarlık isnadı karşısında yayında ismi geçen kişilerce, elektronik ortamda haberleştikleri savunması yapılıyorsa birbirleri ile haberleştikleri, materyal, deney, sonuç gibi yayını meydana getiren unsurları karşılıklı gönderip göndermedikleri konusunda süre verilerek bir inceleme/soruşturma yapılmasının daha sağlıklı bir sonuç vereceği kanaatindeyim.

c. Bildirinin Makale Haline Getirilmesi Ve İsim Sıralaması

Haksız yazarlık; “Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dahil etmek, aktif katkısı bulunduğu halde bu kişileri yazarlar arasına katmamak, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmektir (*yazarlık hakkı, çalışmanın tasarımında, veri toplanması, analizi ve değerlendirilmesinde, yazımında katkı vermiş olmayı gerektirir*) olarak tanımlanmıştır^[83]. Yazar

[83] Davacının B3 bildirisinde sunulan çalışma ile A3 ve A5 makalelerinin olgularının aynı olduğu, ancak yazar sayıları ve sıralamalarının farklı olduğu, aynı yıl içerisinde yayımlanan A3 makalesinde üç yazar yer alırken A5 makalesinde sekiz yazara yer verildiği, A8 ve E13 yayınları hakkında, E13’ün bir kongre bildirisine olduğu, daha sonra A8 olarak makale haline getirildiği, E13’te bulunan bir yazarın A8’de yer almadığı, yerine farklı bir yazarın eklendiğinin görüldüğü, A10 ve B4 nolu yayınları hakkında; B4’ün kongre bildirisine olduğu, daha sonra A10 olarak makale haline getirildiği, B4’te yer alan iki yazarın A10 nolu makalede yer almadığı, yerlerine farklı dört yazar eklendiği tespit edilmiş olup bu durumda davacının doçentlik başvuru dosyasında yer alan eserlerde etik ihlali olduğu sonucuna varıldığından başvurusunun reddine ilişkin kararda hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ANKARA 5.İDARE MAHKEMESİ’ nin 2008/1285 E., 2009/968 K. sayılı ilamı. Davacının, Türk.....Kongresi özet kitabında yer alan E21 bildirisinde adayın 6 çalışmacı içerisinde dördüncü sırada bildirilirken aynı çalışmanın makale halinde yayınlanan A7 nolu yayında isim sıralamasında birinci sırada yer aldığı hususunda; posterler ve bunlardan hazırlanacak yayınlarda ad sıralamasının, çalışmaya katılan araştırmacıların birlikte karar verdikleri bir durum olduğu, posterlerdeki ad sıralamasının çalışmada katkısı bulunan araştırmacıların izni alınarak posterin yayın haline getirilmesi sırasındaki aşamalarda daha çok çalışan kişiler lehine değiştirilebileceği, bir çalışmanın yayın haline getirilmesi sırasında dergilerin araştırmacılar tarafından imza aldıkları ve isim sıralamasından o yayınlara ilgili tüm araştırmacıların haberdar olduğu, diğer araştırmacıların isim sıralamasına itiraz etmedikleri dolayısıyla davacının E21 bildirisinde 4.sıradaki A7 nolu yayında birinci isim olarak yer almasında etik ihlal bulunmadığı görüşü ve kanaatine varıldığı bildirilmiş,

sıralamasının değiştirilmesi uygulamasına en sık rastlanılan durumların başında; kongrelerde bildiri olarak sunulan bir çalışmanın daha sonra makale haline getirilmesi aşamasında bildiride yer alan isim sıralamasının değiştirilmesi, bildiride yer almayan isimlerden yayına yeni isim eklenmesi veya bildiride yer alan isimlerin yayın aşamasında çıkartılması şeklindeki uygulamalar gösterilebilir. Bu aşamada şu hususu vurgulamak gerekmektedir: Kongre/sempozyumlarda sunulan bildirimler, çoğunlukla araştırmancının henüz tamamlanmamış halini göstermekte olup bu çalışmanın “yayın” haline getirilmesi ek araştırmaları, çalışmaları gerektirmektedir. Bu nedenle bildiri aşamasından sonra çalışmanın yayın haline getirilmesinde yeni yazarların çalışmaya eklenmesi gerekebilir ya da bildirinin hazırlanmasındaki emeğe göre çalışmanın yayın aşamasına getirilmesinde yazarların katkı oranları değişebilir. Bu nedenle bildiride yer alan isimlerin, daha sonra çalışmanın makale haline getirilme aşamasında sıralaması değişebileceği gibi yeni isimlerin makaleye eklenmesi de söz konusu olabilir. Ancak bu ihtimaller arasında etik ve hukuk olarak kabul edilemeyecek durum; bildiride katkısı bulunan bir kişinin isminin, çalışmanın makale haline getirilmesi aşamasında yayından çıkartılmasıdır.

d. Katkısı Olunmayan Bir Yayına İsmi Eklettirme/Eklenmesine Razı Olma (Hediye Yazarlık)

Haksız yazarlık, yayında emeği geçen kişilerin isimlerine söz konusu yayında yer verilmemesi şeklinde olabileceği gibi yayına hiçbir katkısı olmayan kişilerin isimlerinin, hediye yazarlık-lütuf yazarlık şeklinde yayına eklenmesi suretiyle de olabilmektedir. Bu uygulama, tezlerden üretilen makalelerde o teze hiçbir ilgisi olmayan ve tezden üretilen makaleye de katkısı bulunmayan kişilerin isminin eklenmesi suretiyle veya aynı akademik ortam içerisinde karşılıklı olarak üretilen makalelere isim yazılması suretiyle (*adeta bir centilmenlik anlaşması şeklinde*) olabilmektedir^[84]. Bu konuda bazı örneklerde o kadar ileri gidilmektedir ki belli

bilirkişi raporu mahkememiz kararına esas alınacak yeterlilikte görülmüştür. Bu nedenle davacının doçentlik başvurusunun reddi ile davacıya bir yıl doçentlik sınavına girememe cezası verilmesine ilişkin dava konusu işlemden hukuka uyarlık bulunmamaktadır. ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ'nin 2006/2474 E., 2008/349 K. sayılı ilamı.

[84] Davacının başkasına ait bir tezden üretilmiş ve bu tez ile birebir aynı olan makaleye ortak yazar olarak adını yazdırarak ve bu makaleyi doçentlik başvuru dosyasında puan almak için koyarak etik ihlali yaptığı, davacı tarafından; sübjektif değerlendirme yapıldığı, eserde etik ihlali bulunmadığı ileri sürüldüğünden mahkememiz kararı üzerine alanında uzman profesörlerden oluşturulan 3 kişilik bilirkişi heyetine yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda hazırlanarak mahkememize sunulan bilirkişi raporunda özetle; söz konusu makale çalışmasının ortalama 70 paragraftan oluştuğu, bu paragraflardan 62 tanesinin tezin sair sayfalarındaki paragraflarla birebir aynı olduğu, makaledeki diğer paragrafların ise genel itibarıyla tezdaki ifadelerle aynı anlama gelen cümlelerden oluştuğu, sonuç olarak söz konusu çalışmanın bütününe yakın bir kısmının Dr. AŞ tarafından hazırlanan doktora

yazar isimleriyle yayımlanan bir makale başka bir dergide tamamen başka bir makale ismi ve yazar sıralaması ile tekrar yayımlanabilmekte^[85] ve bu duruma ilk makalede ismi geçen yazarlardan hiçbir tarafından ses çıkartılmamaktadır. Kanaatimce burada yayına hiçbir katkısı olmadığı halde isminin yayına konulmasına rıza gösteren kişilere de uygulanması gereken bir müeyyide söz konusudur. GATA gibi emir komuta zincirinin yoğun uygulandığı veya akademik bireysel özgürlüklerin uygulanmadığı üniversite/bölümlerde de bölüm başkanlarının baskısı ile yayınlara isim ekleme uygulamasına sıklıkla karşılaşılmaktadır. Hatta YÖK Etik kurul Başkanlığına ulaşan bir soruşturma dosyasında Tıp Fakültesi Yönetimi tarafından, daha ortada hiçbir yayın yokken ve üretilmemişken, o fakültede yapılacak tüm yayınlara doçentliğe başvuran kişilerin isimlerinin 1'inci isim olarak yazılması yönünde bir “centilmenlik” kararı alındığı görülmüştür.

3. Dilimleme

Yönergenin 8'inci maddesinin (d) bendine göre dilimleme; “*Bir araştırmamanın sonuçlarını araştırmamanın bütünlüğünü bozacak şekilde, uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak ve birbirine atıf yapmadan çok sayıda yayın yaparak doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak*” olarak tanımlanmıştır. Bu aşamada şu hususun vurgulanması gerekmektedir: Çoğu zaman yapılan yayınların geniş kapsamlı olması, dergilerin sözcük/kelime/sayfa sınırlamaları gibi nedenlerle bir çalışmanın birden fazla bölüme ayrılarak

---

tezindeki ilgili bölümlerde yer alan paragrafları birebir içerdiğinin görüldüğü, davacının başkasına ait olan bir çalışmaya yazar olarak katıldığı kanaati oluşturduğu ve haksız yazarlık fiiliyle etik ihlalinde bulunduğu görüşüne varıldığı anlaşılmakta ve davacının haksız yazarlık türünde etik ihlali yaptığı sonucuna varılmaktadır. ANKARA 11.İDARE MAHKEMESİ, 2009/1253 E., 2010/1485 K. Sayılı ilamı.

- [85] Adayın dosyasında yer alan eserlerden A1 ile A9 aynı materyale ait olmasına rağmen aynı çalışmaya ait olduğu belirtilmeyerek farklı bir yayın gibi farklı makale başlıkları ve farklı yazarlarla farklı yerlerde yayınlandığı, A8 kodlu eserin daha önce yayınlanan B15 ile gerek materyal ve yöntem gerekse araştırma sonuçları bakımından aynı olmasına rağmen makale başlıklarının farklı olması yanında 3 araştırıcının isminin çıkartılıp daha önce yayınlanan makalede yer almayan bir araştırıcının isminin ise son makalede yer aldığı değişik makale başlıklarıyla bazı yazarlar çıkartılıp diğer bazıları eklenerek yayınlandığı bu halyle aynı çalışmaya ait olmasına rağmen araştırmacıların hangi esasa göre yayınlara dahil edildiği veya çıkartıldığı anlaşılmaz bir yapı gösterdiği, bir projeye ait sonuçların yayınlarında farklı yazarlara yer vererek yayın yapmanın bilimsel etik yönünden uygun bir davranış olmadığı, yayınlarında aynı yayını farklı isimlerle yayınlaması nedeniyle aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dahil etmek, aktif katkısı bulunduğu halde bazı yazarların adını yayından çıkardığı, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirdiğinin tespit edildiği görüşüne varıldığından, haksız yazarlık konusunda etik kurallarına uymadığının tespiti karşısında 2006 doçentlik başvurusunun reddi ile 2 yıl doçentlik sınavına girememe cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. ANKARA 2.İDARE MAHKEMESİ, 2007/846 E., 2009/502 K. Sayılı ilamı.

yayımlanması söz konusu olabilir. Burada aslolan, sonraki yayımlanan yayınlarda bir önceki yayınlara atıf yapılması, önceki yayının devamı olduğunun belirtilmesi v en önemlisi de her bir yayının ayrı ayrı puanlamaya ya da asgari ölçütü sağlayan farklı yayınlar olarak gösterilmemesidir. Bu şekilde birden fazla bölüme ayrılarak yayımlanan çalışmaların da zaten tek bir yayın olarak değerlendirilmesi, ayrı ayrı puanlanmaması yerinde olacaktır.

İdare mahkemesi kararlarında dilimleme (*slicing*); “Birbirinden bağımsız olarak yayımlanması uygun olmayan birden fazla yayının, aynı araştırmanın bölümlerini yansıttığı halde tamamen farklı araştırmalar gibi algılanacak şekilde ayrı ayrı yayımlanması, bu şekilde araştırmanın bilimsel bütünlüğünün bozulması, ayrı ayrı yayınlar yerine tek bir yayında alt bölümler olarak sunulması daha uygun olan ve tek bir yazıda sunulabilecek veri ve bulguların ikiye bölünerek iki ayrı makale olarak yayınlanması” olarak açıklanmaktadır^[86].

Ünal/Toprak/Başpınar dilimlemeyi; “Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapma veya özgün bir katkı sağlamadan aynı veri setinden birden fazla yayın yapma” olarak tanımlamaktadırlar. Ancak yazarlara göre; örneğin, kişi dört farklı konudan oluşan bir alan araştırması yapmış ve her bir konuyu müstakil bir yayına dönüştürmüşse, bunu dilimleme olarak değerlendirmek uygun olmayabilir. Sonuçta, olgusal durum bilgileri (*deneklerin kimlikleri, eğilimleri, evren, örnek*

[86] Ankara 5. İdare Mahkemesi tarafından yaptırılan bilirkişi incelemesinde; (*aynı proje çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmalardan üretilen*) A3 VE A2 numaralı eserlerin, aynı araştırmanın bölümlerini yansıttığı halde tamamen farklı araştırmalar gibi algılanacak şekilde sunulduğu, bu iki eserin birbirinden bağımsız olarak yayımlanmasının uygun olmadığı, araştırmanın bilimsel bütünlüğünün bozulduğu ve aynı makalede bölümler halinde verilmesinin daha uygun olacağı, tek bir yazıda sunulabilecek veri ve ve bulguların ikiye bölünerek iki ayrı makale olarak yayınlandığı, bu yayınlarda aynı araştırmanın bölümlerinin sunulduğuna ilişkin yeterli bilgi verilmesinin ihmal edildiği ve dolayısıyla bu durumun dilimleme olarak değerlendirilebileceği görüşüne varıldığı belirtilmiş, söz konusu rapor mahkeme hükmüne esas alınabilecek nitelikte bulunmuştur. Buna göre davacının doçentlik başvuru dosyasında yer alan eserlerde etik ihlali bulunduğu sonucuna varıldığından davacının başvurusunun reddine ilişkin kararda hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ANKARA 5. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2008/747 E., 2009/1432 K. sayılı ilamı.

Aynı yıl yayımlanan A6 ve A7 makaleler beraber yayımlanabilecek niteliktedir. Bu durum etiğe aykırı davranış örneklerinden dilimleme veya bölerek yayımlama (*büyük çaplı bir çalışmayı iki veya daha fazla parçalar halinde yayımlamak*) olarak tanımlanan etik ihlale uymaktadır. Yazarlar, tek bir çalışmadan çıkan sonuçları yapıp olarak bölerek birden fazla yayın çıkarma çabasına girmişlerdir. Örneğin aynı hayvan grubunda yapılan birden fazla ölçüm, tek bir makalede verilmesi gerekirken her biri ayrı ayrı iki makale biçiminde dönüştürülerek iki farklı dergiye gönderilmiştir. Bu tipik bir dilimleme örneğidir. ANKARA 6. İDARE MAHKEMESİ, 2008/849 E., 2010/1360 K.

hacmi ve dağılımı gibi) dört yayının hepsinde de aynı olacaktır; ancak, bu bir yayından çoğaltma yapma anlamına gelmez^[87].

4. Düplikasyon

Yönergenin 8'inci maddesinin (ç) bendine göre tekrar yayım; “*Bir araştırmanın aynı sonuçlarını içeren birden fazla eseri doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak*” olarak tanımlanmıştır. Düplikasyon; bilim dünyasında yeni, özgün, orijinal bir katkı olmaksızın var olanın tekrarı olarak “*gereksiz yayın (redundant publication)*” olarak da adlandırılabilir. Kişinin; ortaya yeni, özgün, orijinal bir katkı sunmaksızın bu şekilde yayın yapması belli bir menfaat elde edilmesi amacıyla yapıyor olabilir. Avrupa ve Amerikan sisteminde bir yayının farklı bir dilde tekrar yayınlanıyor olmasının belli şartların varlığı halinde etiğe aykırı olmadığı kabul edilse de gerek YÖK ve gerekse idari yargı kararları açısından bu şekildeki bir uygulama da etik ihlal olarak kabul edilmektedir^[88]. Yabancı dilde yayınlanmış bir makaleyi Türkçe’ye çevirip yayımlamak, ilk yayımlandığı derginin izni ve bunu Türkçe dergide belirterek olmalıdır. Eğer yayın içeriği çoklu uzmanlık alanı içeriyorsa, yayının farklı dilde yayınlanmasında da yarar görüldüğü ve diğer benzeri durumlarda; ilk yayın organından izin alınması ve ikinci yayında ilk yayın yerine ilişkin bibliyografik bilgilere yer verilmesi halinde çoklu yayın sayılmayabilir. Bunun gibi yabancı dilde yayımlanan bir yazı çok önemli olması nedeniyle bir başka dildeki dergiden de yayımlanması için teklif almışsa, o dildeki okuyucu kitlesine ulaşması için sahibinden izin alınarak ve dipnotta bu durum belirtilerek yayınlanabilecektir^[89].

[87] ÜNAL/TOPRAK/BAŞPINAR, s. 23.

[88] Üniversitelerarası Kurul tarafından yayımlanan Etiğe Aykırı Davranışlar Yönergesinde düplikasyon; “*Bir araştırmanın aynı sonuçlarını birden fazla dergiye yayın için göndermek veya yayımlamak*” olarak tanımlanmıştır. Davacının A1 nolu makalesinin yurtdışı dergide yabancı dilde, D1 isimli yayınının ise yurtiçinde yine yabancı dilde yayımlandığı, yayın içeriğinin aynı olduğu, her ne kadar yayın içeriği birden fazla uzmanlık alanını ilgilendirmekte ise de her iki yayının da aynı dilde yazılmış olması, her iki yayın kuruluşundan da onay alınmamış olması nedeniyle düplikasyon olarak kabul edildiği, Türk Kardiyoloji derneği Arşivi Editörü tarafından verilen yazının onay niteliğinde bir yazı olmadığı, bilgilendirme niteliğinde bir yazı olduğu ayrıca bu yazının yayınların yayınlanmasından 2 yıl sonra verildiği anlaşıldığından A1 ve D1 nolu yayınlarda düplikasyon bulunduğu sonucuna varılmıştır. ANKARA 5.İDARE MAHKEMESİ’ nin 2008/1285 E., 2009/968 K.sayıllı ilamı.

[89] İNCİ, s. 67.

Ancak her halükarda; belli bir dilde yayımlanan makaledeki yazarlar ve isim sıralaması, o makalenin bir başka dilde yayımlanan halinde de aynen korunmalıdır. Aksi hal haksız yazarlığa vücut verecektir^[90].

Düplikasyon; aynı makalenin farklı dergilerde aynı dilde veya farklı dillerde yayımlanması şeklinde olabileceği gibi uygulamada çok sık görüldüğü üzere kişilerin lisansüstü tezlerinin bir bölümünün daha sonra aynen değiştirilmeksizin makale şeklinde yayımlanması suretiyle de oluşabilmektedir^[91]. Hatta ÜAK internet sitesinde yer alan tanımda; Salt bir yayının birden fazla dergiye “gönderilmesi” eylemi dahi etiğe aykırı davranışlar kapsamında kabul edilmekte olup bu şekilde bir tanımlamanın uygulamada pek çok haksızlığa yol açacağı şüphesizdir.

Ünal/Toprak/Başpınar, düplikasyon ile ilgili olarak; “*kişinin, kayda değer yeni bir katkı yapmadan önceki çalışmalarını tek olarak veya birlikte dikkate alarak yeni bir çalışmamış gibi sunarak bilimsel dürüstlüğe aykırı davranması sıkça rastlanabilen bir ihlal türü olduğunu*” belirttikten sonra kişinin bu nevi bir çalışmasını ayrı bir çalışma olarak değerlendirerek takdim etmemesi veya puanlamaması durumunda, “*ihlalin niteliğinin değişeceğini*” belirtmektedirler. Yazarlara göre böyle bir durumda çalışmalardan sadece birini göz önüne almak, diğerlerini ise yok saymak daha uygun bir tutumdur^[92].

5. Sahtecilik/Masa Başı Yayın (Falsification/Desk Research, Dry Lab)

Yönergenin 8’inci maddesinin (b) bendinde sahtecilik; araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayınlanan eseri gerçek olmayan verilere dayanarak düzenlemek veya değiştirmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak,

[90] İki makale de farklı dillerde yazıldığı için cümleler mota mot aynı olmamakla beraber materyal ve metodun ve bulguların her iki makalede de aynı olduğu tarafımızca saptanmıştır. Dolayısıyla komisyonun, Türkçe ve İngilizce yayımlanan her iki makalenin de bilimsel yönden aynı olduğu kararına varılmıştır. Komisyonun ayrıca Türkçe makalede yer alan 2. Ve 3. İsimlerin İngilizce makalede yer almadığı ve bu hususun da etik olmadığı kararına varılmıştır. Bu durumda 2005 Mayıs dönemi doçentlik başvurusunda etik ihlali yaptığı belirlenen davacı hakkında tesis edilen işlemde mevzuata aykırılık bulunmamıştır. ANKARA 11. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2006/2159 E., 2008/396 K. Sayılı ilamı.

[91] Dava, doçentlik sınavına başvuran davacının “*doktora tezinden yayın üretmek jüriyi yanıltıcı beyanda bulunmak*” suretiyle etik ihlalinde bulunduğu nedeniyle doçentlik başvurusunun reddi işleminin iptali istemiyle açılmıştır. Her ne kadar bilirkişi raporunda doktora tezinden üretilmiş makalelerin doçentlik başvurusunda sunulmasının jüriyi kasten yanıltmak amacını taşımadığı belirtilmiş ise de söz konusu makalelerin doktora tezinden üretilmiş olduğu, dolayısıyla bu makalelerin orijinal eserler olmadığı açık olması ve bilirkişi raporunda da bu durumun teknik olarak düplikasyona girdiğinin (*söz konusu makalelerin ayrıca puanlanmış olması nedeniyle*) belirtilmesi karşısında doçentlik başvurusunda etik ihlali yaptığı belirlenen davacı hakkında tesis edilen işlemde mevzuata aykırılık bulunmamıştır. ANKARA 11. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2007/1550 E., 2009/1066 K. sayılı ilamı.

[92] ÜNAL/TOPRAK/BAŞPINAR, s. 22.

yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermek olarak tanımlanmaktadır. Uygulamada özellikle laboratuvar ve alan çalışmalarının yoğun olarak yapıldığı tıp, veterinerlik, ziraat bilimleri gibi alanlarda gerçek olmayan hasta verilerine göre yayın yapılması, denek sayılarıyla veya araştırma sonuçlarıyla oynanması, manüplasyon yapılması, hayvan deneylerinde kullanılmayan deneklerin kullanılmış gibi gösterilmesi, var olmayan bilgi/verilerin üretilmesi gibi eylemler sahtecilik örnekleri arasında sayılabilir. Burada bilimi ve insanları yanlış yönlendirme söz konusudur^[93]. Bu konu yüzyıllar boyu gerek dünyada gerekse Anadolu'da (1950'li yıllarda yoğun olarak) özellikle tıp alanında çare arayan hastaları aldatarak/yönlendirerek menfaat elde etmek şeklinde bir şarlatanlık usulü olarak kullanılagelmiştir^[94].

Ağır, sürekli ve yoğun tercüme hatalarıyla yapılan yayınlar (*özel bir kasıt taşımadığı sürece*) kanaatimce masabaşı yayın niteliğindedir. Sahtecilik/masabaşı yayın; fen ve mühendislik bilimlerinde olabileceği gibi bir sosyal mühendislik projesi kapsamında sosyal bilimler alanında da görülebilir. Örneğin tarih alanında tek taraflı/kasıtlı ve yönlendirici çalışmalar bu nitelikte olabilir. “*Misyoner tarihçilik*” olarak da ifade edilebilecek bu tür çalışmaların da bilimsel dürüstlüğü ve bilimsel değerlere uygun olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir^[95].

Hatta çeviri eserlerde ve özellikle edebi eserlerin çevirilerinde ideolojik kaygılarla çarpıtma yapılan uygulamalara sık sık rastlanılmaktadır^[96]. Kanaatimce bu tür yanlış çeviriler eğer siyasi ve ideolojik gerekçelerle yapılıyorsa ortada “*sahtecilik*” şeklinde bir etik ihlalden söz etmek mümkündür. Dil bilgisi eksikliğinden ve yeterince özenli çalışmamaktan kaynaklanıyorsa bu durumda masabaşı yayından söz etmek daha doğru olacaktır.

6. Çarpıtma

Yönergenin 8'inci maddesinin (c) bendinde ise Çarpıtma; araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili teori veya varsayımlara uydurmak için veriler ve/veya sonuçlarla oynamak, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları

[93] GÜNAL, s. 55. Ayrıca bkz. UÇAK/BİRİNCİ, s. 191.

[94] ERDEMİR, s. 242-243.

[95] Bu konuda daha ayrıntılı bilgiler için bkz. ERSANLI, s. 115, 147.

[96] Örneğin Reşat Nuri Güntekin'in “*Çalıkuşu*” romanının Osmanlıca'dan Türkçe'ye çevirisi ile ilgili ideolojik kaygılarla yapılan çeviri/sansür eleştirisi için bkz. OPÇİN Tuncay-BUGÜN Gazetesi, s. 4.; Dostoyevsky'nin ‘Karamazov Kardeşler çevirisi ile Rezaizâde Ekrem'in “*Araba Sevdası*” romanının Fazıl Yenisey tarafından yapılan sadeleştirilmesine ilişkin ideolojik çeviri eleştirisi için bkz. YAVUZ, Hilmi-ZAMAN Gazetesi, 18.01.2012, Albayrak Gazetesinin Osmanlıca'dan çevirisinde yapılan hatalarla ilgili eleştiriler için bkz. BARDAKÇI, Murat-HABERTÜRK Gazetesi 22.04.2011.

doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek olarak tanımlanmaktadır^[97].

7. Etik İhlal Sayılan Diğer Durumlar

YÖK tarafından hazırlanan Yönerge’de, (*yargı kararları çok fazla dikkate alınmaksızın*) etik ihlal sayılan diğer durumlara da yer verilmiştir. Yönergenin 8’inci maddesinde (*f*) bendinde diğer etik ihlali türleri sayılmıştır. İsmen belirlenmiş etik ihlal türleri dışında diğer etik ihlal türleri; “Destek alınarak yürütülen araştırmaların yayınlarında destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını açık bir biçimde belirtmemek, insan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında hasta haklarına saygı göstermemek, hakem olarak incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri yayınlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak, bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak, tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak^[98]” olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte Danıştay; doktora öncesinde yayımlanan eserlerin puanlamaya tabi tutularak bu eserlerle doçentliğe başvuru yapılması halinde bu durumu; jüri üyelerini yanıltmayı amaçlayan ve gerçeğe aykırı beyana dayanan etik ihlal olarak kabul etmektedir. Yönetmeliğe göre doçentlik başvurusunda bulunabilmek için “*doktora sonrası*” yayınlarla başvuru yapılması gerekmektedir. Adayların asgari başvuru koşullarını karşıladığını beyan ettikleri yayınların doktora sonrasında yayımlanmış özgün yayınlar olması gerekir. Doktora derecesinin alınmasından önceki yayınların bu nitelikleri de belirtilmek suretiyle başvuruda kullanılması yerinde olacaktır. İdari yargı organlarına göre doktora öncesi yayınlara, başvuru dosyasında puan verilmemesi/puanlamaya dahil edilmemesi etik ihlali ortadan kaldırmamaktadır^[99]. Bu nedenle özellikle doktora öncesi yayınların, doçentlik başvurusunda asgari koşulların sağlandığı beyanında listeye dahil edilmemesi, başvuru dosyasında bulunan bu yayınların “*doktora öncesi yayın oldukları*” yönünde bir beyanda bulunulması yerinde olacaktır^[100].

[97] Ayrıca Bknz. İNCİ, s. 75. Çarpıtma konusunda özellikle ilaç firmaları tarafından sponsor olunan yayın/araştırmalarda daha çok destek olan firma lehine sonuçlar bulunduğu ve firma lehine yayınlar yapıldığı görülmektedir. ilaç firmaları yürütülen çalışmalara kararları artıracak şekilde müdahale etmektedirler. GÜNAL, s. 54. Ayrıca İlaç Endüstrisi hekim ilişkisinin etik yönleri için bknz. BÜKEN, s. 457-458.

[98] Bu konunun cezai ve hukuki boyutu daha önce; “*Etik İhlal İddiasının Asılsız Çıkması Durumunda Şikayetçinin Durumu*” başlığı altında incelenmiştir.

[99] ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ, 2007/2435 E., 2008/1139 K. Sayılı ilamı.

[100] Dava, doçentlik sınavına müracaat eden davacının etik komisyon raporu doğrultusunda başvurusunun reddedilerek doçentlik sınavına 1 yıl girememe yaptırımına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır. Mahkememiz kararı ile bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar

D. BİLİMSEL YAYIN ETİĞİ SORUŞTURMALARININ ADİL YARGILANMA HAKKI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Gerek YÖK Başkanlığı ve gerekse üniversiteler bünyesinde yürütülen etik soruşturmalar aslında birer disiplin soruşturmasıdır. Zira kişilerin araştırma ve yayın etiğine aykırı hareket ettikleri ve karşılığında cezalandırılmaları amacıyla söz konusu soruşturmalar yürütülmektedir. Haklarında disiplin soruşturması yürütülen kişiler üniversitelerde yükseköğretim kamu hizmetini yürüten kamu görevlileri statüsünü taşımaktadırlar. Disiplin cezaları da genel olarak, kamu görevlilerinin mevzuata, çalışma düzenine, hizmetin gereklerine aykırı eylemlerine karşı düzenlenen idari yaptırımlardır^[101].

Doçentlik Sınav Yönetmeliği de, doçent adaylarının etiğe aykırı davranışları ile ilgili olarak disiplin mevzuatına göre gerekli soruşturmanın yapılacağını hüküm altına almaktadır. Her yıl üniversite öğretim elemanları hakkında araştırma ve yayın etiğine aykırı davranışları gerekçesi ile yüzlerce soruşturma yürütülmektedir. Makalenin bu bölümünde; söz konusu disiplin soruşturmalarının yürütülmesindeki usul ve esaslar adil yargılanma hakkı çerçevesinde^[102] değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. Etik Disiplin Soruşturmaları Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında mıdır?

Kamu hizmetlerinden sürekli uzaklaştırılabilmek gibi ağır sonuçlara uzanan disiplin cezaları, ağırlığı ve önemi sebebiyle Anayasanın 38. maddesindeki suç ve cezalara ilişkin kurallara tabi tutulmuşlardır. Anayasa Mahkemesi de disiplin cezalarını Anayasanın 38. maddesinde yer alan “suç ve cezalara ilişkin genel esaslar” kapsamında değerlendirmiştir^[103]. Bununla birlikte etiğe aykırı

verilmiş ve yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda; davacının A2 nolu yayınının doktora öncesinde yayınlanmış bir makale olduğu ve aday tarafından beyannamede puanlanmış olduğunun tespit edildiği, bu durumun jüriyi yanıltıcı, yanlış ya da eksik beyanda bulunma türünde etik ihlali kapsamında olduğunun tespit edildiği yönünde görüş bildirildiği anlaşılmıştır. Bu durumda davacının doçentlik başvurusunda jüri üyelerini yanıltıcı, yanlış ya da eksik beyanda bulunmak türünde etik ihlalinde bulunduğu bilirkişi incelemesi sonucunda belirlenmesi karşısında dava konusu işlemler hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ, 2008/908 E., 2009/1174 K. Sayılı ilamı.

[101] DANIŞTAY 12. DAİRE BAŞKANLIĞI, 2005/6353 E., 2006/540 K. sayılı ilamı. Danıştay kararına dayanak teşkil eden Tetkik Hakim Mütalası bölümünden alınmıştır)

[102] Adil yargılanma hakkının içerdiği pek çok ilke ve hak, Anayasa'nın 36, 38, 125, 138 ve 142. maddesinde yer almasına rağmen, 2001 yılında Anayasa'da yapılan değişikliklerle kavram olarak 36. maddede yer vermek suretiyle Anayasa'nın bir parçası haline getirilmiştir.

[103] Yönetim, yönetim ilişkisi nedeniyle yönetilenler hakkında yaptırım uygulama yetkisine sahiptir. Disiplin hukukunun kaynağını oluşturan bu yetki, Anayasa çerçevesi içinde

davranışlardan intihal suçunun hem YÖK mevzuatında bir disiplin suçu olarak hem de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71'inci maddesinde hapis ve para cezası sonucu doğuran bir suç olarak düzenlenmesi özellikle bu suç bağlamında adil yargılanma hakkına uygun bir soruşturma yapılması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Zira disiplin soruşturması sonucunda intihal suçundan dolayı verilen lüzum-u muhakeme kararı gereğince öğretim üyeleri haklarında kamu davası açılmakta ve cezai yargılamalar yapılmaktadır. Söz konusu ceza davalarında YÖK ve Üniversiteler tarafından yapılan disiplin soruşturma dosyası çok önemli bir delil niteliği taşımaktadır. Bu nedenle YÖK ve Üniversitelerde yapılan disiplin soruşturmalarının adil yargılanma ilkeleri çerçevesinde yürütülmesinin büyük önemi vardır. Kanaatimce burada 6'ncı maddede vurgu yapılan “suç isnadı” kavramının iyi değerlendirilmesi gerekir.

Aynı şekilde TCK'da suç olarak düzenlenen ve hapis cezasını gerektiren “insan üzerinde deney” suçu ile ilgili yürütülen soruşturmalarda da adil yargılanma hakkının temel ilkelerine uygun hareket edilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Kural olarak disiplin cezaları konu yönünden AİHS'nin 6'ncı maddesi kapsamında adil yargılanma güvencelerinden yararlanmamaktadır^[104]. Buna karşılık (belli bir meslek gurubu ile ilgili olarak) YÖK mevzuatı gereği haksız yazarlık, düplikasyon, dilimleme, çarpıtma gibi disiplin suçları gereği herhangi bir yaptırım öngörülmemiş olması^[105] ve fiilen de bu eylemlerle ilgili bir

---

yasalarla düzenlenen alanlarda, yine yasalarla belirlenen koşullarda kullanılır. Düzenleyici işlemlerle belirlenen türleri, yöntemleri, uygulama nedenleri, sonuçlarıyla genelde bir disiplin cezası niteliğini taşıyan yaptırımlar için, yönetim kural işlemleri yetkili kılınır. Yönetim, yasal belirleme ve dayanak olmadan herhangi bir davranışın yaptırım gerektirdiğini takdir edip kendi yetkisiyle bu konuda kural koyamaz. Yönetimsel yaptırımlar, yönetimin karar ve işlemlerinin denetimi zorunlu olanlarındandır. Suç ve cezalar, Anayasa'ya uygun olarak yasayla konulabilir. Yönetim, kendiliğinden suç ve ceza yaratamaz. ... “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesi uyarınca bir hukuk devletinde, ceza yaptırımına bağlanan her eylemin tanımı yapılmalı, suçlar kesin biçimde ortaya konulmalıdır. Anılan ilkenin özü, yasanın ne tür eylemleri yasakladığının hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde belirtmesi ve buna göre cezasının da yasayla saptanmasıdır. Anayasa'nın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlıklı 38. maddesinin konuyla ilgili birinci fıkrası “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez.” hükmünü taşımaktadır. ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 1987/16 E., 1988/8 K. sayılı ilamı. Karar Günü : 19.4.1988 R.G. Tarih-Sayı : 23.08.1988–19908

[104] AKINCI, s. 31, İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İNCELEME RAPORU, s. 36.

[105] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Engel/Hollanda kararında; “Disiplin soruşturması sonucunda hapis cezası, diğer bir deyişle ciddi bir biçimde kişi özgürlüğünün kaybını içeren bir ceza verilme ihtimali varsa, bu durumun “hukuk devletini tanıyan bir toplumdaki” isnadın ceza hukuku anlamında bir suç olduğunu gösterdiğini vurgulamıştır. (Engel, Hollanda). Bu çerçevede ceza davalarında adil yargılama hakkına ilişkin olarak uygulanan birçok ilke ve kuralın, disiplin cezalarına karşı açılan davalarda da uygulanması gerekmektedir.

yaptırımın uygulanmaması bu eylemlerle ilgili soruşturmalarda adil yargılanma ilkesine uygun hareket edilip edilmeyeceği konusunda tereddütlere yol açmaktadır. Kanaatimce diğer etik ihlal türlerinin de ceza hukukuna yansıyan çeşitli sonuçları olabilir. Örneğin özellikle tıbbi araştırmalarda bir ilaç şirketi lehine veri veya araştırma sonuçlarını uydurma, çarpıtma gibi etik ihlal türleri ya da bir menfaat/zorlama nedeniyle yayınlara isim ekleme/isim çıkarma, haksız yazarlık uygulamaları; bir bilim insanı hakkında görevi kötüye kullanma suçuna vücut verebilir. Aslında hangi eylem olursa olsun etiğe aykırı davranışlar nedeniyle yürütülen soruşturmaların tamamında ilgili Yönetmelik ve Yönerge hükümleri gereğince büyük oranda adil yargılanma ilkelerinin gereklerine uyulduğu gözlemlenmektedir.

2. Etik Kurulların Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı

AİHS'nin 6'ncı maddesinin ilk paragrafına göre "Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, ...görülmesini isteme hakkına sahiptir. Yargılama makamlarının tarafsızlığını ve bağımsızlığını güvence altına almak amacıyla Anayasa'nın 36, 138, 139 ve 140'inci maddelerinde de ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizde gerek Anayasa Mahkemesi ve gerekse Danıştay, disiplin soruşturmalarında adil yargılanma ile ilgili ilkelere çoğu zaman vurgu yapmakta ve bu ilkeler çerçevesinde soruşturmaların yürütülmesi gerektiğine karar vermektedir. Ancak tüm disiplin cezaları konu yönünden AİHS'nin 6'ncı maddesi kapsamında adil yargılanma güvencelerinden yararlanmamaktadır. Örneğin Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi üyelerinin Türkiye'ye karşı yaptığı başvuruda, başvuruçulardan biri olan Y.Z., 1993 yılında kendisine Diyarbakır Valisi tarafından verilen cezanın "*bağımsız ve tarafsız*" bir yargılama sonucunda verilmemiş olmasının 6.maddeye aykırılığını şikâyet etmiştir. Başvurunun kabul edilebilirliğini inceleyen komisyon ise, uyuşmazlık konusunun açıkça "*disipliner nitelikte*" olduğunu, medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili olmadığı gibi, suç isnadı ile de ilgili olmadığını belirterek, şikâyetin konu bakımından yetki alanı dışında kaldığı gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. HSYK'nın uyguladığı bir disiplin yaptırım sonucu görevinden alınan bir savcının başvurusu da, AİHM tarafından kabul edilemez bulunmuştur. YAŞ kararlarıyla disiplin yaptırımı olarak ordu ile ilişkileri kesilen çok sayıda askeri personel mensubunun yaptığı başvurular da aynı gerekçelerle kabul edilmemiştir. AİHM'nin 6'ncı maddesindeki "*suç isnadı*" kavramı, her tür disiplin yaptırımını 6.maddenin koruma alanından yararlandırma sonucunu doğurmamaktadır. Dolayısıyla her disiplin soruşturması hakkında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'ne başvurulamayacaktır. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İNCELEME RAPORU, s. 36. Aynı şekilde Sayın AKINCI tarafından örnekleri verilen X v.United Kingdom, Kaplan v.United Kingdom, Pitkevich v.Russia kararlarında AİHM disiplin cezalarını 6'ncı madde kapsamında kabul etmemiştir. Ancak De Moor v.Belgium (*Baro kaydının yapılmaması*), W.R v.Austria (*üç ay meslekten men*) davalarında ise AİHM disiplin cezalarını "*medeni hak*" kategorisinde ve dolayısıyla 6'ncı madde kapsamında değerlendirmiştir. AKINCI, s. 31-32.

YÖK bünyesinde soruşturma yürüten Etik Kurullar, doğrudan YÖK Başkanına bağlı olarak çalışmakta olup Başkan adına soruşturma yapmaktadırlar. Nitekim Yönerge'nin 9'uncu maddesine göre de Kurul üyeleri YÖK Yürütme Kurulu veya Genel Kurulu tarafından değil doğrudan Başkan tarafından seçilmektedir. Kurullar tarafından soruşturma sonucunda oluşturulan raporlar da doğrudan Başkan'a sunulmaktadır. Her bir Etik Kurul Başkanı da YÖK Başkanı tarafından seçilmektedir. Kurullar, diğer birim ve kurumlarla yazışmalarını da Başkanlık makamı aracılığıyla yapmaktadırlar. Bu çerçevede Kurullar sadece YÖK Başkanına bağlı ve onun adına soruşturma yaptıklarından diğer her türlü kişi (örneğin YÖK başkan yardımcılarına) ve kuruldan (örneğin YÖK Yürütme Kurulu veya Genel Kurulu) bağımsız olarak faaliyetlerini yürütür. Bu çerçevede söz konusu Kurulların işlevsel bağımsızlığının bulunduğu söylenebilir. Zira Etik Kurullar soruşturma süreci, soruşturmanın biçimlendirilmesi ve sonuca ulaşılmasında (YÖK Yürütme Kurulu ve Genel Kurulundan bağımsız) müdahalesiz, özgürce karar verme gücüne sahip kılınmışlardır^[106].

Kurulların tarafsızlığını güvence altına alabilmek amacıyla Yönerge'nin 11'inci maddesinin 6'ncı bendinde gerekli düzenleme yapılmış olup buna göre; bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üyeleri, kendileriyle ilgili veya kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ilgili etik ihlali iddialarının görüldüğü toplantılara katılamamaktadırlar. Aynı şekilde etik soruşturmalarla ilgili bilirkişi ve uzman olarak görevlendirilecek kişiler konusunda da güvenceler getirilerek tarafsız bir soruşturma usulü benimsenmiştir. Yönergenin 11'inci maddesinin 3'üncü bendine göre; hakkında soruşturma yürütülen kişinin; lisansüstü tez danışmanları, doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri, kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri, eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları ile aralarında husumet bulunan kişiler bilirkişi ve uzman olarak görevlendirilememektedir. Bu düzenlemelerle; adil bir yargılama/soruşturma yapılabilmesi, Etik Kurulların her türlü kişisel menfaatten uzak, yansız, nesnel, objektif soruşturma yürütmeleri ve karar vermelerinin amaçlandığı da görülmektedir^[107].

3. Hakkaniyete Uygun Bir Soruşturma Yürütülmesi, Silahların Eşitliği, Savunma Hakkı ile Çelişmeli Soruşturma İmkânı

AİHS'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6'ncı maddesinde silahların eşitliği, savunma hakkının kutsallığı ve dokunulmazlığı ile çelişmeli yargılama/soruşturma ilkesinin düzenlendiği görülmektedir. İlgili düzenlemeye göre; Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum

[106] AKINCI, s. 45-46.

[107] AKINCI, s. 87, 90, 95.

sayılır. Bir suç ile itham edilen herkesin; kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek, savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak hakkı bulunmaktadır.

Yine 6'ncı maddede düzenlenen adil yargılanma hakkı gereği olarak; bir suç ile itham edilen herkes; kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek, iddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek hakları bulunmaktadır.

Anayasanın “*Hak Arama Hürriyeti*” başlığını taşıyan 36'ncı . maddesinde; Herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı kimliğiyle iddia ve savunma hakkına sahip olduğu düzenleme altına alınmıştır.

Kişinin karşılaştığı bir suçlamaya karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir eylem veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanmak ve bu davada kullanabilecek kanıtları mahkeme önüne getirebilmesidir. Bu kural “*adil yargılama hakkı*”nın temelini oluşturmaktadır^[108]. Disiplin soruşturmaları açısından ise yürütülen soruşturmaya aktif taraf olarak katılmak ve kendini savunma, her türlü delil ve belgeleri soruşturmaya sunabilme hakkı adil yargılanma açısından önem taşımaktadır.

Bu temel ilkeler çerçevesinde; araştırma ve yayın etiği soruşturmalarında öncelikle kişilere kendilerini savunma olanağı tanımakta ve 15 günden az olmamak üzere kendisine isnat edilen fiiller hakkında^[109] delillerini sunması ve savunmasını yapması konusunda süre verilmektedir. Bu süre; adil bir yargılama açısından yeterli zaman ve kolaylığa sahip olunması açısından önemlidir^[110]. Bu işlem gerçekleştirilirken kişilere, haklarındaki isnatlara ait tüm bilgi ve belgeler gönderilmektedir. Disiplin Yönetmeliğin 23'üncü maddesine göre de soruşturmacı tanık dinler, keşif yapabilir ve bilirkişiye başvurabileceği gibi bunları gerektiğinde istinabe sureti ile de yaptırabilir.

Silahların eşitliği ilkesi, taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu dengenin, yargılamanın/soruşturmanın her aşamasında korunması gerekir. Esas olan iddia ile müdafaa arasında eşitliğin

[108] DANIŞTAY 12. DAİRE BAŞKANLIĞI, 2005/6353 E., 2006/540 K. sayılı ilamı. (*Danıştay kararına dayanarak teşkil eden Tetkik Hakim Mütalası bölümünden alınmıştır*)

[109] İNCEOĞLU, s. 310., VITKAUSKAS/DIKOV, s. 93.

[110] İNCEOĞLU, s. 312. VITKAUSKAS/DIKOV, s. 96 vd.

sağlanması ve şüpheli aleyhine bir hukuki durumun meydana getirilmemesidir^[111]. Adil yargılama ve silahların eşitliği aynı zamanda tarafların kendileri hakkında tüm bilgi ve belgelere ulaşabilmelerini gerekli kılmaktadır. Tarafların birbirleri hakkında dezavantajlı konuma düşmeyecekleri şekilde soruşturma ile ilgili tüm bilgi ve belgelere ulaşma imkanına sahip olmaları/bunlar hakkında her türlü yorum ve savunma hakkına sahip olmaları gerekir^[112]. Bu aynı zamanda çelişmeli yargılama ilkesi olarak da bilinir. Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilgilidir. Çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki dengeyi bozabilmektedir^[113]. Burada taraflardan her birine dava ilke ilgili olarak aktarılan bilgi ve gözlemler ile kanıt araçlarını bilme haklarının işler olması için gerekli maddi ve manevi ortam hazırlanır^[114]. Hakkaniyete uygun bir soruşturmada söz edilebilmesi için; tarafların usule ve esasa ilişkin bilgi ve belgelerden aynı ölçülerde haberdar edilmesi sav ve savunma sürecine eşit olanaklar sağlanarak hazırlanması gerekir. Adil bir soruşturma/yargılama için taraflara mutlaka fırsat eşitliği sağlanmalı, eşit delillerle mücadele imkanı tanınmalıdır^[115].

Disiplin soruşturmalarında silahların eşitliğinin sağlanmasında bir diğer önemli husus soruşturmacı ile sanık arasında denkleğin, eşitliğin sağlanmasıdır. Yönerge'ye göre Etik Kurullar 9'ar profesör unvanlı üyeden oluşmaktadır. Kanaatimce Kurulların akademik açıdan en üst unvan olan “*profesör unvanlı*” öğretim üyelerinden oluşturulması da disiplin hukuku açısından anlamlıdır. Zira bu Kurullarda çoğunluğu doçentliğe başvuran yardımcı doçentler olmak üzere doçent ve profesörler de dahil her unvandaki öğretim elemanlarının araştırma ve yayınları hakkında etik soruşturmalar yürütülmektedir. Yönergedeki bu

[111] İNCEOĞLU, s. 239. DEMİRCİOĞLU, s. 132., HARRIS/BOYLE/BATES/BUCKLEY, s. 254.

[112] KARAHANOĞULLARI, s. 58., İNCEOĞLU, s. 241.

[113] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Ruiz-Mateos (*İspanya*) kararında çelişmeli yargılama ilkesini şöyle tanımlamaktadır: “Çelişmeli yargılama, tarafların, diğer tarafça sunulan delil veya dosyada yer alan mütalaalar hakkında, bilgi sahibi olma ve bunlar hakkında yorum yapma imkanına sahip olması demektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 466 sayılı Yasaya dayanarak tazminat istemiyle dava açan Mehmet Göç isimli kişinin; Yargıtay Başsavcısının esas hakkındaki mütalaasının kendisine gönderilmediğinden ve tazminat talebiyle ilgili olarak duruşma hakkından yoksun bırakıldığı iddiasıyla yaptığı başvuru sonucunda verdiği kararında (*Göç, Türkiye*); başvurucunun milli mahkemeler önünde duruşma hakkına sahip olmadığı dikkate alındığında, mütalaanın tebliğinin zorunlu hale geldiğini, Cumhuriyet Başsavcısının Yargıtay’a sunduğu mütalaanın başvurucuya tebliğ edilmemesinin Sözleşmenin 6/1. maddesini ihlal ettiği kanaatine varmıştır DANIŞTAY Onikinci Daire Esas No : 2005/6353 Karar No : 2006/540 (*Danıştay kararına dayanak teşkil eden Tetkik Hakim Mütalası bölümünden alınmıştır*)

[114] AKINCI, s. 220.

[115] Bknz. AKINCI, s. 242-243., AKINCI-b, s. 35-36., GÖLCÜKLÜ, s. 219., VITKAUSKAS/DIKOV, s. 51, 54.

düzenleme de; soruşturmacı ile sanık arasındaki denklik açısından önemlidir^[116]. Ayrıca bu düzenleme ile “*mesleki yetkinlik*” bağlamında profesyonellerden yararlanmak suretiyle yürütülen soruşturmalara saygınlık kazandırılmak da istenilmektedir^[117]. Disiplin soruşturmasında sanığın, kendisinden daha alt düzeydeki bir unvanı yer alan soruşturmacı tarafından soruşturulmasını sağlamak adil, tarafsız bir soruşturma yürütülmesini engelleyebilir.

Etik soruşturmalarda adil yargılamanın bir gereği olarak soruşturma sonuçları bir “*rapor*” olarak Kurul’da tartışmaya açılır, oylanır ve kesin rapor tüm üyelerce imzalanarak karara muhalif üyeler karşı oy gerekçeleri tutanağa geçirilir (m.12 f.4). Etik Kurul soruşturmalarının (*muhalif görüşler dahil*) bir rapora bağlanması ve gerekçelendirilmesi adil yargılamanın göstergesi açısından son derece önemlidir. Zira hukuksal tatmin ve sürpriz karar verme yasağı ancak gerekçelendirilmiş kararlarla mümkün kılınabilir. Gerekçe, soruşturmada keyfi davranılmadığının göstergesi ve güvencesidir. Hukuk devleti, hukukun üstünlüğü ve hukuki güvenlik ilkeleri de ancak gerekçelendirilmiş kararlarla uygulamaya geçirilebilir^[118]. Anayasanın 141’inci maddesinin 3’üncü fıkrası ile İYUK 24’üncü maddesinin 5’inci fıkrası da yargılama sonucunda verilen kararda “*gerekçe*” zorunluluğunu açıkça düzenleme altına almaktadır.

4. Mükerrer/Çifte Soruşturma Yasağı

Araştırma ve yayın etiği soruşturmalarında mevzuatta adil yargılama hakkını güvence altına alan bir diğer önemli hüküm; Yönergenin 16’ncı maddesi gereği; bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarında incelenen bir eser hakkında aynı iddialarla yapılan mükerrer başvuruların dikkate alınmayacağı hususudur. Bu ilke; “*ne bis in idem*” veya çifte yargılama yasağı olarak bilinen ilkenin de

[116] Disiplin hukuku açısından üzerinde durulması gereken önemli bir husus; disiplin soruşturmasını yürüten soruşturmacı ile hakkında soruşturma yapılan memurun eşit konumda ve eşit haklara sahip olmaları gereğidir. Bu nokta da disiplin hukukuna özgü bir ilke olan “*denklik ilkesi*” devreye girer. Disiplin soruşturmasının soruşturmacı atanarak yapılması durumunda, soruşturmacının memurluk görev ve derecesinin, hakkında soruşturma yaptığı memurdan üst ya da en azından aynı düzeyde olması memuriyet güvencesi bakımından önemlidir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 14.03.1986 tarihli ve K.N:1986/18, EN:1985/141 sayılı kararında; “... 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9.maddesinin (d) fıkrasında Vali tarafından görevlendirilen soruşturmacıların memurluk görev ve derecelerinin, haklarında soruşturma yapacakları memurlardan üst ya da hiç olmazsa aynı düzeyde olmasının idare hukuku ilkeleri bakımından ve memuriyet güvencesi yönünden önem taşıyacağı kuşkusuzdur.”, denilerek açıkça denklik ilkesi kabul edilmiştir. Dolayısıyla ceza davalarında silahların eşitliği ilkesinin bir yansıması olan savcı ve sanığın eşit konumda olmasına benzer bir durum disiplin hukukunda da yerleşmiş olup, soruşturmacının hakkında soruşturma yaptığı memurla en azından aynı düzeyde olması beklenmektedir. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İNCELEME RAPORU, s. 39.

[117] Bknz. AKINCI, s. 117-119.

[118] GÖLCÜKLÜ, s. 219., AKINCI, s. 261., DEMİRCİOĞLU, 218.

somut bir göstergesidir. Ancak makale içerisinde yer verilen örnekte olduğu gibi kimi zaman aynı anda Yükseköğretim Kurulu bünyesinde hem Etik Kurul hem de Disiplin Kurulunda mükerrer soruşturmalar yürütülebildiği gibi çoğu zaman hakkında aynı yayınlı ilgili daha önce soruşturma yürütülen kişiler hakkında daha sonra yapılan şikayetler nedeniyle tekrar soruşturma yürütülebilmektedir. Bu şekildeki uygulamaların aynı eylem nedeniyle birden fazla soruşturma yapılamayacağı ilkesi ile çifte yargılama yasağı ve adil yargılanma ilkesine aykırı olduğu açıktır.

İdari yaptırımların tümünde ne bis in idem ilkesi kendi aralarında geçerli bir ilkedir. Ceza hukukuna hakim olan ilkeler disiplin cezalarında da geçerli ilkeler olarak kabul edilmektedir.^[119] Kural olarak, aynı suç için, ceza yaptırımı yanında bir de idarî nitelikte ceza uygulanabilmesine engel yoktur. Disiplin cezasına temel oluşturan eylem ya da davranış şeklindeki idarî ihlâl, aynı zamanda Ceza Hukukunda da suç sayılabilir. Bu durumda, disiplin cezası yanında bir de ceza yaptırımı uygulanabilir. Bu iki yaptırım türü, sebep, sonuç, hukuksal dayanak, amaç ve usul açılarından birbirlerinden farklıdırlar. Bir idari ihlal için bir ceza yaptırımı yanında bir de disiplin cezası uygulanması olağan olsa da, aynı eylem ya da davranış için birden fazla disiplin cezasının aynı anda uygulanmaması gerekir^[120].

5. Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz ilkesi ile Tipiklik/Belirlilik/Kıyas Yasası

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinin getirmiş olduğu en büyük güvencelerden bir tanesi de kısmen de olsa kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesini güvence altına almış olmasıdır. Ancak bu Yönergenin 8'inci maddesinde etiğe aykırı eylemler açıkça sayılmasına rağmen bu eylemlere karşılık hangi disiplin cezasının verileceği düzenlenmemiştir. İntihale ilişkin disiplin cezası ile ilgili sadece disiplin yönetmeliğinde hüküm bulunmaktadır. Buna karşılık; “*cezaların kanuniliği*” ilkesi haksız yazarlık, düplikasyon, dilimleme, çarpıtma uydurma etik suçları hakkında uygulanamamaktadır. Zira bu disiplin suçları ile ilgili hiçbir yerde müeyyide belirlenmemiştir. Dolayısıyla intihal disiplin suçu dışında

[119] GÖLCÜKLÜ-b, (*İdari Ceza Müeyyideleri ve Bunlara Karşı Kanun Yolları*) s. 212, OĞURLU, s. 102.

[120] Ne Bis In Idem”, aynı eylem ve konudan dolayı mükerrer yargılama ve cezaya çarptırmaya izin verilmemesi anlamına gelen bir Ceza Hukuku ilkesidir. Aynı suç için iki kez ceza uygulanması, diğer bir deyişle çifte ya da mükerrer cezalandırma yasağı, Ceza Hukukundan disiplin cezalarına, Uluslararası Savaş Hukukundan Devletler Hukuku yaptırımlarına kadar hukukun birçok alanında kullanılmaktadır. Uluslararası Ceza Hukukunda insan haklarına odaklanan yeni bir sistemin oluşturulması ve uluslararası insan hakları standartlarına ulaşmak amacıyla da ilke mutlak bir gereklilik olarak görülmektedir. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İNCELEME RAPORU, s. 23.

diğer etik suçlarla ilgili hangi cezanın uygulanacağı belli değildir. Disiplin Yönetmeliğinin 11'inci maddesinin b/6 numaralı alt bendinde; “*Kamu hizmeti veya öğretim elemanı sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak*” şeklinde genel bir ifade yer almaktadır. Cezai karşılığı belirlenmemiş disiplin suçlarının, bu genel yönetmelik maddesi kapsamına dahil edilebileceği ileri sürülebilirse de bu maddenin karşılığında; Yönetmelik gereği kamu görevinden çıkarma/ üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezası düzenlenmiş olduğundan söz konusu eylemleri bu şekilde çok ağır bir yaptırıma bağlamanın hakkaniyet ve adaletle bağdaşmadığı da ortadadır.

Buna karşılık intihal dışındaki diğer etiğe aykırı davranışlar; Disiplin Yönetmeliğinde uyarma cezasını düzenleyen 5'inci madde kapsamına da dahil edilebilir. Söz konusu maddenin (e) bendine göre; “*Taşındığı sıfatın gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak*” uyarma cezasını gerektirmektedir^[121].

Sonuç olarak mevzuatımızda intihal disiplini suçu dışında diğer araştırma ve yayın etiği ihlalleri ile ilgili cezai müeyyideler bulunmamakta olup nitekim ilgili etik komisyonlar tarafından da sadece hangi etiğe aykırı eylemin gerçekleştiği tespit edilmekte buna karşılık herhangi bir cezai yaptırıma karar verilmemektedir. Sadece doçentliğe başvuran kişiler açısından etiğe aykırı eylemleri tespit edilen kişiler bu sınavda başarısız sayılmaktadırlar. Bu nedenlerle öncelikle kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği etiğe aykırı davranışlar karşılığında verilecek olan disiplin cezalarının da açıkça düzenlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Yönerge'de her ne kadar etiğe aykırı davranışlar açıkça belirlenmişse de özellikle doçentlik başvurularında jüri üyeleri tarafından, etik suç olarak belirlenmemiş pek çok konuda adaylar etik kurula sevk edilebilmektedir. Kanaatimce bu tür hukuk dışı ithamlar karşısında etik kurul tarafından soruşturma açılmamasının sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekmesine rağmen aylarca süren gereksiz soruşturmalar nedeniyle öğretim elemanları mağdur edilmektedir. Eser inceleme raporu gönderen profesör jüri üyeleri tarafından örneğin; doçentlik dosyasının düzensiz hazırlanması nedeniyle etik soruşturma açılmasını talep eden kişiler olduğu gibi^[122] benzer şekilde adayın bu kadar sürede bu kadar

[121] Nitekim ÜNAL/TOPRAK/BAŞPINAR da, mevzuatta intihal suçu dışında diğer etik suçlarla ilgili bir ceza öngörülmediğinden Yönetmelikteki; “*Taşındığı sıfatın gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak*” tanımından hareketle diğer etik suçlar hakkında Uyarma cezası verilebileceğini belirtmektedirler. ÜNAL/TOPRAK/BAŞPINAR, s. 8 vd.

[122] GATA Komutanlığından doçentliğe başvuran Dr. Ü.....hakkında doçentlik eser inceleme raporu düzenleyen jüri üyesinin 30.07.2007 tarihli raporunda şu gerekçelerle aday etik suç işlediği gerekçesi ile soruşturmaya tabi tutulmuştur:

“Bu gibi dikkatsiz ve itinasız hazırlanmış dosyalar jüri üyelerinin işlerini güçleştirmekte ve aday hakkında fikir sahibi olmalarını engellemektedir. Adayın en fazla iddiası olması gereken yurtdışı yayın ve yurtdışı kongre tebliğlerindeki bu laubalilik her türlü izahın üstündedir. Bu doçentlik sınavının ne kadar ciddiye alındığının bir göstergesi midir???

yayını nasıl yaptığı veya yayının hakeme gönderilme süresi ile dergide yayımlanma süresi arasında çok kısa süre bulunduğu bu nedenle de etik soruşturma yapılması gerektiği^[123] şeklinde tamamen hukuk dışı taleplerle etik incelemeler başlatıldığına şahit olunmaktadır. Hukuk devleti ve hukuk güvenliği ilkeleri açısından bu şekilde yürütülen soruşturmalar kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği adil yargılanma ilkesine de aykırıdır. Aynı şekilde açıklık, belirlilik, kesinlik, tipiklik ilkeleri ve kıyas yasağı açısından da bu tür suçlamaların adil yargılanma ilkesine aykırı olduğu kanaatindeyim^[124].

6. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği

Etik soruşturmalarda adil yargılanma ilkesinin gereği olarak yapılan bir diğer önemli uygulama; suçun ve failin belirlenmesi, bireyselleştirilmesi, şahsileştirilmesine yönelik uygulamadır. Zira ceza sorumluluğunun şahsiliği Anayasanın 38'inci maddesinde de güvence altına alınan temel ilkelere bir tanesidir ve Danıştay tarafından da disiplin soruşturmalarında adil yargılanmanın bir gereği

---

(3 defa soru işaretli jüri üyesine aittir). Bu şekilde hazırlan(ma)mış dosyalarda nasıl bir müeyyide uygulanması gerektiği yönünde etik kurul mütalaası gerektiği kanaatindeyim. Dosyayı halihazır durumunda değerlendirmeye tabi tutmayacağımı arz ederim.

- [123] G...Üniversitesinden doçentliğe başvuran Dr. H.....hakkında jüri üyesi tarafından düzenlenen 28.05.2013 tarihli eser inceleme raporunda aşağıdaki gerekçelerle aday hakkında etik disiplin soruşturması başlatılmıştır:
Adayın yabancı yayınlarının müracaat ve kabul tarihleri aşağıda verilmiştir. Müracaat ve kabul tarihleri arasında sürenin kısalığının dikkati çektiği bu listeyi de değerlendirmenize sunuyorum.

A1: 25.11.2011 –Kabul: 04.03.2012

.....
A8: 21.01.2012 Kabul: 03.04.2012 Online: 05.07.2012

- [124] Jüri üyesi yabancı bir dergide yayımlanan makalede 3-4 aylık süreyi makalenin okunup değerlendirilmesi için yeterli görmemekte ve bu konuda “*adaya atfedilebilecek*” bir etik kusur bulunmaktadır. Tamamen aday dışında, yurtdışı derginin çalışma usulü ile ilgili bir konuda aday suçlanmakta; “*nasil bu yayın bu kadar kısa sürede kabul edilebilir*” sorusuna maruz bırakılmaktadır. Kanaatimce bu dosyayı incelemeye alan Etik Kurul’un da sorumluluğu bulunmaktadır. Zira mevzuatta açıkça etik suçlar sayılmıştır. “*Bir yayının kısa sürede kabul edilmesi ve yayımlanması*” şeklinde bir etik suç tanımı yoktur. Mevzuatta yeri olmayan bir disiplin suçu yaratılıp sonra da aylar süren disiplin soruşturması yapılmıştır. Etik Kurul’un, burada soruşturmanın esasına geçmeden daha başlangıçta; kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesini gerekçe gösterip soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar vermesi gerekirdi. İdarenin kanuniliği çerçevesinde idari yaptırımların idarenin düzenleyici işlemleri ile düzenlenmesi mümkündür. İdarenin disiplin mevzuatında genellikle disiplin suçu sayılan ve disiplin cezasına bağlanan eylemler açıkça sayılır. Ancak disiplin mevzuatında sayılan eylemlere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzeyen fiillere de aynı türden cezaların verileceğine dair hükme yer verilerek suretiyle disiplin suçları bakımından tipiklik ve açıklık ilkelerinden uzaklaşmaktadır. AKYILMAZ, s.

olarak kabul edilmektedir^[125]. Bu çerçevede birden fazla araştırmacı/yazarın katılımı ile yapılan ve birden fazla bölümden oluşup farklı disiplinleri ilgilendiren araştırma ve yayınlarda etiğe aykırı davranışın hangi yazar tarafından yapıldığının belirlenmesi gerekmektedir. Genellikle “*sorumlu yazarın*” cezai anlamda da sorumlu olacağı kabul edilmekle birlikte yayında etik dışı davranışın yapıldığı bölüm ayrıştırılabiliyor ve bu bölümle ilgili kişi tespit edilebiliyorsa cezai sorumluluğun da bu kişiye yüklenmesi gerekir.

7. Makul Sürede Soruşturmanın Bitirilmesi

AİHS'nin 6'ncı maddesine göre; “*Herkes davasının, ...makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir*”. Aynı şekilde Anayasa'nın 141'inci maddesinin 4'üncü paragrafına göre de; “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*”.

Uygulamada etik inceleme ve soruşturmaları ile ilgili disiplin süreçlerinin yıllar aldığı görülmektedir. Oysa kendisine atfı yapılan “*Disiplin Yönetmeliği*”nin 22'nci maddesinde soruşturma süresi düzenlenmiştir. Soruşturmanın araştırmacı tayini suretiyle yapılması halinde, soruşturma kararı gecikmeksizin araştırmacıya bildirilir. Soruşturmacı, soruşturmayı kararın kendisine tebliğinden itibaren iki ay içerisinde bitirir. Bu süre içerisinde soruşturma bitirilmiyor ise araştırmacı, gerekçeli olarak ek süre talebinde bulunur. Disiplin amiri, ek süre vermesi halinde, durumu bir üst disiplin amirine bilgi olarak sunar. Yönergede de soruşturmanın makul sürede bitirilmesine yönelik usuli düzenlemelere yer verilmiştir. Yönergenin 10'uncu maddesinin (b) bendine göre; Etik Kurulların doğrudan veya bilirkişiler vasıtasıyla oluşturacağı sonuç raporunu 1 ay içerisinde YÖK Başkanlığına sunması gerekliliği hüküm altına alınmıştır.

Yargılamanın/soruşturmanın makul sürede bitirilmesi; adalete olan inancın korunması, haklı beklentinin karşılanması, geciken adalet nedeniyle oluşan belirsizliğin önlenmesi, insanların enerjisini, düşüncesini, kaynaklarını boş

[125] Anayasanın 38. maddesinde cezaların (ve suçların) şahsi olacağı hüküm altına alınmıştır. Cezaların ve suçların şahsiliği ilkesi herkesin kendi fiilinden sorumlu olması, cezanın yalnız suç işleyenlerle iştirak edenlere verilmesi, suçta katkısı olmayanlara ceza sorumluluğu yöneltmemesidir. Bir diğer ifade ile cezanın ve suçun şahsileştirilmesini ve hangi fiilin kim tarafından işlendiğinin bilinmesi ve sorumluluğun belirginleşmesini zorunlu kılmaktadır. Aksine bir durum savunma hakkını kısıtlayacağı gibi sağlıklı yargılama yapılmasına da engel olacaktır. ...Uyuşmazlıkta; davacının disiplin cezasının dayanağı olarak gösterilen hangi eylemlerden sorumlu olduğu, davacının sorumlu tutulduğu eylemlerin 657 sayılı Yasada belirtilen hangi disiplin suçu kapsamında olduğu araştırmacı tarafından net bir şekilde ortaya konulmadan ceza teklifinde bulunulmasında ve bu teklif doğrultusunda ceza verilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. DANIŞTAY 12. DAİRESİ' nin E.2007/5337 2008/722 K. sayılı ilamı. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İNCELEME RAPORU, s. 33.

yere harcamamasının sağlanması açısından önemlidir^[126]. AİHM kararlarına göre de makul sürede yargılanma hakkı; kişileri davanın nasıl sonuçlanacağı endişesinden korumak ve yargılama işlemlerinin sürüncemede kalmasından kurtarmak açısından önemlidir^[127].

---

[126] AKINCI, s. 271.

[127] GÖLCÜKLÜ, s. 213.

SONUÇ

Eski çağlardan günümüze gelinceye dek özellikle yükseköğretim alanında bilim insanlarının seçimi, nitelikleri ve kaliteleri her zaman tartışma konusu olmuştur. Zira eğitim/öğretim faaliyetleri; toplumu yönlendiren, aydınlatan, gelecek nesillere şekil veren nitelikleri itibarıyla yaşamsal öneme sahip temel kamu hizmetlerindedir. Eğitim/öğretim faaliyetlerini sürdüren bilim insanlarının seçilmesinde doğruluk, erdem, ahlak, dürüstlük, liyakat, çalışkanlık gibi ilkeler tüm medeniyetlerde zaman ve mekan fark etmeksizin üzerinde mutabık kalınan müşterek değerler olarak kabul edilegelmiştir. Ülkemizde üniversite sayısının son yıllarda birkaç katına çıkması, yüzbinleri bulan bir öğretim elemanı kadrosunun istihdamı ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Buna karşılık öğretim üyeliğinin, bilim üretmekten ziyade unvan elde etmeye yönelik mesleki bir faaliyet olarak görülmesi, bilim dünyasındaki özgünlük, yenilikçilik, yaratıcılık gibi arayışların, bir an önce yükselme, unvan, maaş ve kadro elde etme gibi küçük ideallere feda edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu gün ülkemiz yükseköğretim sisteminde ünvana, makama yayın sayısına göre şekli olarak saygınlık kazanılmakta ve idari kadrolar elde edilebilmektedir. Yükseköğretim Kurulu'nun bilimsel denetim yetkisinden çok üniversite idari kadrolarının paylaşımında rol oynama isteği de ülkemizdeki bilimsel kaliteyi düşürmektedir. Öğretim elemanı olarak üniversitelerde çalışma hayatına başlanılmasıyla birlikte hiçbir şekilde araştırma ve yayın etiği, bilimsel metodoloji eğitimi genç akademisyenlere verilmemektedir. Üniversitelerde ve Yükseköğretim Kurulunda, öğretim elemanlarının araştırma ve yayınları üzerinde etik ihlal iddialarını inceleyen kurullar bulunmakta ise de bu kurulların da tam adaletli bir çalışma yürüttüğünü söyleyebilmek oldukça zordur. Etik ihlal türleri ve uygulanacak yaptırımlar dahi tam anlamıyla Yükseköğretim mevzuatında ayrıştırılamamıştır. Etik disiplin soruşturmaları belli bir meslek grubu ile ilgili olmasına rağmen, cezai sonuçları da beraberinde getirebilen, gerektiğinde lüzum-u muhakeme kararı ile ceza yargılamasına da dönüşebilen bir soruşturma türü olduğundan bu soruşturmaların adil yargılanma ilkelerine uygun yürütülmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Yükseköğretim sisteminde öğretim elemanlarının kişisel çıkar hesapları ile birlikte ülkemizdeki üniversite sayılarındaki artışa paralel olarak bilimsel yayınlardaki artış bir vurdumduymazlığı da beraberinde getirmiştir. Yayınlar, ciddi bir hakem inceleme sürecinden geçirilmeksizin yayımlanmakta, bilimsel toplantılardaki kalite düşmektedir. Bütün bu olumsuzlukların yanında öğretim üyelerinin bilimsel özgürlüklerinin güvence altında olmaması, itaate dayalı, kast sistemi benzeri bir hiyerarşik ilişki anlayışı özgür verilerin üretilmesini engellemekte bilimsel dürüstlüğe aykırı davranışlara genç öğretim üyelerini

mahkum etmektedir. Aynı şekilde yapanın yanına kâr kaldığı, dürüşlüğe aykırı fiillerin cezalandırılmadığı bir sistemde Üniversitelerden araştırma ve yayın kalitesi beklemek de fazla hayalcilik olacaktır.

KAYNAKÇA

A. MAKALE VE KİTAPLAR

ACUN, Ramazan: Türkiye'de Bireysel Akademik Performans Değerlendirmesine Yönelik WEB Tabanlı Bir Uygulama, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

AKINCI, Müslüm: İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Turhan Kitabevi Ankara 2008.

AKINCI, Müslüm: İdari Yargılama Hukukunda Savunmada Fırsat Eşitliği, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Temmuz 2010., Y.1, S.2

AKYILMAZ, Bahtiyar: Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamasındaki Sorunlar, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6., S.1-2, Y.2002.

AKYILMAZ, Bahtiyar: İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.

AKYILMAZ, Bahtiyar - SEZGİNER, Murat - KAYA, Cemil: Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.

ALTINÖZ, İsmail: Yükseköğretimde Kalite ve Akreditasyon, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

ATAY, Ender Ethem: İdare Hukuku, Ankara 2006.

ATAY, Yeliz Şanlı: İdari İşlemlerde Başvuru Yollarının GösterilmesiYükümlülüğü, TBB Dergisi, Y.2011, S.96, s. 293-318.

BÜKEN, Nüket:Tıp Etiği Açısından Klinik İlaç Araştırmaları, Çağdaş

Tıp Etiği, Nobel Tıp Kitapevleri 2003. Editörler: Ayşegül Demirhan Erdemir, Öztan Öncel, Şahin Aksoy.

CAN, Osman: Belirli İlkesine Anayasal Bakış, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C.9, S.1-2.

ÇAĞLAYAN, Ramazan : İdari Yaptırımlar Hukuku, Asil yayınları 2006.

ÇALIŞKAN, Erhan: Yükseköğretimde Kalite Güvenliği Yaklaşımları ve Avusturya Örneği, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

ÇOLAK, Nusret İlker: İdari Uyuşmazlıklarda Alternatif Çözüm Yolları, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, Danıştay Yayınları No 83., Ankara 2012. s. 97-117.

DEMİRCİOĞLU, Yaşar: Medeni Usul Hukukunda İnsan Hakları ve Adil Yargılanma Güvenceleri, Yetkin Yayınları Ankara 2007.

ERDEM, Ali Rıza: Bilim İnsanı Yetiştirmede Etik Eğitimi, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C.2, S.1, s. 25-32.

ERDEMİR, Ayşegül Demirhan: Hekimlikte Şarlatanlık ve Tıp Etiği, Nobel Tıp Kitapevleri 2003. Editörler: Ayşegül Demirhan Erdemir, Öztan Öncel, Şahin Aksoy.

ERKUT, Celal: İptal Davasının Konusunu Oluşturması Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Ankara 1990

ERSANLI Büşra: İktidar ve Tarih, İletişim Yayınları.

GÖK, Tamer: Kalite Güvencesi ve Kültür, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Adil Yargılama, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.49 S. 1Y. 1994.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: İdari Ceza Müeyyideleri ve Bunlara Karşı Kanun Yolları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi C.18 S. 3 Y. 1963.

GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa 2006.

GÜNDAY, Metin: İdare Hukuku, Ankara 2003.

GÖZÜBENLİ, Beşir: Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Açısından Muafiyet ve Meslekte Yeterlilik Sınavlarına Dair Öneriler, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

GÜNAL İzge: Yayın Etiği ve Sorunları, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi.

HARRIS, David • BOYLE, Michael, • BATES, Ed, • BUCKLEY, Carla: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Oxford University Press 2009, Avrupa Konseyi 2013.

İÇEL, Kayıhan: Görünüşte Birleşme İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.7, S.14, Güz 2008, s. 35-49.

YILMAZ, Metin • BAŞA, Şafak: İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği İnceleme Raporu

İNCEOĞLU, Sibel: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, Ankara 2013 (Editör: Sibel İnceoğlu)

İNÇİ, Osman: Bilimsel Yayın Etiği İlkeleri Yanıltmalar, Yanıltmaları Önlemeye Yönelik Öneriler, Sağlık Bilimleri Süreli Yayıncılık 2009.

İPEKÇİOĞLU, Pervin Aksoy: Türk Ceza Kanununda Bileşik Suç, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2012, C.61, s. 43-67.

KAĞITÇIOĞLU, Mutlu: İdari işlemin İcrailiği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y.2012, (Kasım-Aralık), S. 103, s. 267-284.

KALABALIK, Halil: İdare Hukukunda Takdir Yetkisi Kavramı ve Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması, GÜHFD, C. 1, Sy. 2, Aralık 1997.

KARAARSLAN, Erkan : İşleme Konulmayacak Dilekçe, Şikayet Ve İhbarlar İle Bunların İşleme Koyanlar Ve Haksız Şikayet Ve İhbarda Bulunanlar Açısından Olası Hukuki Sonuçlar, www.erkankaraarslan.org

KARAHAN, Sami • SULUK, Cahit • SARAÇ, Tahir • NAL, Temel: Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Seçkin Yayınları Ankara 2013.

KARAHANOĞULLARI,Özlem Erdem: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İdari Yargı, Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Yıllığı, C.23-24, Y. 2002.

KARAHANOĞULLARI, Onur: Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri, Çağdaş Yerel Yönetimler C. 8, S. 3 s. 55–77. (KARAHANOĞULLARI-a)

KARAHANOĞULLARI, Onur: İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme Turhan Kitabevi Ankara 2012) (KARAHANOĞULLARI-b)

KARLUK, Rıdvan: Üniversitelerde Etik İhlaller Bilimsel Yolsuzluklar ve Sonuçları, congfesr2011.tolgaerdogan.net/documents/national.../UL 14.pdf

KAYA, Cemil: İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetim, XII Levha Yayınları İstanbul 2011. (KAYA-a).

KAYA, Cemil: Kararlarından Hareketle Kamu Yararı Kavramına Danıştay'ın Bakışı, , XII Levha Yayınları İstanbul 2011. (KAYA-b).

KAYA, Ferudun: Sigortacılık, Beta Yayınları İstanbul 2010.

KESKİNSOY, Ömer: Yeni Ceza Kanunundaki Düzenlemeler Doğrultusunda Fikri İçtima Müessesesinin Analizi, Ankara Barosu Dergisi, Y.2005, C.2, s. 39-52.

KIRAÇ, Fatma Suna: Bilimsel Yanıltma, Tekrar Yayınların Tanımı, Çeşitleri ve Olası Sonuçları, Anadolu Kar-dioloji Dergisi, Y.2011, s. 174-178.

KİTAPÇIOĞLU, Tülay: Müzik Eserlerinde İntihal Suçları, www.insanihakuk.com/makale/muzik-eserlerinde-intihal-suclari/

MAKDİSİ, George: Ortaçağda Yüksek Öğretim-İslam Dünyası ve Hristiyan

Batı, Gelenek Yayınları, İstanbul 2004. Çevirenler: Ali Hakan Çavuşoğlu-Hasan Tuncay Başoğlu.

MALKOÇ, İsmail: Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y.1989, C.4, s. 586-599.

OĞURLU, Yücel: Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Seçkin Yayınları, Ankara 2002.

OĞURLU, Yücel: Mukayeseli İdari Yargıda Süreler ve Makul Süre Problemi, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, Danıştay Yayınları No 83., Ankara 2012. s. 119-142.

OĞURLU, Yücel: Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu, Ne Bis In Idem Kuralı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52 S. 2 Y. 2003

ORTAŞ, İbrahim. : Öğretim üyesi ya da bilim insanı kimdir?. PIVOLKA, 2004. 3(12), s. 11-16.

ÖZAY, İl Han: Günışığında Yönetim, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004.

ÖZER, Mahmut • GÜR, Bekir • KÜÇÜKCAN, Talip: Türkiye Yükseköğretimi İçin Kalite Güvencesi Konusunda Stratejik Tercihler, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Bildiri Kitabı C.2. Y.2011.

SANCAKTAR, Oğuz: İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayınları Ankara 2012.

SEZGİNER, Murat: İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı, Yetkin Yayınevi Ankara 2000. (Sezginer-a).

SEZGİNER, Murat: İdari İşlem-İcrailik-Ayrılabilir İşlem-Yargısal Denetim, İÜHFİM, C. 69, S.1-2, s. 241-250. (Sezginer-b).

ŞAHİN, Cumhuriyet • ÖZGENÇ, İzzet • SÖZÜER, Adem: Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.

UÇAK, Nazan Özenci • BİRİNCİ, Hatice Gülşen: Bilimsel Etik ve İntihal, Türk Kütüphaneciliği, S. 22, Y. 2008, s. 187-204.

UĞUR, Hüsamettin: Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Karşısında Yaptırımsız Kalan Bazı Suçlar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2010, C. 91, s. 300-334.

ULU, Güher: İdari İşlemin yetki Unsuru, Seçkin yayınları Ankara 2012.

UZ, Abdullah: Kamu Görevlilerinin Ceza Kovuşturmasına Tabi Tutulabilmesi İçin Yetkili İdari Mercî Tarafından Verilebilecek Kararların Hukuki Niteliği Ve Denetimi Üzerine, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2011, C.2, S.2, s. 157-206.

UZBAY, Tayfun: Bilimsel Araştırma Etiği, Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, Y.2006, s. 19-26.

ÜNAL, Mehmet • TOPRAK, Metin BAŞPINAR, Veynel: Bilim Etiğine Aykırı Davranışlar ve Yaptırımlar: Sosyal ve Beşeri Bilimler İçin Bir Çerçeve Önerisi, Amme İdaresi Dergisi, C.45, S.3, Eylül 2012, s.1-27.

VITKAUSKAS, Dovydas • DIKOV, Grigoriy: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında

Adil Yargılama Hakkının Korunması, Avrupa Konseyi insan hakları el kitapları, Türkçeye Çeviren: Av. Serkan Cengiz, Avrupa Konseyi, Strazburg, 2012

YAMAN, Dilara: Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Düzenlenen Bir Eserden Kaynak Göstermeksizin İktibasta Bulunma Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12 Özel Sayı 2010, s. 1551-1567.

YAVUZ, Hilmi: Tanzimat Epistemolojisinden Cumhuriyet Kanonu'na: Çeviriler ve Sadeleştirmeler, ZAMAN 18.01.2012.

YILDIRIM, Ramazan: İdari Başvurular, Mimoza Yay. 2006.(YILDIRIM-a).

YÜKSEL, Hüsnüye: Makalelerde İsimlerin Belirlenmesi, Türk Kardiyoloji Derneği Araştırmaları, Y. 2003, s. 35-39.

B. YARARLANILAN GAZETELER

BUGÜN GAZETESİ

CUMHURİYET GAZETESİ

HABERTÜRK GAZETESİ

MİLLİYET GAZETESİ

SABAH GAZETESİ

TARAF GAZETESİ

ZAMAN GAZETESİ

C. YARARLANILAN YARGI KARARLARI

Ankara 1. İdare Mahkemesi 2006/1766 E., 2007/2994 K. sayılı ilamı.;

Ankara 1. İdare Mahkemesinin 2008/1008 E., 2009/119 K. sayılı ilamı.

Ankara 2.İdare Mahkemesinin 2006/2474 E., 2008/349 K. sayılı ilamı.

Ankara 2. İdare Mahkemesinin 2007/846 E., 2009/502 K. sayılı ilamı.

Ankara 2. İdare Mahkemesinin 2008/710 E., 2009/1088 K. sayılı ilamı.

Ankara 4. İdare Mahkemesinin 2004/1220 E., 2004/1886 K. sayılı ilamı.

Ankara 4. İdare Mahkemesinin 2006/2464 E., 2007/1267 K. sayılı ilamı.

Ankara 5. İdare Mahkemesinin 2008/747 E., 2009/1432 K. sayılı ilamı.

Ankara 5.İdare Mahkemesinin 2008/1285 E., 2009/968 K.sayılı ilamı.

- Ankara 5. İdare Mahkemesinin 2006/2233 E., 2008/1233 K. sayılı ilamı.
Ankara 6. İdare Mahkemesinin 2008/849 E., 2010/1360 K. sayılı ilamı.
Ankara 7. İdare Mahkemesinin 2006/2391 E., 2007/2519 K. sayılı ilamı.
Ankara 7. İdare Mahkemesinin 2006/1776 E., 2010/1005 K. sayılı ilamı.
Ankara 9. İdare Mahkemesinin 2006/762 E., 2008/699 K. sayılı ilamı.
Ankara 11. İdare Mahkemesinin 2006/2159 E., 2008/396 K. sayılı ilamı.
Ankara 11. İdare Mahkemesinin 2007/1550 E., 2009/1066 K. sayılı ilamı.
Ankara 11. İdare Mahkemesinin 2009/1253 E., 2010/1485 K. sayılı ilamı.
Ankara 12. İdare Mahkemesinin 2006/2042 E., 2010/1428 K. sayılı ilamı.
Ankara 12. İdare Mahkemesinin 2008/1285 E., 2009/968 K. sayılı ilamı.
Ankara 13. İdare Mahkemesinin 2008/908 E., 2009/1174 K. Sayılı ilamı.
Ankara 13. İdare Mahkemesinin 2008/1050 E., 2009/507 K. sayılı ilamı.
Ankara 13. İdare Mahkemesinin 2007/2435 E., 2008/1139 K. sayılı ilamı.
Ankara 14. İdare Mahkemesinin 2006/64 E., 2008/1537 K. sayılı ilamı.
Ankara 15. İdare Mahkemesi, 2008/1355 E., 2009/619 K. sayılı ilamı.
Danıştay 1.Dairesi 2003/19 E., 2003/26 K. Sayılı ilamı.
Danıştay 1.Dairesi 2011/1827 E., 2012/390 K. Sayılı ilamı.
Danıştay 1.Dairesi 2007/1485 E., 2008/90 K. Sayılı ilamı.
Danıştay 2. Dairesi 2004/2624 E., 2004/1641 K. sayılı ilamı.
Danıştay 7.Dairesi 2000/1506 E., 2001/501 K. Sayılı ilamı.
Danıştay 8.Dairesi 2005/4205 E., 2006/4883 K. Sayılı ilamı.
Danıştay 8. Daire 2010/7301 E., 2011/1801 K. sayılı ilamı.
Danıştay 12. Daire Başkanlığı, 2005/6353 E., 2006/540 K. sayılı ilamı.
Danıştay 14. Dairesi 2012/4891 E., 2013/697 K. sayılı ilamı.
Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 2007/1815 E., 2012/1218 K. sayılı ilamı.
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2006/4-230 E., 2006/288 K. sayılı ilamı.
Anayasa Mahkemesi Kararı, 1987/16 E., 1988/8 K. sayılı ilamı.
Anayasa Mahkemesi Kararı, 2003/97 E., 2006/115 K. sayılı ilamı.
Anayasa Mahkemesi Kararı, 2007/98 E., 2010/33 K. sayılı ilamı.
Anayasa Mahkemesi Kararı, 1987/16 E., 1988/8 K. sayılı ilamı.
Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesi Karar No: 89/308372. Dergi No: 7.

